ΙΛΙΣΟΣ

Σ' αὐτὸ τὸ τεῦχος:

ΣΤΕΦΑΝ ΤΣΒΑ·Ι·Χ

Τὰ μάτια τοῦ αἰώνιου ἀδελφοῦ

Ἔτος 5ον ⊘ Ἰούνιος 1960 ⊘ Τεῦχος 18ον

Ἔτος 5ον　　　Ἰούνιος 1960　　　Τεῦχος 18ον

ΙΛΙΣΟΣ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
Δραγατσανίου 6, (Πλατεῖα Κλαυθμῶνος), ὄροφος 6ος, ΑΘΗΝΑΙ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συνδρομαὶ ἔτους 1960:
Συνήθης συνδρομὴ δρχ. 40
ἢ Συνδρομὴ φιλίας δραχ. 50
Ἐξωτερικοῦ Δολλ. 2

Ἐμβάσματα
Μόνον δι' ἐπιταγῆς:
Κωστῆν Μελισσαρόπουλον
Δραγατσανίου 6
ΑΘΗΝΑΣ

Ὑπεύθυνος συμφώνως τῷ ἄρθ. 6 § 1 Α. Ν. 1092/38: Κ. Ν. Μελισσαρόπουλος, Δραγατσανίου 6, Ἀθῆναι.

ΙΛΙΣΟΣ

Ἔτος 5ον = ΙΟΥΝΙΟΣ 1960 = Τεῦχος 18ον

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΕΙΜΑΡΑΣ

Ο ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΣ

Ἀπὸ τὸ «Ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος»
τοῦ ΑΝΔΡΕΑ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΥ

Ὁ καινοτόμος εἶναι ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ στελλόμενος κάθε τόσο ἀπὸ τὸν Θεὸν μ' ἐντολὴν νὰ ξυπνᾶ τὸν Κόσμον ἀπὸ τὸν λήθαργον εἰς τὸν ὁποῖον συνηθεῖ νὰ πέφτη, νὰ τόνε πλένη ἀπὸ τὴ νέκρα τῆς πεπαλαιωμένης στασιμότητός του, καὶ νὰν τόνε σπρώχνη εἰς τὰ περαιτέρω ἀξιοπρεπέστερα.

Νοήμων, εὐσυνείδητος, θαρραλέος, εἰς τὴν παρουσία τῶν στραβῶν τῆς κοινωνίας δυσαρεστεῖται καὶ παρρησίᾳ κατακρένει. Ἐπιπληττόμενος διὰ τοῦτο ἀπὸ τοὺς ἀνοήτους καὶ ἀπὸ τοὺς πλάνους ἐρεθίζεται καὶ ἀποστομώνει. Στενοχωρούμενος, μεγαλώνει, χτυπᾶ, θραύει. Ὁ καινοτόμος ἐμφορεῖται ἀπὸ θείαν ὀργή, καὶ δὲν ὑποχωρεῖ παρὰ εἰς τὴν ἀνωτέραν ἀγρία δύναμη.

Παρουσιαζόμενος, εἶν' ἕτοιμος νὰ ἀπαντήση ὅλα τὰ ἐνάντια. Τὰ 'μπόδια, τὰ προσκόμματα ποὺ τοῦ γένουνται ἀπὸ τοὺς πλάνους, ἶναι ἄχυρα ριμμένα εἰς τὴ φωτιά του. Καὶ ρίχνεται ἀπροφυλάκτως εἰς τὴν πάλη κατὰ τῆς Πλάνης, ἀποβλέποντας εἰς τὲς κοινωφελεῖς καινοτομίες τὲς ὁποῖες ἐπιδιώκει.

Εἶναι ἀμέριμνος καὶ τοῦτος διὰ τὲς ἰδιαίτερες ὑποθέσεις του. Καὶ εἶναι αὐταπάρνητος, ἐπειδὴ θυσιάζει τὰ συμφέροντά του ὅλα,

καὶ τὰ γλυκύτερα αἰσθήματα τῆς ψυχῆς του, εἰς τὸν ἐνάρετο σκοπό του.

Πλάνοι φίλτατοι, εἰς τὴν παρουσία τοῦ τοιούτου, γυρίζετε καὶ σεῖς τὰ ὀπίσθιά σας, ὡς ὁ γάϊδαρος τὰ γυρίζει στὴν καταιγίδα, καὶ σιωπᾶτε, σιωπᾶτε. Ἐπειδὴ τούτη ἡ μόνη τακτική, τούτη ἡ τρισυπόστατη σιωπή σας, ἠμπορεῖ νὰ σᾶς κάμη κάπως ν' ἀνθέξετε στὴν καταιγίδα τοῦ καινοτόμου.

Ἕως τώρα λίγον καιρὸ ἡ λέξη καινοτόμος ἐσυνωνυμοῦσε μὲ τὴ λέξη ἀνόσιος καὶ ὁ καινοτόμος ἐθεωρεῖτο ὡς τοιοῦτος. Καὶ ὅμως καινοτόμος θὰ πῆ ἄνθρωπος, καὶ ἄνθρωπος θὰ πῆ καινοτόμος.

Τὸ προσὸν τοῦτο τῆς καινοτομίας εἶναι ἐκεῖνο ποὺ οὐσιωδῶς ξεχωρίζει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὰ χτήνη. Τὴν καινοτομίαν ἔβαλε ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπο ὡς κύριο ξεχωριστικὸ τῆς ἀνθρωπιᾶς του. Εἰς ὅλα τ' ἄλλα ζῶα ὁ Θεὸς ἔθεσε γραμμὲς ἀνυπέρβατες, ἀπὸ τὲς ὁποῖες δὲν ἠμποροῦνε νὰ ἔβγουνε. Τὰ μουλάρια μας σήμερα εἶναι ὁποῖα ἤτανε καὶ στὸν καιρὸ τοῦ Ἀδὰμ καὶ οἱ βάθρακες τοῦ Ἀδὰμ ἤταν τότε ὁποῖοι σήμερα οἱ ἐδικοί μας. Ὁ μόνος ἄνθρωπος ἐκαινοτόμησε πάντοτε κ' ἐδιαφόρεψε, ἐπειδὴ ἡ καινοτομία εἶναι στὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ἡ στασιμότης εἶναι στὴ φύση τῶν λοιπῶν ἄλλων ζώων[1].

Ἡ καινοτομία εἶναι προωρισμένη ἀπὸ τὸν Θεὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὡς μέσον τελειοποιήσεώς του· καὶ ὁ καινοτόμος εἶναι ὁ κατεξοχὴν ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ.

Μωροὶ ὑπέρμαχοι τῆς στασιμότητος, φονεύσατε ἂν θέλετε τὸν καινοτόμον· ἀλλὰ νὰ ξεύρετε ὅτι ὁ φόνος τοῦ καινοτόμου εἶναι ἡ ἐγκαινίαση τῶν ἀρχῶν του. Πειστικὴ διὰ σᾶς ἀπόδειξη ὁ φόνος τοῦ καινοτόμου Ἰησοῦ.

1. Ὁ συγγραφεὺς ὑπεσημείωνε ἐδῶ ὅτι δὲν εἶναι ἀκόλουθος τοῦ Δαρβίνου.

Τὶ εἶναι ὁ Αἱρετικὸς

Τοῦ **SIDNEY RANSOM**

ΠΟΙΟΣ εἶναι αἱρετικός; Ἡ συνηθισμένη ἀπάντησις σὲ μία τέτοια ἐρώτησι εἶναι: «Αὐτὸς ὁ ἄλλος». Καὶ ἦταν ἀσφαλῶς ἐκπληκτικὴ ἡ ἀναφώνησις τοῦ μαθητοῦ, ὅπως τὸ εἶπε μιὰ ἐφημερίδα, ὅταν εἰς ἐρώτησιν τοῦ ἐξεταστοῦ, ἀπήντησε:

«Ὅλοι μας, κύριε». Αὐτὸ τὸ παιδὶ νομίζω πὼς πρέπει νὰ εἶχε θεοσοφικὴ οἰκογενειακὴ ἀγωγή. Σοβαρὰ μιλῶντας μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι αἵρεσις εἶναι μιὰ συνταγή. ἡ ὁποία προβάλλεται, συνήθως μὲ ἀπολυτη εἰλικρίνεια, ἀλλὰ καὶ ὑποχρεωτικά, καὶ σημαίνει ὅτι οἱ ἄλλοι ὀφείλουν νὰ δεχθοῦν μιὰ διδασκαλία, ἄλλως θὰ φέρουν τὴν εὐθύνη. Ὁ πρωτουργὸς τῆς αἱρέσεως, μὴ ἀπόλυτα βέβαιος γιὰ τὸν ἑαυτό του, χρειάζεται για στήριγμα τὴν συμφωνία τῶν ἀκροατῶν του.

Ἡ φιλοσοφία ὅμως, ἡ ὁποία εἶναι ὁ ἐρως τῆς σοφίας, δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ ὁδηγῇ στὴ δημιουργία δογμάτων, ἀλλὰ πρέπει νὰ θεωρῆται σὰν περιπέτεια: μιὰ ἐκστρατεία καὶ μιὰ προσπάθεια γιὰ τὴν κατανόησι τῆς τρεχούσης πίστεως ἢ δοξασίας καὶ κατόπιν τὴν ἐξεύρεσι καταλλήλων λέξεων γιὰ τὴν ἐπένδυσί της, οὕτως ὥστε ἡ ἀνακάλυψις νὰ μπορῇ νὰ μεταδοθῇ καὶ σὲ ἄλλον ἐρευνητὴ γιὰ νὰ συμμετάσχη καὶ αὐτὸς σ' αὐτή. «Τὸ κυνήγημα τῆς αἱρέσεως» συνίσταται πραγματικὰ στὴν καταδίκη τῆς ἀνακαλύψεως ἑνὸς ἄλλου, πολλάκις χωρὶς τὴν πρέπουσα ἐξέτασι ἐκ μέρους μας. Γιὰ νὰ μάθετε ποίαν πεῖραν ἔχει ἕνας ἄλλος, ὑποτίθεται ὅτι ἔχετε τὴν ἱκανότητα νὰ ἀναγνωρίζετε τὸν ἑαυτό σας σὲ ὅλες τὶς καταστάσεις καὶ περιστάσεις.

Ἀπὸ τὸ The American Theosophist

Ὅσοι ἐδημιούργησαν αἱρέσεις σχεδὸν πάντοτε καταδικάζουν: Ὁ Λούθηρος ἀντιπαθοῦσε τὸν Ἀριστοτέλη καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς μιλοῦσε περὶ τοῦ «ἀθλίου Ἀριστοτέλη». Καὶ ὁ Πλάτων δὲν βρῆκε τὸν δρόμο τὸν εὔκολο στὴ προβολὴ τῶν συμπερασμάτων του! Τὸν Ἅγιο Θωμᾶ Ἀκινᾶτο, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται τώρα αὐθεντία ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους καθολικούς, ὅταν προητοιμάζετο γιὰ τὴν ἱερωσύνη τὸν ἔβλεπαν μὲ ὕποπτο μάτι γιὰ τὶς ἰδέες του. Μιὰ Παπικὴ ἐγκύκλιος συνιστᾶ εἰς ὅλον τὸν καθολικὸ κλῆρο νὰ θεωροῦν τὴν διδασκαλία τοῦ Ἀκινάτου βάσιν τῆς θεολογίας των. Ἕνας σοφιστὴς μπορεῖ φυσικὰ πάντοτε νὰ ἀναφερθῇ σ' ἐκεῖνα ποὺ ὁ Ἀκινᾶτος ἔλεγε στὰ νειᾶτα του!

Ἑλληνικὴ ἦταν ἡ ἀνακάλυψις ὅτι ὑπῆρχε κατευθυντήριο χέρι πίσω ἀπὸ τὸ Παντοδύναμο Σχέδιο (τὸ ὁποῖον ἀπεδείχθη πρῶτα μαθηματικῶς καὶ κατόπιν ἐπεβεβαιώθη δι' ἀπ' εὐθείας προαισθήσεως) ἀλλά, ὅταν τὸ Σχέδιον αὐτὸ ἔπρεπε νὰ ὀνομασθῇ καὶ νὰ περιγραφῇ, ἄρχισε ὁ πόλεμος τῶν φιλοσόφων. Πῶς ἄρχισε τὸ κάθε τί! Ποιό ἦταν τὸ θέμα ἢ τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ τοῦ σύμπαντος τριγύρω μας; Μερικοὶ εἶπαν ὅτι εἶναι «μεταβολή» (ἢ αὐτὸ ποὺ λέμε σήμερα ἐξέλιξι), ἄλλοι ἐτάχθηκαν μὲ τὴν μονιμότητα καὶ τὴν σταθερότητα. Οἱ Μανιχαῖοι ἐνόμιζαν ὅτι τὸ σύμπαν μποροῦσε νὰ παραβληθῇ μὲ σπόγγον γεμᾶτον τρύπες ποὺ κολυμπᾶ μέσα σ' ἕνα τεράστιο ὠκεανὸ καὶ δίδει συνεχῶς ὅ,τι λαμβάνει.

Ἀλλὰ καὶ ποιό ἦταν τὸ σχῆμα καὶ ποιὰ ἡ ζωή; Ὑπῆρχε ἀπόλυτο Σχῆμα; Ἐὰν ὑπῆρχε ποιὰ ἦτο ἡ λειτουργία τῆς ὕλης; Εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ σημειωθῇ ὅτι γιὰ τὸν Ἀριστοτέλη αἱ διάφοροι ἐπιστῆμαι δὲν ἦσαν διάφοροι μέθοδοι παρατηρήσεως, ἀλλὰ διάφοροι τακτικαὶ γιὰ τὴν ἀνεύρεσι τῆς ἀλήθειας. Ὁ ἀσκητὴς λοιπὸν φθάνει σὲ διαφορετικὸ συμπέρασμα, ἂς ποῦμε, ἀπὸ τὸν φιλόσοφο τῆς ἀγορᾶς.

Ὅταν συζητᾶμε ἐὰν κάποιο φυσικὸ ἀντικείμενο εἶναι μεγαλείτερο ἢ μικρότερο ἀπὸ ἕνα ἄλλο, δὲν βασιζόμεθα μόνον στὴν παρατήρησι, ἀλλὰ δεχόμεθα κάποιο παραδεκτὸ μέτρον, ὅπως λ.χ. τὴν κορδέλλα τοῦ μέτρου ἢ τὸν γεωγραφικὸ χάρτη. Ἀλλά, προσπαθῶντας νὰ ἀποφασίσωμε ἐπὶ δύο γραμμῶν ἐνεργείας, ποιό μέτρο μπορεῖ νὰ χρησιμοποιήσωμε; Ὁ Πλάτων εἶπε ὅτι ὑπάρχει μέτρον Δικαιοσύνης καὶ Σοφίας στὸ ὁποῖον μπορεῖ κανεὶς νὰ καταφύγη. Δὲν εἶναι ὁρατὸν μὲ τὰς φυσικὰς αἰσθήσεις, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τοῦ Νοῦ. Αὐτὸ ἦταν ἄρνησις ὅτι ἡ Ἀλήθεια μποροῦσε νὰ βρεθῇ μὲ τὰ μέσα τῶν αἰσθήσεων, ὅπως ἐνόμισαν οἱ θετικισταὶ ἀργότερα. Ὑπῆρχε μιὰ Ἀλήθεια ἢ

ὁποία ἦτο Κάλλος καὶ Ἀγαθότης συγχρόνως. Ὁ Πλάτων ἀνεκάλυψε ὅτι ὑπῆρχε κἄτι τι πέραν καὶ ἐντὸς τῆς παρερχομένης ροῆς τῶν ἀμέσων πραγμάτων. Γιὰ νὰ κάμωμε τὴν ἐκλογή μας, ἀφοῦ δοῦμε ὅλας τὰς δυνατότητας καὶ κατόπιν ἀποφασίσωμε γιὰ μία γραμμὴ ἐνεργείας, σημαίνει ὅτι βασιζόμεθα ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως ἑνὸς μέτρου χρηστότητος τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ γίνεται ἀντίληπτὸν ἀπὸ τὴν ψυχή. Ὑπάρχει ἕνα «Εὐαγγέλιον Χρηστότητος» τὸ ὁποῖον εἶναι ἐπίσης «Ἐπιστήμη τῆς Χρηστότητος» διὰ τῆς ὁποίας ἡ ψυχή, κατὰ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Πλάτωνος, μπορεῖ νὰ λειτουργήση σὲ τρία χωριστὰ ἐπίπεδα. Τὸ τί εἶναι ἡ ψυχή, ἐδημιούργησε, ποικιλίαν ὀρθοδοξιῶν καὶ σχετικῶν αἱρέσεων.

Τὰ δόγματα ὡς τοιαῦτα, δὲν εἶναι πρωταρχικῆς σημασίας, ἀλλὰ τὸ προτέρημα ποὺ ἔχομε γιὰ νὰ κάμωμε μίαν ἐσωτερικὴ ἐπιλογὴ τῶν προθέσεών μας εἶναι μεγίστης σημασίας. Καὶ κατὰ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν τῆς ἱστορίας, ὅταν τόσοι ἄνθρωποι ἦσαν πρόθυμοι νὰ καταγγείλουν τοὺς γείτονάς των ὡς αἱρετικοὺς (ὄχι καὶ πολὺ παλαιὰν ἐποχὴν) εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ θυμηθοῦμε ὅτι ἡ ἑλληνικὴ λέξις «αἵρεσις» σημαίνει ἀκριβέστερα μᾶλλον «ἐκλογή». Αἵρεσις κατὰ γράμμα σημαίνει κἄποιον ποὺ «κάνει τὴν δική του ἐκλογή». Αἵρεσις λοιπὸν εἶναι κάτι τὸ ὁποῖον προέκυψε κατόπιν ἐκλογῆς. Καὶ ἂν ἀκόμη εἰς τὸ μέλλον ἔχωμε λόγους νὰ τροποποιήσωμε τὸ σχῆμα τῆς αἱρέσεως, ἐν τούτοις ἐὰν κάθε τροποποίησις προῆλθεν ἀπὸ ἔντιμον ἐκλογή, τότε θὰ ἔχωμε ἀποκτήσει τὸ πολύτιμο προτέρημα νὰ εἴμεθα ἄξιοι νὰ ἐκλέγωμε σωστά. Ἐὰν κάνωμε σωστὴ ἐκλογή, μποροῦμε νὰ προβλέψωμε μιὰ περίοδο μακαριότητος, γιατὶ δόθηκε ὑπόσχεσις ὅτι «ἐὰν ἐνεργοῦμε δίκαια θὰ μάθωμε τὸ δόγμα».

Ἐνέργεια καὶ γνῶσις μποροῦν νὰ εἶναι ἐντελῶς ὅμοια. Ἐὰν ἡ ἀνθρωπότης εἶχε τὴ δυνατότητα νὰ ἐκλέγη σωστὰ θὰ εἴχαμε τὸν χρυσοῦν Αἰῶνα. Τὰ δόγματα θὰ εἶχαν ἀφ' ἑαυτῶν ἀξία, ἂν ὁ δογματικὸς παραμένη πιστὸς εἰς τὸν ἑαυτό του.

Τροποποιῶντας μιὰ φράσι τοῦ Σαίξπηρ, μποροῦμε νὰ δηλώσωμε «τοῦτο ὑπὲρ πάντων. Νὰ εἶσαι πιστὸς στὸ ἰδικό σου ἀνθρώπινης κατασκευῆς δόγμα. Τότε πρέπει νὰ ἐπακολουθήση, ὅπως ἡ νύχτα τὴν ἡμέρα, ὅτι δὲν μπορεῖς νὰ εἶσαι ἀνειλικρινὴς εἰς τὸ δόγμα ἢ δοξασίαν ἑνὸς ἄλλου». Δὲν ὑπάρχουν αἱρετικοί, ὅταν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τίμιοι καὶ εἰλικρινεῖς, λέγοντες καὶ πράττοντες ἐκεῖνο ποὺ πιστεύουν.

Οἱ πιστοὶ τόσων ἐκκλησιῶν ἐπαναλαμβάνουν τὴν ἴδια «παληά, παληὰ ἱστορία» καὶ ὅλες οἱ βιογραφίες τῶν ἁγί-

ων ἐπιβεβαιοῦν ὅ,τι ἀκούει κανεὶς κάθε φορὰ ποὺ πηγαίνει στὴν ἐκκλησία! Καὶ ἐν τούτοις ὁ δυστυχὴς φίλος μας δὲν μπορεῖ νὰ προσκολληθῆ σ' ἕνα ἰδιαίτερο ὀρθόδοξο δόγμα. Δὲν τὸ ἀμφισβητεῖ, οὔτε τὸ ἀρνεῖται, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ παραδεχθῆ. Θὰ τοῦ ἐστοίχιζε πολὺ ἂν τὸν θεωροῦσαν αἱρετικό, ἢ ἄθεο ἢ ἀκόμη ἀγνωστικιστή. 'Αλλὰ δὲν μπορεῖ ἐν τούτοις νὰ πιστέψη. Καὶ ὅμως τοῦ ἔχουν πῆ ἐπανειλημμένως ὅτι ἂν δὲν πιστέψη δὲν θὰ μπορέση νὰ σωθῆ! Ποιό εἶναι τότε τὸ ἐμπόδιο ποὺ βρίσκεται μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ; Αἱ ἐκκλησίαι τοῦ λέγουν ὅτι εἶναι τὸ ΑΜΑΡΤΗΜΑ. Αὐτὸ τὸ εἶπε καθαρὰ ὁ πρωθιερεὺς τοῦ 'Αγ. Παύλου καὶ ἐπανελήφθη στὶς ἐκκλησίες κάθε εἴδους. Ἂν εἶναι κανεὶς παρασκευασμένος νὰ παραδεχθῆ τὸ κῦρος τῆς Γραφῆς — τὸ ὁποῖον ἕνας τόσο δυνατὸς διανοούμενος σὰν τὸν Bacon διεκήρυξε ὅτι ἦτανε ἕνας ἀπὸ τοὺς κατάλληλους τρόπους γιὰ νὰ φθάση στὴν 'Αλήθεια —θὰ εἶναι ἕτοιμος νὰ παραδεχθῆ τὰ δύο κηρύγματα ὅτι «ὁ θεὸς εἶναι 'Αγάπη» καὶ «ὁ ἄνθρωπος ἔγινε καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Δημιουργοῦ».

Ὥστε ἂν αὐτὸς ἕνας ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς εἶναι ἐκ τῆς φύσεως τοῦ Θεοῦ, ὅπως κάθε ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου εἶναι ἐμφανῶς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἡλίου, τότε θὰ πρέπει νὰ παραδεχθῆ καὶ ὅτι αὐτός, δημιουργηθεὶς ἀπὸ τὸν Θεόν, θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκφράζη τὴν φύσιν τοῦ Θεοῦ ἡ ὁποία εἶναι 'Αγάπη. Καὶ ἔτσι ἂν τὸ ἁμάρτημα εἶναι τὸ μόνο ἐμπόδιο ποὺ ὑπάρχει, ἡ ἔννοια τοῦ ἁμαρτήματος θὰ εἶναι ἡ ἔλλειψις τῆς ἀπολύτου ἀγάπης. Ὁ Ἅγιος Αὐγουστῖνος ἠσπάσθη κάποτε μιὰ αἵρεσι, καίτοι ἀργότερα τὴν ἀπαρνήθηκε, ἡ αἵρεσις δὲ αὐτὴ ἦταν ἡ συνταύτισις τοῦ ἁμαρτήματος μὲ τὴν ὕλη. 'Αργότερα εἶδε ὅτι ἀφ' οὗ ὁ Θεὸς κάμνει ὅλα τὰ πράγματα τέλεια καὶ ἡ ὕλη πρέπει νὰ ἔχη τὴν τέλεια θέσι της εἰς τὸ Θεῖον Σχέδιον.

Ἔχει ἐπισήμως διακηρυχθῆ ὅτι «ἡ Μεγάλη Αἵρεσις εἶναι ἡ Αἵρεσις τοῦ Διαχωρισμοῦ» —τὸ Σχῖσμα ποὺ ἀρνεῖται τὴν ἀδελφότητα τοῦ ἀνθρώπου. Μποροῦμε νὰ τὸ ἐπεξεργασθοῦμε μὲ χίλιους τρόπους — καὶ ἔχει γίνει αὐτό, ἀλλὰ ἐκεῖνος ποὺ τὸ ἐπραγματοποίησε δὲν μπορεῖ ποτὲ κατόπιν «νὰ ἀμφιβάλλη ἢ νὰ ἀρνεῖται».

Φυσικὰ ἡ Αἵρεσις δὲν ἀφορᾶ μόνο τὴ θρησκεία, ἀλλὰ κάθε μέρος τῆς ζωῆς. Σὲ κάθε περίπτωσι μποροῦμε νὰ δοῦμε τὴν ἱστορία τῆς ὀρθοδοξίας νὰ ἀκολουθῆται ἀπὸ σειρὰ αἱρέσεων, στὴν ἰατρική, τὴν ἀρχιτεκτονική, τὴν γεφυροποιΐα, τὴν κρατικὴ διοίκησι, τὰ συστήματα οἰκιακῆς θερμάνσεως — παντοῦ τὶς αὐθεντικὲς καὶ βεβαιωμένες ὀρθοδοξίες ἀκολούθησαν αἱ

αἱρέσεις καὶ μερικὲς ἀπὸ αὐτὲς ἐκράτησαν τὰ μονιμώτερα χαρακτηριστικὰ παραμερισθείσης ὀρθοδοξίας.

Ἔτσι σύμφωνα μὲ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν ἦταν ὀρθὸ χθές, ἴσως μπορεῖ νὰ εἶναι σήμερα τὸ σημεῖον τῆς ἀνωτάτης κοινωνίας καὶ ἀργότερα, ἴσως, ἀνακαλύψωμε ὅτι οἱ παλαιότεροι τρόποι ἦσαν ἐν τούτοις πολὺ σωστοί!

Μὲ αὐτὴ τὴν κατάσταση, ἴσως νομίσωμε ὅτι θὰ κάνωμε καλὰ νὰ σταματήσωμε καὶ νὰ μὴ διακόψωμε τὸν περιστρεφόμενο τροχὸ καὶ νὰ προτιμήσωμε νὰ καθήσωμε κάτω ἱκανοποιημένοι ἀποφεύγοντας τὴν ἐνόχληση τῆς προσαρμογῆς μας στὶς τόσες αἱρέσεις! Ἀπεναντίας ὅμως ὅσο καὶ νὰ φαίνεται ἀμετάβλητος ὁ μικρὸς κύκλος ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει τὰς διακοπὰς αὐτάς, ὑπάρχει πάντοτε ἕνας πολὺ μεγαλείτερος καὶ ἰσχυρότερος κύκλος ποὺ ὀνομάζεται «Αἰωνία Πρόοδος». Ἐπὶ πλέον ὑπάρχει ἕνα ἐσώτερον κέντρον μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ καθενός μας, τὸ ὁποῖον γνωρίζει νὰ κατευθύνη καὶ μπορεῖ νὰ ἀντιληφθῆ τὴν ἀκριβῆ στιγμὴ ποὺ ἡ ψυχή, ὅπως ὁ ναυτίλος, πρέπει νὰ ἀφίση «τὸ χαμηλότερο παρελθόν της ποὺ τὴν ἀποκλείει ἀπὸ τὸν οὐρανὸ μὲ τὸν τεράστιο θόλο του».

Ὅλα τὰ σχήματα τῆς Τέχνης καὶ τῆς Ποιήσεως τείνουν νὰ γίνουν πολὺ τυπικὰ καὶ ἄκαμπτα καὶ ὁ καλλιτέχνης ὅταν ἐργάζεται μηχανικὰ καὶ γίνεται ἁπλῶς μιμητὴς ἀντὶ νὰ ἐκφράση τὴν ἰδική του φαντασία τότε ἀποδίδει κάτι τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι πραγματικόν. «Ποῖος εἶναι αὐτός», ἐρώτησε ὁ Δημοσθένης, «ὁ ὁποῖος ἀπατᾶ τὸ Κράτος; Ἀσφαλῶς, ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος δὲν λέγει τὶ σκέπτεται».

Ὅταν οἱ ὀπαδοὶ μιᾶς αἱρέσεως πληθύνωνται ἀρκετά, γίνεται κἄποια ἐκκλησία ἢ σχηματίζεται κἄποια ὁμάς, ἡ ὁποία νομίζει ὅτι μόνη αὐτὴ εἶναι κάτοχος τῆς Ἀληθείας. Ἀλλ' ἀναποφεύκτως ἀπὸ τὴν τελευταία ὁμάδα ξεφυτρώνει νέα συγκομιδὴ αἱρετικῶν καὶ αὐτὴ ἡ πορεία θὰ συνεχισθῆ κατ' ἐπανάληψιν μέχρις ὅτου ἀπομείνη ἕνας μόνον ὀπαδὸς μὲ ἕναν ἄλλον ἴσως αἱρετικό. Ἀναφέρεται μιὰ ἱστορία περὶ δύο ναυαγῶν, οἱ ὁποῖοι ἀντήλλαξαν ἀμοιβαίως χαρμόσυνους χαιρετισμοὺς καὶ τὴν ἱκανοποίησί τους, ὅτι ἦσαν οἱ μόνοι ἄνθρωποι γιὰ τοὺς ὁποίους ἡ σωτηρία ἦταν ἀπόλυτα ἐξησφαλισμένη, καὶ ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο εἶπε στὸ φίλο του: «Ἀλλά, ἐγὼ δὲν εἶμαι βέβαιος γιὰ σένα».

Ἀπὸ τὸ τελευταῖο αὐτὸ πρόσωπο δὲν ἀπομένει τίποτε ἄλλο ἐκτὸς τῆς συνειδήσεως. Καὶ ἂν αὐτὴ τὸν ἐγκαταλείψη, δὲν θὰ ὑπάρχη τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ κενὸ τῆς μεγάλης Ἀβύσσου. Ποῖος

τότε εἶναι αἱρετικός;

Στὸ «Χειμωνιάτικο παραμύθι» τοῦ Σαίξπηρ ὑπάρχουν οἱ χαρακτηριστικοὶ αὐτοὶ στίχοι:

«Αὐτὸς ποὺ ἀνάβει τὴ φωτιὰ εἶναι ὁ Αἱρετικός, ὄχι αὐτὸς ποὺ καίγεται».

Ἕνας αἱρετικὸς ὅπως ὁ σκεπτικιστής, σπανίως χρησιμοποιεῖ τὴν δύναμι τῆς φαντασίας καὶ ὁ Γιὰν Χαίη χαρακτηριστικὰ τὸν βάζει σ' ἕνα μυθιστόρημά του νὰ λέγη:

«Ὁ σκεπτικιστής, στερούμενος φαντασίας, δὲν μπορεῖ νὰ φαντασθῆ ὅτι ὁ Παντοδύναμος ἔχει φαντασία».

Ὑπῆρχαν περισσότερες ἀπὸ μιὰ δωδεκάδα ἀνεγνωρισμένων αἱρέσεων κατὰ τοὺς πρώτους τρεῖς αἰῶνες τῆς Χριστιανικῆς ἐποχῆς, μερικὲς τῶν ὁποίων μάλιστα δὲν ἠσχολοῦντο μὲ τίποτε ἄλλο περισσότερο ἀπὸ ἕνα σημεῖο στίξεως καὶ ἔκτοτε κάθε αἰὼν εἶχε τὴν ἀναλογία του.

Ἀκόμη καὶ στοὺς Θεοσοφικούς μας κύκλους, ὑπάρχουν μερικὲς διαφορὲς γνώμης, διαφορὲς ὡς πρὸς τὴ μέθοδο καὶ τὸ σχῆμα. Καὶ ἰδίως διαφορὲς ὑπῆρξαν ὅταν προσπαθήσαμε νὰ κατατάξωμε ἢ νὰ κάμωμε διαγράμματα τῶν βασικῶν «πρώτων ἀρχῶν». Καὶ εἶναι ὠφέλιμο νὰ ἐνθυμούμεθα ὅτι μερικὰ διαγράμματα τῆς Μπλαβάτσκυ δύσκολα μποροῦν νὰ ἐπιβεβαιωθοῦν ἕως ὅτου μπορέσωμε — νὰ δοῦμε αὐτὸ ποὺ εἶδε ἐκείνη καὶ τὸ εἶδε τόσο καθαρά.

Ἡ «μετενσάρκωσις» δὲν ἦταν ἁπλῆ θεωρία τῆς Μπλαβάτσκυ, διότι ἐγνώριζε τόσο καθαρὰ ὅσο οἱ περισσότεροι ἀπὸ μᾶς γνωρίζομε ὅτι 2+2 =4 (ἂν καὶ ἐδῶ ἀκόμη μοῦ ἐλέχθη ὅτι θὰ ἦταν περισσότερον ἀποκρυφιστικὸ ἂν πῶ 7+7=14).

Ἴσως θὰ ἦταν καλύτερα ἂν δὲν σπεύδαμε τόσο εὔκολα σὲ διαγράμματα, διότι ἀκόμη καὶ ἕνας διαβήτης μπορεῖ νὰ γίνη φοβερὸ ἐμπόδιο καὶ τὰ σύνεργα τῆς ἰχνογραφίας δὲν εἶναι πλήρη χωρὶς γομολάστιχες.

Ὅταν μὲ τὴ σκέψι του ἐρευνᾶ κανεὶς τὸ ἄπειρον τοῦ κόσμου τῆς πραγματικότητος καὶ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν του τὰ περιωρισμένα μέσα ποὺ καὶ ὁ πλέον ἔξυπνος ἀπὸ μᾶς διαθέτει γιὰ νὰ ἐκφράση τὴ Σοφία μὲ οἱονδήποτε παραδεκτὸν σχῆμα ἢ πρᾶξι, θυμᾶται τὴν προσευχὴ τοῦ ἀρχαίου ψαρᾶ τῆς Φοινίκης: «Ὦ Θεέ, πόσο μεγάλη εἶναι ἡ θάλασσα σου καὶ πόσο μικρὴ ἡ βάρκα μου». Θὰ μπορέσουμε λοιπὸν νὰ εἴμαστε ἀνεκτικοὶ καὶ εὔσπλαχνοι μὲ ὅλες τὶς αἱρέσεις ὅσο στενοκέφαλες καὶ σκληρὲς νὰ εἶναι, ὅταν ἐνθυμούμεθα τὸ ἀχανὲς πίσω ἀπὸ τὴν μικρὴ αἵρεσι τοῦ ἀδελφοῦ μας.

Τὶ ἔχει σημασία

N. SRI RAM

1. Ἡ πρόοδος ἑνὸς ἑκάστου ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιον καὶ ὄχι ἀπὸ κανένα ἡγέτην ἢ ἀπὸ τὴν ἐπίτευξι τῆς καλῆς του διαθέσεως. Λαμβάνει χώραν σύμφωνα μὲ νόμους τῆς Φύσεως. Ἡ πρόοδος εἶναι βέβαιη καὶ ἀναπόφευκτη.

2. Ὁ καθένας μας ἔχει νὰ κάμῃ μακρὺ δρόμο. Τὸ πόσο στέκεται σ' ἕνα ὡρισμένο στάδιο εἶναι μικρῆς σημασίας.

3. Ὁ «Διδάσκαλος» εἶναι ἐν ταὐτῷ ὁ Τέλειος Ἄνθρωπος σὲ μιὰ φυσικὴ ἐνσάρκωσι καὶ τὸ Ἰδεῶδες τῆς τελειοποιήσεως σὲ καθενὸς ἀτόμου τὴν καρδιά. Ὅταν ἐπιτελῆται κάποια πρόοδος πρὸς τὴν ἐπίτευξι τοῦ Ἰδεώδους, ἀνευρίσκεται ὁ Διδάσκαλος.

4. Ἡ πρόοδός μας συντελεῖται καλύτερα ὅσο λιγώτερο σκεπτόμεθα γι' αὐτὴν καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό μας, καὶ προσφέρουμε τὸ μεῖζον τῆς ὑπηρεσίας στοὺς ἄλλους καὶ στὴν Ὑπόθεσι τῶν Διδασκάλων· αὐτὸ εἶναι ἡ ἀνθρώπινη ἄνοδος καὶ εὐτυχία.

5. Βοηθοῦμε τοὺς ἄλλους ὄχι ἀναμιγνυόμενοι στὴ ζωή τους ἢ ἐπιβάλλοντας τὶς ἰδέες μας σ' αὐτούς, ἀλλὰ πάντοτε ἐνεργώντας μὲ πνεῦμα συμπαθείας καὶ συνταυτίσεως μαζί τους στὰ προβλήματα καὶ τὶς χαρές τους.

6. Πρέπει νὰ δοκιμάζωμε νὰ χρησιμοποιοῦμε τὴν κρίσι μας, ὁσονδήποτε περιωρισμένη καὶ ἀτελῆ, σὲ ὅλα τὰ θέματα, καὶ νὰ ἔχουμε τὸ θάρρος νὰ ἐνεργοῦμε σύμφωνα μ' αὐτήν, δίνοντας καὶ στοὺς ἄλλους ἴση ἐλευθερία μὲ πνεῦμα ἀδελφότητος.

7. Ἐκεῖνο ποὺ ἔχει σημασία εἶναι τὸ πνεῦμα στὸ ὁποῖο ζοῦμε τὴν καθημερινὴ ζωή μας καὶ ἀντιμετωπίζουμε τὴν κάθε λεπτομέρεια. Ἡ παροῦσα ζωή μας εἶναι κατὰ μέγα μέρος προπαρασκευὴ μελλοντικοῦ ἔργου.

Ο ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ

Ὁ Πυθαγόρας, ὁ μαθηματικὸς φιλόσοφος, τὸν ὁποῖον οἱ ἀνήκοντες σὲ σημερινὲς μυστηριακὲς ὀργανώσεις ἀναφέρουν ὡς «ἀρχαῖον ἡμῶν φίλον καὶ Ἀδελφόν», ἦταν προφανῶς μεμυημένος. Τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὶς μυστηριακὲς λατρεῖες καὶ θρησκεῖες τῆς ἐποχῆς του τὸν ὡδήγησε νὰ μυηθῇ στὰ Αἰγυπτιακὰ μυστήρια, στὸ σπήλαιον τοῦ Διὸς στὴν Κρήτη καὶ στὸ Δελφικὸν ἱερόν. Ἐταξίδεψε πολὺ στὴν Αἴγυπτο, Χαλδαία, Φοινίκη καὶ ἔζησε ἀρκετὰ χρόνια στὴν Ἰταλία.

Ὁ Πυθαγόρας ἐπίστευε στὴν ἀθανασία τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, τὴν παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἰδέα τῆς μεταναστεύσεως τῆς ψυχῆς σὲ ἄλλα σώματα, περίπου ὅπως ἡ σύγχρονη Ἰνδικὴ δοξασία.

Οἱ μαθηταί του ὑπεβάλλοντο σὲ αὐστηρὴ πειθαρχία. Κάθε βράδυ ὤφειλαν νὰ διερωτηθοῦν τί παρέβησαν ἢ τί παρέλειψαν, ἐξ ὅσων ὤφειλαν νὰ πράξουν, κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἡμέρας. Καὶ κάθε πρωΐ διηρωτῶντο τί πρέπει νὰ πράξουν καὶ πῶς νὰ ἐπανορθώσουν παραβάσεις ἢ παραλείψεις τῆς προηγουμένης. Οἱ κανόνες τῆς ζωῆς περιελήφθησαν στὰ περίφημα «Χρυσᾶ ἔπη» του.

Ἀπὸ τὰ σχόλια τοῦ Γάλλου συγγραφέως Fabre d' Olivet στὰ «Χρυσᾶ ἔπη», παραθέτουμε παραπλεύρως ἕνα ἀπόσπασμα, σὲ ἀπόδοσι τοῦ Γεωργίου Βλιάμου.

ΑΠΟ ΤΑ "ΧΡΥΣΑ ΕΠΗ,, ΤΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ

Ἀπὸ τὰ σχόλια τοῦ Fabre d' Olivet

«ΟΣΣΑ ΤΕ ΔΑΙΜΟΝΙΗΣΙ ΤΥΧΑΙΣ ΒΡΟΤΟΙ ΑΛΓΕ ΕΧΟΥΣΙΝ ΩΝ ΑΝ ΜΟΙΡΑΝ ΕΧΗΣ ΠΡΑΩΣ ΦΕΡΕ ΜΗΔ' ΑΓΑΝΑΚΤΕΙ ΙΑΣΘΑΙ ΔΕ ΠΡΕΠΕΙ ΚΑΘΟΣΟΝ ΔΥΝΗ. ΩΔΕ ΔΕ ΦΡΑΖΕΙΝ ΟΥ ΠΑΝΥ ΤΟΙΣ ΑΓΑΘΟΙΣ ΤΟΥΤΩΝ ΠΟΛΥ ΜΟΙΡΑ ΔΙΔΩΣΙ»

«Καὶ ὅσον ἀφορᾶ τα κακὰ που ἐπιφέρει ἡ Μοῖρα νὰ τὰ κρινης, νὰ τὰ ὑποφέρῃς καὶ νὰ τὰ ἀπαλύνῃς ὅσον μπορεῖς, καὶ νὰ σκέπτεσαι πὼς ἡ Μοῖρα δὲν δίνει τὰ χειρότερα στους ἀγαθούς».

Ὁ Πυθαγόρας παρεδέχετο δύο κίνητρα στὶς ἀνθρώπινες πράξεις· **Τὴν δύναμι τῆς Βουλήσεως καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς Εἱμαρμένης** καὶ ὑπέβαλε καὶ τὰ δυο εἰς ἕνα βασικο Νομο ὀνομαζόμενον ΠΡΟΝΟΙΑ, ἐκ τοῦ ὁποίου προήρχοντο καθ' ὅμοιον τρόπον. Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν κινήτρων αὐτῶν ἦτο ἐλεύθερο καὶ το δεύτερο ἀναγκαστικο — οὕτως ὥστε ὁ ἄνθρωπος βρισκεται μεταξὺ δύο ἀντιθέσεων, ἀδιάφορα καλῶν ἢ κακῶν, ἀναλόγως μὲ τὸ πῶς ἐννοεῖ να κάνῃ χρῆσιν αὐτῶν.

Ἡ Δύναμις τῆς Βουλήσεως ἐνεργεῖται ἐπὶ τῶν πραγμάτων ποὺ θὰ γίνουν ἢ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος. Ἡ δὲ Ἀνάγκη τῆς Εἱμαρμένης ἐπὶ τῶν πραγμάτων πcυ ἔγιναν ἢ ἐπὶ τοῦ παρελθόντος: Καὶ τὸ ἕνα τρέφει ἀδιακόπως τὸ ἄλλο, ἐπεξεργαζόμενα τὰ ὑλικὰ τὰ ὁποῖα ἐπρομηθεύθηκαν ἀμοιβαίως. Διότι, κατὰ τὸν θαυμάσιον αὐτὸν φιλόσοφον, **τὸ μέλλον δημιουργεῖται ἐκ τοῦ παρελθόντος**, καὶ **ἐκ τοῦ μέλλοντος δημιουργεῖται τὸ παρελθόν**, καὶ **ἀπὸ τὴν ἕνωσιν τῶν δύο γεννιέται τὸ πάντοτε ὑπάρχον παρόν**, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἕλκουν ὁμοίως τὴν καταγωγήν των. Βαθυτάτη ἰδέα τὴν ὁποία υἱοθέτησαν οι Στωικοί. Ἔτσι κατὰ τὸ δόγμα αὐτό, **ἡ ἐλευθερία ἐπικρατεῖ εἰς τὸ μέλλον, ἡ ἀνάγκη εἰς τὸ παρελθὸν καὶ ἡ Πρόνοια εἰς τὸ παρόν**. Τίποτε ἀπ' ὅ,τι συμβαίνει δὲν γίνεται τυχαῖα, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑνώσεως τοῦ βασικοῦ καὶ τοῦ Νόμου τῆς Προνοίας μετὰ τῆς ἀνθρωπίνης Βουλήσεως, ἡ ὁποία τὸν ἀκολουθεῖ ἢ τὸν παραβαίνει και ἐνεργεῖ ἐπὶ τῆς ἀνάγκης. **Ἡ ἁρμονία μεταξὺ Βουλήσεως καὶ Προνοίας ἀποτελεῖ τὸ ΚΑΛΟΝ. Ἐκ τῆς ἀντιθέσεως αὐτῶν δημιουργεῖται τὸ ΚΑΚΟΝ.**

Στὸν ἄνθρωπο ἐδόθησαν τρεῖς δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἐφαρμο-

γὴν ἐπὶ ἑκάστης τῶν 3 εἰδικοτήτων τῆς ὑπάρξεώς του, γιὰ νὰ καθοδηγῆται κατὰ τὸ στάδιο ποὺ θ' ἀκολουθήση ἐπὶ τῆς γῆς καὶ αἱ τρεῖς αὐτὲς δυνάμεις εἶναι δεσμευμένες μὲ τὴ Βούληση. Ἡ πρώτη μὲ τὸ σῶμα του καὶ εἶναι τὸ ἔνστικτο. Ἡ δεύτερη μὲ τὴν Ψυχή του καὶ εἶναι ἡ ἀρετή, καὶ ἡ τρίτη ἀνήκει στὴ Διάνοια καὶ εἶναι ἡ ἐπιστήμη ἢ ἡ σοφία. Οἱ τρεῖς αὐτὲς δυνάμεις, ξένες πρὸς ἀλλήλας, παίρνουν τὴν ὀνομασία αὐτὴ μόνον μὲ την καλὴ χρῆσι αὐτῶν ἐκ μέρους τῆς Βουλήσεως, διότι μὲ τὴν κακὴ χρῆσι ἐκφυλίζονται σὲ κτηνωδία, κακία καὶ ἀμάθεια. Τὸ ἔνστικτο διακρίνει τὸ φυσικὸν καλὸν ἢ κακὸν ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν αἴσθησι, ἡ ἀρετὴ παραδέχεται τὸ ἠθικο καλὸν ἢ κακὸν ποὺ ὑπάρχει στὸ αἴσθημα, ἡ ἐπιστήμη κρίνει τὸ ἀντιληπτὸν καλὸν ἢ κακὸν ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν συγκατάθεσι. **Στὴν αἴσθησι, τὸ καλὸν ἢ τὸ κακὸν λέγεται εὐχαρίστησις ἢ πόνος, στὸ αἴσθημα, ἀγάπη ἢ μῖσος καὶ στὴν συγκατάθεση, ἀλήθεια ἢ λάθος.** Ἡ αἴσθησις, τὸ αἴσθημα καὶ ἡ συγκατάθεσις ἐγκατεστημένα μέσα στὸ σῶμα, μέσα στὴν ψυχὴ καὶ μέσα στὸ πνεῦμα ἀποτελοῦν μιὰ Τριάδα, ἡ ὁποία ἀναπτυσσομένη μὲ τὴν εὔνοια μιᾶς σχετικῆς ἑνότητος ἀποτελεῖ τὴν ἀνθρώπινη Τετράδα ἢ τὸν Ἄνθρωπον μὲ τὴν ἀφηρημένη ἄποψι. Αἱ τρεῖς κλίσεις ποὺ αποτελοῦν αὐτὴν τὴν Τετράδα ἐνεργοῦν καὶ ἀντιδροῦν ἐπ' ἀλλήλων καὶ διαφωτίζονται ἢ συσκοτίζονται ἀμοιβαίως. Καὶ ἡ Μονὰς ποὺ τὰ συνδέει, δηλαδὴ ὁ Ἄνθρωπος, τελειοποιεῖται ἢ διαφθείρεται, ἀνάλογα μὲ τὶς τάσεις ποὺ εἶχε γιὰ τὴν συγχώνευσι μὲ τὴ Μονάδα τοῦ Σύμπαντος ἢ τοῦ διαχωρισμοῦ του ἀπ' αὐτήν. Τὰ μέσα ποὺ διαθέτει αὐτὴ ἡ Τριὰς γιὰ τὴ συγχώνευσι ἢ τὸν διαχωρισμό, γιὰ τὴν προσέγγισι ἢ τὴν ἀπομάκρυνσι ἀπ' αὐτήν, βρίσκονται μόνον στὴ Βούλησι, ἡ ὁποία μὲ τὴν χρῆσι που κάνει τῶν ἐργαλειων ποὺ τῆς παρέχει τὸ σῶμα, ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς, γίνεται ὁρμέμφυτος ἢ ἀναίσθητος, ἐνάρετος ἢ ἁμαρτωλή, σοφὴ ἢ ἀμαθής, καὶ καταντᾶ νὰ διακρίνη κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σωστά, πόση καλωσύνη, πόση ὑπεροχη καὶ πόση δικαιοσύνη ὑπάρχουν στὴν αἴσθησι, στὸ αἴσθημα καὶ στὴ συγκατάθεσι, νὰ διακρίνη κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μὲ δύναμι καὶ γνῶσι, τὸ Καλὸν καὶ τὸ Κακὸν καὶ τέλος νὰ μὴ ἀπατᾶται εἰς ὅ,τι εἶναι πράγματι εὐχαρίστησις ἢ λύπη, ἀγάπη ἢ μῖσος, ἀλήθεια ἢ λάθος.

Πράγματι, αἰσθάνεται κανεὶς ὅτι τὸ μεταφυσικὸν δόγμα τὸ ὁποῖον μόλις ἐν συντομίᾳ ἐξέθεσα δὲν βρίσκεται πουθενὰ τόσο καθαρὰ ἐξηγημένο καὶ γι' αὐτο δὲν χρειαζεται νὰ τὸ ὑποστηρίξω μὲ καμμιὰ ἄμεσο αὐθεντία. Μόνο μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν ποὺ ἐκτίθενται στὰ Χρυσᾶ ἔπη καὶ τὴν μακρὰ μελέτη τῶν ὅσων ἐγράφησαν ἀπὸ τοὺς Πυθαγορείους θὰ κατορθώση κανεὶς νὰ συλλάβη τὸ σύνολον. Ἐπειδὴ οἱ μαθηταὶ τοῦ φιλοσόφου τούτου, ἦσαν πολὺ ἐχέμυθοι καὶ συχνὰ σκοτεινοί, διὰ να ἐκτιμήση κανεὶς τὰς γνώμας τοῦ διδασκάλου των εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰς διαφωτίση μὲ ἐκείνας τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν Στωικῶν, οἱ ὁποῖοι τὰς ἐφήρμοσαν καὶ τὰς διέδωσαν χωρὶς καμμιὰ ἐπιφύλαξι.

Ὁ ἄνθρωπος ὅπως τὸν περιέγραψα, σύμφωνα μὲ τὰς ἰδέας τοῦ Πυθαγόρα, εὑρισκόμενος ὑπὸ τὴν ἐξουσία τῆς Προνοίας μεταξὺ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος, προικισμένος μὲ ἐλεύθερη βούλησι, μὲ τὴν ὀντότητά του, καὶ φερόμενος πρὸς την ἀρετὴ ἢ τὴν κακία, μὲ τὴ δική του ἐνέργεια, ὁ Ἄνθρωπος, λέγω, πρέπει νὰ ἀντιλαμβάνεται τὴν πηγὴ τῶν κακῶν τὰ ὁποῖα δοκιμάζει ἀναγκαστικά, καὶ ἀντὶ νὰ κατηγορῆ τὴν ἴδια αὐτὴ Πρόνοια, ἡ ὁποία διαθέτει τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν στὸν καθένα κατ' ἀξίαν καὶ ἀναλόγως τῶν προηγουμένων πράξεών του, πρέπει τὸν ἑαυτόν του μόνον νὰ μέμφεται, ἐὰν ὑποφέρη, λόγῳ τῶν ἀναποφεύκτων συνεπειῶν τῶν σφαλμάτων τοῦ παρελθόντος. Ὁ Πυθαγόρας παρεδέχετο πολλὰς διαδοχικὰς ὑπάρξεις καὶ ἰσχυρίζετο ὅτι τὸ παρόν, τὸ ὁποῖον μᾶς πλήτ-

τει, καὶ τὸ μέλλον τὸ ὁποῖον μᾶς ἀπειλεῖ, δὲν εἶναι παρὰ ἡ ἔκφρασις τοῦ παρελθόντος, τὸ ὁποῖον ὑπῆρξεν ἔργον μας εἰς παρελθοῦσαν ἐποχήν. Εἶπεν ὅτι τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἀνθρώπων ἐπιστρεφόντων εἰς τὴν ζωήν, χάνουν τὴν μνήμην τῶν παρελθουσῶν ὑπάρξεών των, ἀλλ' ὅτι ὅσον ἀφορᾶ αὐτὸν τὸν ἴδιον, χάρις στὴν ἰδιαίτερη εὔνοια τῶν Θεῶν, διετήρει τὴν μνήμην αὐτήν. Ἔτσι σύμφωνα μὲ τὸ δόγμα του, ἡ μοιραία αὐτη Ἀνάγκη γιὰ τὴν ὁποία παραπονεῖται ὁ ἄνθρωπος ἀδιάκοπα, ἔχει δημιουργηθῆ ἀπ' αὐτὸν τὸν ἴδιον, μὲ τὴ χρῆσι τῆς βουλήσεώς του. Περνᾶ, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ, τὴν ὁδὸν ποὺ ἐχάραξεν ὁ ἴδιος καὶ ἀνάλογα μὲ τὴν τροποποίηση ποὺ ἔκαμε μὲ τὸ καλὸν ἢ μὲ τὸ κακόν, δηλαδὴ ὅπως ἔσπειρε, τὰς ἀρετὰς ἢ τὰς κακίας του, θα τὴν ξαναβρῆ ὁμαλώτερη ἢ δυσκολώτερη, ὅταν ἔρθει ὁ καιρὸς νὰ τὴν ξαναπεράση.

Αὐτὰ εἶναι τὰ δόγματα μὲ τὰ ὁποῖα ὁ Πυθαγόρας καθιέρωσε τὴν Ἀνάγκην τῆς Εἱμαρμένης, χωρὶς νὰ βλάψη τὴ Δύναμι τῆς Βουλήσεως καὶ ἄφησε στὴν Πρόνοια τὴν αὐτοκρατορία ἐπὶ τοῦ Σύμπαντος, χωρὶς νὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἀποδώση σ' αὐτὴν εἴτε τὴν προέλευση τοῦ κακοῦ, ὅπως αὐτοὶ ποὺ παραδέχονται μία μόνον ἀρχὴν τῶν πραγμάτων, εἴτε νὰ δώση στὸ κακὸν ἀπόλυτη ὕπαρξι, ὅπως ἐκεῖνοι ποὺ παραδέχονται δύο ἀρχές. Σ' αὐτὸ ἦταν σύμφωνος μὲ τὸ ἀρχαῖον δόγμα, τὸ ὁποῖον ἀκολούθησαν οἱ χρησμοὶ τῶν Θεῶν.

Ὁ Μάξιμους Τύριους ἔκαμε μία πραγματεία ἐπὶ τῆς προελεύσεως τοῦ Κακοῦ στὴν ὁποία ἰσχυρίζεται ὅτι ὅταν ἐρωτήθησαν τὰ προφητικὰ μαντεῖα ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ, ἀπήντησαν μὲ τὶς κάτωθι δύο γραμμὲς τοῦ Ὁμήρου: «Μεμφόμεθα τοὺς Θεοὺς διὰ τὰ κακά μας, ἐν' ᾧ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, μὲ τὰ σφάλματά μας εἴμεθα ὑπεύθυνοι δι' αὐτά».

Οἱ Πυθαγόρειοι, ὁπωσδήποτε, δὲν θεωροῦσαν τὸν πόνο, δηλαδὴ ὅ,τι ταλαιπωρεῖ τὸ σῶμα καὶ τὸν θνητὸν βίον, σὰν πραγματικὸ κακό. Κακὸ ἔλεγαν μόνον διὰ τὰ ἁμαρτήματα, τὰ πάθη καὶ τὰ σφάλματα στὰ ὁποῖα ὑποκύπτει ὁ ἄνθρωπος ἑκούσια. Κατὰ τὴ γνώμη των, τὰ φυσικὰ καὶ ἀναπόφευκτα κακά, διευκρινιζόμενα μὲ τὴν παρουσία τῆς ἀρετῆς, θὰ μποροῦσαν νὰ μεταβληθοῦν σὲ εὐλογία ξεχωριστὴ καὶ ἀξιοζήλευτη. Τὰ τελευταῖα αὐτὰ κακὰ ἐξαρτώμενα ἀπὸ τὴν ἀνάγκην, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Λυσία, πρέπει νὰ κρίνωνται γι' αὐτὸ ποὺ εἶναι, δηλαδὴ νὰ θεωροῦνται σὰν ἀναπόφευκτη συνέπεια κάποιου σφάλματος, σὰν τιμωρία ἢ θεραπεία κάποιας κακίας ἢ ἐλαττώματος, καὶ ἑπομένως πρέπει νὰ τὰ ὑπομένωμεν, καὶ ἀντὶ νὰ τὰ αὐξάνωμε μὲ τὴν ἀνυπομονησία μας καὶ τὴν ὀργή μας νὰ τὰ μετριάζωμε μὲ τὴν ἐγκαρτέρησι καὶ τὴν ὑποταγὴ τῆς Βουλήσεως στὴν κρίσι τῆς Προνοίας. Ὅπως βλέπομε, δὲν ἀπαγορεύει τὴν καταπράϋνσι αὐτῶν μὲ νόμιμα μέσα, τουναντίον ἐπιθυμεῖ ὅπως ὁ σοφὸς καταβάλη προσπάθεια νὰ τὰ περισπάση κατὰ τὸ δυνατὸν καὶ νὰ τὰ θεραπεύση. Ἔτσι ὁ φιλόσοφος δὲν ὑπέπεσε στὴν ὑπερβολὴ γιὰ τὴν ὁποία δικαίως κατηγοροῦντο οἱ Στωϊκοί. Θεωροῦσε τὸν πόνο ὡς κακόν, ὄχι γιατὶ ἦταν τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ τὸ ἐλάττωμα, ἀλλὰ γιατὶ λόγῳ τῆς φύσεώς του ἦταν καθαρτικὸ τοῦ ἐλαττώματος καὶ τὸ καθιστᾶ ἀναγκαία συνέπεια. Ὁ Πλάτων παραδέχθηκε αὐτὴν τὴν ἰδέα καὶ ἐξέθεσε ὅλα τὰ συμπεράσματα μὲ τὴ συνήθη του εὐγλωττία.

Ὅσον ἀφορᾶ αὐτὰ ποὺ εἶπεν ὁ Λυσίας, ὀπαδὸς πάντοτε τοῦ Πυθαγόρα, ὅτι ὁ σοφὸς δὲν ὑπόκειται στὰ χειρότερα κακά, μπορεῖ νὰ γίνη νοητὸν ὅπως τὸ ἀντελήφθη ὁ Ἱεροκλῆς, μὲ τρόπο ἁπλὸ καὶ φυσικὸ ἢ μὲ τὸν πλέον μυστηριώδη τρόπον, ὅπως ἐξέθεσα. Ὁ σοφὸς δὲν ὑπόκειται πράγματι στὰ χειρότερα, γιατὶ δὲν χειροτερεύει μὲ συγκινήσεις ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα τοῦ ἐπιβάλλει ἡ ἀνάγκη τῆς Εἱμαρμένης καὶ ἀνέχεται αὐτὰ μὲ ἐγκαρτέρησι καὶ τὰ ἀνακουφίζει. Ζεῖ εὐτυχὴς ἀκόμη καὶ μέσα στὴ δυστυχία, μὲ

τὴ σταθερὴ ἐλπίδα ὅτι τὰ κακὰ αυτὰ δὲν θὰ τὸν ἐνοχλήσουν περισσότερο στὴ ζωὴ καὶ είναι βέβαιος ὅτι ἡ θεία εὐλογία ἡ ὁποία προορίζεται γιὰ τὴν ἀρετή, τὸν περιμένει σὲ μιὰ ἄλλη ζωή.

Ὁ Ἱεροκλῆς ἀφ' οὗ ἀπεκάλυψε τὸν πρῶτο αὐτὸ τρόπο τῆς ἐξηγήσεως τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος στίχου, θίγει ἐλαφρὰ τὸ δεύτερο στίχο καὶ λέγει ὅτι ἡ βούλησις τοῦ ἀνθρώπου μπορεῖ νὰ ἔχῃ ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς Προνοίας, ὅταν ἐνεργεῖ σὲ ψυχὴ ὑψηλόφρονη καὶ ὑποβοηθεῖται ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ λειτουργεῖ μαζύ του. Αὐτὸ ἦταν μέρος τοῦ δόγματος τὸ ὁποῖον ἐδιδάσκετο στὰ μυστήρια καὶ ἀπηγορεύετο νὰ ἀποκαλυφθῇ στοὺς βεβήλους. Κατὰ τὸ δόγμα αὐτό, τοῦ ὁποίου ἀρκετὰ ἴχνη ἀναγνωρίζονται στὸν Πλάτωνα (Φαίδων κ.λ.π.), ἡ βούλησις ὠθουμένη ἀπὸ τὴν Πίστιν μπόρεσε νὰ ὑποτάξῃ καὶ αὐτὴν τὴν Ἀνάγκην, νὰ ἐπιβληθῇ στὴ Φύσι καὶ να θαυματουργήσῃ. Ἐπάνω στὴν ἀρχὴ αὐτὴ εἶχε στηριχθῇ ἡ μαγεία τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ζωροάστρου. Ὅταν ὁ Ἰησοῦς ὡμίλησε παραβολικὰ ὅτι διὰ τῆς Πίστεως μπορεῖ νὰ κινηθοῦν ὄρη, μίλησε σύμφωνα μὲ τὶς Θεοσοφικὲς παραδόσεις οἱ ὁποῖες ἦταν γνωστὲς σ' ὅλους τοὺς σοφούς.

Ὁ Κομφούκιος εἶπεν ὅτι: «ἡ εὐθύτης τῆς καρδίας καὶ τῆς πίστεως θριαμβεύει ἐπὶ παντὸς ἐμποδίου». Ὁ Μὲνγκ Τσὲ εἶπεν ὅτι «ὅλοι οἱ ἄνθρωποι μποροῦν νὰ γίνουν ἴσοι μὲ τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς ἥρωες τῶν ὁποίων τὰ ἔθνη εὐλαβοῦνται τὴν μνήμην. Ποτὲ δὲν λείπει ἡ Δύναμις, ἡ Βούλησις εἶναι ἐκείνη ποὺ λείπει. Φθάνει νὰ θέλῃ κανεὶς καὶ θὰ ἐπιτύχῃ».

Αἱ ἰδέες αὐτὲς τῶν Κινέζων Θεοσόφων βρίσκονται στὰ συγγράμματα τῶν Ἰνδῶν (Κρισνᾶ, Μπαγκαβὰντ Γκιτὰ) καὶ ἀκόμη καὶ μερικῶν Εὐρωπαίων, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχαν ἀρκετὴ σοφία γιὰ νὰ γίνουν μιμηταί.

Ὁ Μπέμε εἶπεν: «Ὅσο μεγαλύτερη εἶναι ἡ βούλησις, τόσο μεγαλύτερο εἶναι τὸ Ὂν καὶ τόσο δυνατώτερα ἐμπνέεται. Βούλησις καὶ ἐλευθερία εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτό. Τὸ μαγικὸν ποὺ δημιουργεῖ κάτι ἐκ τοῦ μηδενὸς εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ φωτός». «Ἡ βούλησις ποὺ προχωρεῖ ἀποφασιστικὰ εἶναι πίστις. Διαμορφώνεται πνευματικὰ καὶ καταβάλλει τὰ πάντα. Μ' αὐτὴν μιὰ ψυχὴ παίρνει τὴ δύναμι καὶ μεταφέρει τὴν ἐπιρροήν της σὲ μιὰ ἄλλη ψυχὴ καὶ εἰσχωρεῖ στὴν πιὸ ἐνδόμυχο οὐσία της. Ὅταν ἐνεργεῖ μὲ τὸν Θεὸν μπορεῖ νὰ καταρρίψῃ βουνά, νὰ σπάσῃ βράχους, νὰ φέρῃ σύγχυσι στὶς συνωμοσίες τῶν ἀσεβῶν καὶ νὰ τοὺς δημιουργήσῃ ἀναταραχὴ καὶ ἀπελπισία. Μπορεῖ νὰ κάμῃ ὅλα τὰ θαύματα, νὰ ἐξουσιάσῃ τοὺς οὐρανούς, τὴ θάλασσα καὶ νὰ δεσμεύσῃ καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον. Ὑποτάσσει τὰ πάντα. Δὲν ὑπάρχει τίποτε ποὺ νὰ μὴν ἐξουσιάζεται ἐν ὀνόματι τοῦ Αἰωνίου. Ἡ ψυχὴ ἡ ὁποία ἐνεργεῖ τὰ μεγάλα αὐτὰ πράγματα, μιμεῖται τοὺς προφήτας καὶ τοὺς ἁγίους, τὸν Μωϋσῆ, τὸν Ἰησοῦν καὶ τοὺς Ἀποστόλους. Ὅλοι οἱ ἐκλεκτοὶ ἔχουν παρομοία δύναμι. Τὸ Κακὸν ἐξαφανίζεται πρὸ αὐτῶν. Τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ βλάψῃ ἐκεῖνον ἐντὸς τοῦ ὁποίου διαμένει ὁ Θεός».

Ἐκ τοῦ δόγματος αὐτοῦ ἐκκινοῦντες ὡρισμένοι Γνωστικοὶ τῆς Ἀλεξανδρινῆς Σχολῆς βεβαιοῦν ὅτι τὸ Κακὸν οὐδέποτε ἔθιξε τοὺς πραγματικοὺς σοφούς, ἐὰν πράγματι ὑπῆρξαν τοιοῦτοι ἄνθρωποι. Διότι ἡ Πρόνοια, εἰκόνα τῆς θείας δικαιοσύνης, δὲν θὰ ἄφινε ποτὲ τὸν ἀθῶον νὰ ὑποφέρῃ καὶ νὰ τιμωρῆται. Ὁ Βασίλειος, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀπὸ ἐκείνους ποὺ παρεδέχετο τὴν πλατωνικὴ αὐτὴ γνώμη, ἐπεκρίθη αὐστηρὰ ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανοὺς καὶ ἐθεωρήθη αἱρετικός. Τοῦ ἔφεραν ὡς παράδειγμα τοὺς Μάρτυρας καὶ ὁ Βασίλειος ἀπήντησεν ὅτι οἱ μάρτυρες δὲν ἦσαν ἐντελῶς ἀθῶοι, γιατὶ δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος χωρὶς ἐλάττωμα, καὶ ὁ Θεὸς τιμωρεῖ αὐτοὺς εἴτε διὰ κακὲς ἐπιθυμίες, σημερινὰ καὶ μυστικὰ ἁμαρτήματα, ἢ ἁμαρτήματα ποὺ διέπραξε ἡ ψυχὴ σὲ προηγούμενη ζωή.

(Ἀπόδοσις Γ. Βλι μου)

Ο ΠΟΝΟΣ: ΕΝΑΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ

Τῆς **CLARA CODD**

ΚΑΘΩΣ ΠΕΡΝΟΥΝΕ τὰ χρόνια μας ἡ μνήμη φέρνει πίσω τὸ παρελθόν. Καὶ ὅλοι μας τότε διακρίνουμε τόσα σφάλματα καὶ σφαλερὲς κρίσεις. Ἀλλ' ἂν δὲν εἴχαμε διαπράξει τὰ λάθη αὐτά, δὲν θὰ εἴχαμε μάθει ποτὲ τίποτε. Ἡ Φύσις ἀπαντᾶ σὲ κάθε ἐνέργειά μας μ' ἕναν θαυμαστὸ τρόπο, ποὺ εἶναι μιὰ διαφώτισις, ἕνα δίδαγμα.

Στὸ κόσμο μου, ὅμως, τὸ λεγόμενον «αμάρτημα» τὸ αἰσθάνομαι σὰν ἔλλειψι ἀναπτύξεως. Ὁ δρ Χάστιγκς στὸ μνημειῶδες σύγγραμμά του «Λεξικὸν τῆς Βίβλου» λέγει ὅτι, πράγματι, ἡ λέξις ἁ μ ά ρ τ η μ α, τόσο στὴν Παλαιὰ ὅσο καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη, στὴν ἑβραϊκὴ καὶ τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, δὲν ἔχει ἐπονείδιστη σημασία. Φανερώνει μᾶλλον ἔλλειψι ἐπιτηδειότητος ὀφειλόμενη σὲ ἄγνοια. Καὶ ἡ Γ κ ι τ ὰ ὁμιλεῖ γιὰ ἔλλειψι ἱκανότητος ἐν ἐκδηλώσει. Πνευματικὰ εἴμεθα ἀμαθεῖς καὶ ἄπειροι, ὥστε παίρνουμε σφαλερὲς ἀποφάσεις καὶ ἔτσι προκαλοῦμε ὀδυνηρὲς ἀντιδράσεις. Δὲν γίνεται ὅμως διαφορετικὰ καὶ μέσῳ αὐτῶν τῶν καρμικῶν ἀντιδράσεων διδασκόμεθα σοφία καὶ ἔμπνευσι. Καὶ εἴμεθα μεγαλωμένοι ἄνθρωποι, διότι κάμαμε πράξεις καὶ μάθαμε τὰ ἀποτελέσματα. Φυσικὰ ἐνοχλούμεθα συχνὰ διότι τὰ ἀποτελέσματα αὐτὰ φέρνουν πόνο. Ἀλλὰ ἡ Ἕλενα Πετρόβνα Μπλαβάτσκυ ἀποκαλοῦσε τὸν πόνο «Διδάσκαλο, ἀφυπνιστὴ τῆς συνειδήσεως»

Ἡ Χριστιανικὴ Γραφὴ ὁμιλεῖ ὑπέροχα γι' αὐτό, εἰδικὰ ὁ ἀπόστολος Παῦλος —ποὺ ἀμφιβάλλω ἐὰν ὁ πολὺς κόσμος ἀντιλαμβάνεται ὅτι στὰ γραπτά του ἐνυπάρχουν πολλὲς ἀπὸ τὶς ἐσωτερικὲς διδασκαλίες τῆς Μεγάλης Ἀδελφότητος, ἄρα ἦταν Μεμυημένος. Ἐπὶ παραδείγματι, ἂς προσέξωμε αὐτὰ τὰ λόγια ἀπὸ τὴν Α΄ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολή:

«Ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, ουτω καὶ ἐν Χριστῷ παντες ζωοποιηθήσονται».

Τελείως σαφὴς ἡ διάκρισις μεταξὺ τοῦ διαβατικοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ αἰώνιου, μὲ τὴν ἐντός του πνευματικὴ φύσι. Ἂς ἐξακολουθήσωμε:

Ἀπο το Theosophy in Ireland

«Ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν (ἀνθρώπινη ψυχή)· ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν (μὲ τὸν Θεὸ ἐντός). Ἀλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευματικόν, ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν. Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ τῆς γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ».

Ἡ περικοπὴ αὐτὴ ἐξηγεῖ τὴν ἀτομικοποίησι τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ κατώτερο βασίλειο, τὴν πορεία πρὸς τὴν ἐκδήλωσι τοῦ Θεοῦ. Σ' αὐτὴν ὅμως τὴν οὐράνια πορεία, τὴν μακρυὰ μετανάστευσι τοῦ πνεύματος, ὑπάρχουν δύο μεγάλοι Διδάσκαλοι, ἡ Χαρὰ καὶ ὁ Πόνος. Εἶναι σὰν τὸν ἥλιο καὶ τὴ βροχή, ποὺ βοηθοῦν τὸ φυτὸ ν' ἀναπτυχθῇ. Ἴσως δὲ διδασκόμεθα περισσότερα ἀπὸ τὸν Πόνο. Ἡ Μπέζαντ ἔλεγε ὅτι προθύμως θὰ παρητεῖτο ἀπὸ ὅλες τὶς χαρές της, ἀλλὰ οὔτε ἀπὸ μία λύπη της, διότι ἀπ' αὐτὲς ἔμαθε τὰ περισσότερα.

Ὁ Νόμος τῆς Δράσεως καὶ Ἀντιδράσεως πολὺ ὡραῖα περιγράφεται ἀπὸ τὸν Παῦλο στὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολή του: «Ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν». Καὶ «ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει».

Θερισμὸς εἶναι ὁ Διδάσκαλος, ἀνταμοιβὴ στὴν εὐποιΐα, διὰ παροχῆς μεγαλυτέρων δυνατοτήτων, εἰς δὲ τὴν κακοποιΐα, περιορισμὸς καὶ πόνος. Εἶναι γνωστὰ τὰ λόγια: «Ὃν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει». Ἡ ὀρθὴ μετάφρασις εἶναι: «Αὐτὸν τὸν ὁποῖον ἀγαπᾷ ὁ Κύριος, τὸν ἐξαγνίζει». Ἔτσι γράφει (πρὸς Γαλάτας) ὁ Παῦλος:

«Τίς γὰρ ἐστιν υἱὸς ὅν οὐ παιδεύει πατήρ; εἰ δὲ χωρὶς ἐστε παιδείας.., ἄρα νόθοι ἐστε καὶ οὐχ υἱοί. Οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ Πατρὶ τῶν πνευμάτων καὶ ζήσομεν; Οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἐπαίδευον, ὁ δὲ ἐπὶ τὸ συμφέρον, εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ... Διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε, καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον».

Ὁλόκληρο βιβλίο θὰ μποροῦσε νὰ γραφῇ πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα. Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι τὰ πάντα ἐργάζονται ὁμοῦ γιὰ τὸ καλό, καὶ ὅτι ποτέ, μὰ ποτέ, δὲν θὰ πρέπει νὰ ἀφήνουμε τοὺς ἑαυτούς μας νὰ εἶναι θλιμμένοι, δύστροποι καὶ ἀπελπισμένοι. Ὁ ποιητὴς μὲ τὸ ἡρωϊκὸ πνεῦμα Ρόμπερτ Μπράουνιγκ ἔγραφε:

«Ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔστρεψε τὰ νῶτα του ποτέ,
βαδίζοντας μὲ τὸ στῆθος του μπροστά,
Τὅξερε πὼς τὰ σύννεφα θὰ φέρουνε βροχή,
Οὔτε ἀμφιβολία εἶχε πὼς οἱ δίκαιοι ἡττῶνται
καὶ θριαμβεύουν οἱ κακοί.
Ὅμως χρειάζεται νὰ πέσουμε γιὰ ν' ἀνυψωθοῦμε,
Νὰ ἡττηθοῦμε γιὰ νὰ πολεμᾶμε καλύτερα,
Νὰ κοιμηθοῦμε γιὰ ν' ἀφυπνισθοῦμε».

ΣΤΕΦΑΝ ΤΣΒΑΪΧ

Τὰ Μάτια τοῦ Αἰώνιου Ἀδελφοῦ

Ἡ περίφημη Ἰνδικὴ Ἱστορία
σὲ μετάφραση Γ. Κοντοστάνου
συμπυκνωμένη γιὰ τὸν «ΙΛΙΣΟ»
ἀπὸ τὸν Κ. Μελισσαρόπουλο

ΠΡΙΝ ΚΑΤΕΒΗ στὴ γῆ ὁ μεγάλος Βούδδας, ζοῦσε στὴ χώρα τῶν Μπιρβάχων ὁ εὐγενὴς Βιράτα, ποὺ τὸν ὠνόμαζαν «ἀστραπὴ τοῦ σπαθιοῦ» γιατὶ ἦταν γενναῖος πολεμιστής. Τὸ μέτωπό του ἦταν φωτεινὸ καὶ τὰ μάτια του ὀρθάνοιχτα μπροστὰ στὰ προβλήματα τῶν ἀνθρώπων. Ποτὲ δὲν εἶδαν τὸ χέρι του νὰ σφίγγεται σὲ γροθιὰ μὲ κακία καὶ ποτὲ δὲν τὸν ἄκουσαν νὰ μιλάει θυμωμένα. Ὑπηρετοῦσε πιστὰ τὸ βασιλιά, καὶ οἱ δοῦλοι του τὸν ὑπηρετοῦσαν μὲ σεβασμό.

Ἀλλὰ ἔγινε μιὰ ἐπανάσταση στὴ χώρα τῶν Μπιρβάχων. Ὁ γυναικάδελφος τοῦ βασιλιᾶ πῆρε μὲ τὸ μέρος του τοὺς καλύτερους πολεμιστὲς κ' ἔπεισε τοὺς ἱερεῖς νὰ τοῦ φέρουν τοὺς ἱεροὺς ἐρωδιούς, ποὺ ἡ κατοχή τους ἦταν τὸ γνώρισμα τῆς ἐξουσίας. Ὁ Βασιλιὰς ἔνιωσε τὸ θρόνο του νὰ κινδυνεύει. Διέταξε νὰ χτυποῦν ἀδιάκοπα τὰ χάλκινα σήμαντρα, γιὰ νὰ μαζέψει τοὺς πολεμιστὲς ποὺ τοῦ ἔμεναν πιστοί. Ἀλλ' ἦσαν λίγοι. Ἡ κλοπὴ τῶν ἱερῶν ἐρωδιῶν ἔκαμε τοὺς περισσότερους νὰ δειλιάσουν. Τότε ὁ βασιλιὰς κατέφυγε στὸ Βιράτα, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶχε στείλει μήνυμα ἀφοσιώσεως, καὶ τὸν παρεκάλεσε ν' ἀναλάβει τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν στασιαστῶν.

Ὁ Βιράτα δέχτηκε τὴν ἐντολή, μάζεψε τὰ παιδιά του καὶ τοὺς δούλους του, καὶ μαζὶ μὲ τοὺς λίγους πιστοὺς τοῦ βασιλιᾶ ξεκίνησε νὰ χτυπήσει τοὺς ἐπαναστάτες, ποὺ ἦταν ξέγνοιαστα στρατοπεδευμένοι ἀπ' τὴν ἄλλη ὄχθη ἑνὸς ποταμοῦ. Ὁ Βιράτα ἀπὸ μιὰ διάβασι τοῦ ποταμοῦ ποὺ μόνον αὐτὸς γνώριζε, πέρασε τὴ νύχτα ἕναν—ἕναν τοὺς πολεμιστές του, καὶ ἐνῶ οἱ ἐπαναστάτες κοιμόνταν ἥσυχοι στὶς σκηνές τους, ὁ Βιράτα μὲ τοὺς δικούς του πέσανε πάνω τους ξαφνικά, μέσα στὴ νύχτα, βάζοντας φωτιὰ στὶς σκηνὲς καὶ τρομάζοντας μ' ἀναμένα δαδιὰ τὰ βουβάλια καὶ τοὺς ἐλέφαντες, ποὺ μεγάλωναν τὸν πανικό.

Ὁ Βιράτα τράβηξε στὴ σκηνὴ τοῦ ἀρχιεπαναστάτη καὶ πρὶν ἀκόμη ξυπνήσουν οἱ ἀποκοιμισμένοι, σκότωσε τέσσερις στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας. Ἔπειτα στάθηκε στὴν εἴσοδο τῆς σκηνῆς γιὰ νὰ ἐμποδίσει νὰ μπεῖ κανένας καὶ νὰ πάρει τοὺς ἱεροὺς ἐρωδιούς, τὸ γνώρισμα τῆς ἐξουσίας. Στὸ ἀναμεταξὺ οἱ δικοί του ἔσφαξαν καὶ κατεδίωξαν τοὺς ἀγουροξυπνημένους ἐπαναστάτες.

Ὅταν ἡ ἡμέρα ἁπλώθηκε καὶ βγῆκε ματωμένος ὁ ἥλιος, οἱ ἐπαναστάτες εἶχαν νικηθεῖ. Ὁ Βιράτα ἔκανε στὸ ποτάμι τὴν ἱερὴ πλύση, καθάρισε τὰ χέρια του ἀπ' τὸ αἷμα, καὶ προσευχήθηκε μπροστὰ στὸ φωτερὸ μάτι τοῦ Θεοῦ, ποὺ εἶναι ὁ ἥλιος. Ἔπειτα γύρισε στὴ σκηνὴ τοῦ ἀρχιεπαναστάτη νὰ δεῖ τὰ κατορθώματα τῆς νύχτας. Εἶδε τὸ γυναικάδελφο τοῦ βασιλιᾶ καὶ δυὸ ἄλλους ἀπ' τοὺς φίλους του μὲ σχισμένα τὰ κεφάλια, καὶ τὸν τέταρτο πεσμένο μπρούμητα, μὲ κρυμένο τὸ πρόσωπο. Ἔσκυψε καὶ τοῦ γύρισε τὸ κεφάλι νὰ δεῖ ποιὸς ἦταν. Ἀλλὰ σκοτείνιασαν τὰ μάτια του. Ἀναγνώρισε στὸ πρόσωπο τοῦ σκοτωμένου τὸ μεγαλύτερό του ἀδελφό, ποὺ τὸν εἶχε σκοτώσει μὲ τὸ ἴδιο του τὸ χέρι στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας, χωρὶς νὰ ξέρει ποιὸς ἦταν, γιατὶ βρισκόταν μὲ τοὺς ἐπαναστάτες, χωρὶς αὐτὸς νὰ τὸ γνωρίζει. Τὰ μάτια τοῦ σκοτωμένου τὸν κοίταζαν ὀρθάνοιχτα, χωρὶς βέβαια νὰ τὸν βλέπουν, ἀκίνητα καὶ μαῦρα. Ἡ ἀνάσα τοῦ Βιράτα ἔγινε μικρή —μικρή, καὶ δὲν μποροῦσε πιὰ νὰ κοιτάξει τὸ πρόσωπο τοῦ σκοτωμένου του ἀδελφοῦ, γιατὶ ἔβλεπε τ' ἀκίνητα μάτια του νὰ τὸν κοιτάζουν μὲ κατηγορία.

Καὶ ἐνῶ οἱ πολεμιστές του τὸν ζητωκραύγαζαν φωνάζοντάς τον «ἀστραπὴ τοῦ σπαθιοῦ», ὁ Βιράτα κάθονταν σιωπηλὸς καὶ συλλογισμένος... Ἔπειτα πρόσταξε νὰ μαζέψουν ξύλα γιὰ νὰ κάψουν τὰ πτώματα τῶν σκοτωμένων, κι' ἔβαλε μόνος του τὴ φωτιὰ στὰ ξύλα. Ἔπειτα οἱ δοῦλοι ἔζεψαν τὸν πο-

ταμὸ μὲ γεφύρι καὶ ξεκίνησαν ὅλοι μαζί, μὲ τοὺς ἱεροὺς ἐρωδιούς, για τὸ γυρισμό.

Ὅταν ὁ Βιράτα ἔφτασε στὴ μέση τοῦ γεφυριοῦ, σταμάτησε, καὶ γιὰ πολλὴ ὥρα κοίταζε τὸ νερὸ ποὺ ἔτρεχε κάτω ἀπὸ τὸ γεφύρι. Ἔπειτα ἔβγαλε τὸ σπαθί του καὶ τὸ ἄφησε να γλυσιρήσει στα νερα τοῦ ποταμοῦ. Ἀπὸ τὶς δυὸ ὄχθες πέσανε στὸ νερὸ δοῦλοι καὶ πολεμιστές, να βγάλουν τὸ σπαθὶ τοῦ ἀρχηγοῦ, νομίζοντας πὼς τοῦ γλύστρησε κατὰ λάθος, ἀλλ' ὁ Βιράτα τοὺς εἶπε αὐστηρα ν' ἀποτραβηχθοῦν, πέρασε τὸ γεφύρι μὲ ζαρωμένο τὸ μέτωπο, καὶ δὲν ξαναμίλησε σὲ κανένα στὶς μακρὲς ὧρες τῆς πορείας του γυρισμοῦ...

Ὁ βασιλιάς, ὅταν εἶδε ἀπ' τὸ παλατι του τὸ στρατὸ τοῦ Βιράτα να πλησιαζει, βγῆκε σὲ προυπάντησή του, ἀγκάλιασε τὸν Βιράτα καὶ τοῦ προσέφερε για δῶρο ἕνα πολυτελέστατο σπαθί, ποὺ ἦταν φυλαγμένο ἑπτὰ φορὲς ἑπτακόσια χρό-

... Στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας εἶχε σκοτώσει τὸ μεγαλύτερό του ἀδελφό, ποὺ τὰ μάτια του τὸν κοίταζαν ὀρθάνοιχτα...

νια στὸ θησαυροφυλάκιο τῶν βασιλιάδων τῶν Μπιρβάχων. Δῶρο εὐγνωμοσύνης, καὶ σημάδι ὅτι θὰ ἦταν ὁ παντοτεινὸς ἀρχιστράτηγος τῶν πολεμιστῶν του.

Ἀλλ' ὁ Βιράτα ἔσκυψε τὸ πρόσωπο στὴ γῆ καὶ εἶπε: «Ἄφησε, βασιλιά μου, τὸ σπαθὶ νὰ μείνει στὸ θησαυροφυλάκιο, γιατὶ ἔκαμα ὅρκο νὰ μὴν ξαναπιάσω πιὰ σπαθί, ἀπὸ τότε ποὺ σκότωσα τὸν ἀδελφό μου τὸν μονάκριβο, ποὺ παίζαμε μαζὶ μὲ τὰ χώματα».

Σαστισμένος τὸν κοίταξε ὁ βασιλιὰς καὶ τοῦ εἶπε: «Τότε, καὶ χωρὶς σπαθί, ἂς εἶσαι ὁ ἀρχηγὸς τῶν πολεμιστῶν μου καὶ πάρε τὴ ζώνη μου καὶ τὸ ἄλογό μου, γιὰ γνώρισμα τῆς ἐξουσίας ποὺ σοῦ δίνω».

Ἀλλ' ὁ Βιράτα ἔσκυψε ἄλλη μιὰ φορὰ τὸ πρόσωπό του στὴ γῆ, κι' ἀποκρίθηκε:

«Ὁ Ἀθέατος μοῦ ἔστειλε ἕνα σημάδι, ποὺ ἡ καρδιά μου τὸ ἔνιωσε. Σκότωσα τὸν ἀδελφό μου, γιὰ νὰ μάθω ὅτι καθένας ποὺ σκοτώνει ἕναν ἄνθρωπο, σκοτώνει τὸν ἀδελφό του. Δὲν μπορῶ νὰ εἶμαι ἀρχηγὸς στὸν πόλεμο. Ὅποιος παίρνει μέρος στὴν ἁμαρτία τοῦ φόνου, εἶναι κι' ὁ ἴδιος πεθαμένος. Δὲ θέλω νὰ σκορπίζω φόβο καὶ προτιμῶ νὰ φάω τὸ ψωμὶ τοῦ ζητιάνου, παρὰ νὰ κάμω τὸ ἀντίθετο ἀπὸ κεῖνο ποὺ ἔνιωσα γιὰ σωστό. Ἡ ζωὴ εἶναι πολὺ μικρὴ μέσα στὴν αἰώνια ἀλλαγή. Ἂς ζήσω τὸ μερδικό μου σὰν δίκαιος ἄνθρωπος».

Τὸ πρόσωπο τοῦ βασιλιᾶ σκοτείνιασε, καὶ μιὰ βουβὴ ἡσυχία τρόμου ἁπλώθηκε, γιατὶ ποτὲ δὲν εἶχε ἀκουστεῖ ἕνας πολεμιστὴς ν' ἀποκηρύσσει τὸν πόλεμο, κ' ἕνας ἄρχοντας νὰ μὴ δέχεται τὰ δῶρα ποὺ τοῦ ἔδινε ὁ βασιλιάς του. Ἀλλ' ὁ βασιλιὰς κοίταξε τοὺς ἱεροὺς ἐρωδιοὺς ποὺ τοῦ εἶχε ξαναφέρει ὁ Βιράτα, καὶ εἶπε:

«Σὲ γνώρισα πάντοτε παλληκάρι μπροστὰ στοὺς ἐχθρούς, καὶ τὸν πιὸ δίκαιο ἀνάμεσα στοὺς φίλους μου. Ἀφοῦ εἶναι ἀπαραίτητο νὰ σὲ στερηθῶ στὸν πόλεμο, δὲν μπορεῖς νὰ μοῦ λείψεις ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία μου. Θὰ εἶσαι ὁ ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς δικαστές, καὶ θὰ δικάζεις στὸ παλάτι, γιὰ νὰ προστατεύεται ἡ ἀλήθεια καὶ νὰ φυλάγεται τὸ δίκαιο στὴ χώρα μου».

Ἔτσι ὁ Βιράτα ἔγινε ὁ ἀνώτατος δικαστὴς καὶ δίκαζε ἀπ' τὴν ὥρα ποὺ ἔβγαινε ὁ ἥλιος μέχρι τὴν ὥρα ποὺ βασίλευε. Ἀλλὰ ἡ κρίση του ἔμοιαζε μὲ ζυγαριά, ποὺ ἀμφιταλαντεύεται πολλὴν ὥρα πρὶν δείξει τὸ σωστὸ βάρος. Ἡ ματιά του ἔμπαινε καθαρὴ στὴν ψυχὴ τοῦ κατηγορουμένου, καὶ ποτὲ δὲν ἔβγαζε ἀπόφαση τὴν ἴδια μέρα, γιατὶ ἄφηνε πάντα τὸ ψυχρὸ διάστημα τῆς νύχτας νὰ κρίνει. Καὶ οἱ δικοί του τὸν ἄκουγαν νὰ βηματίζει τὴν αὐγὴ στὴν ταράτσα τοῦ σπιτιοῦ, καὶ νὰ συλλογίζεται γιὰ τὸ δίκηο καὶ τὸ ἄδικο.

Καὶ πρὶν ἀπαγγείλει τὴν ἀπόφασή του, βύθιζε τὰ χέρια καὶ τὸ πρόσωπο στὸ κρύο νερό, γιὰ νἆναι ἡ ἀπόφασή του καθαρὴ ἀπ' τὴ ζέστη τοῦ πάθους. Ἀφοῦ ἀνήγγελλε τὴν ἀπόφασή του, ρωτοῦσε τὸν καταδικασμένον μήπως ἔσφαλε στὴν κρίση του. Καὶ ποτὲ κανένας δὲ βρέθηκε νὰ παραπονεθεῖ, κρίνοντας ἄδικη τὴν ἀπόφασή του. Ἀλλ' οὔτε γιὰ τὸ μεγαλύτερο ἔγκλημα δὲν ἐπέβαλε ποτὲ ὁ Βιράτα καταδίκη σὲ θάνατο. Οἱ πέτρες στὸ μέρος τῶν ἐκτελέσεων, ποὺ ἦταν ἄλλοτε μαῦρες ἀπ' τὸ πηγμένο αἷμα τῶν καταδικασμένων, εἶχαν τώρα ξασπρίσει ἀπὸ τὴ βροχὴ καὶ τὸν ἥλιο, κι' ὅμως τὰ ἐγκλήματα δὲν ἔγιναν περισσότερα ἀπὸ ἄλλοτε στὴ χώρα τῶν Μπιρβάχων. Ἡ φήμη του σὰν δίκαιου ἀνθρώπου καὶ δικαστῆ μεγάλωνε, κι' ὁ κόσμος ξέχασε τὸ παλιό του ὄνομα «ἀστραπὴ τοῦ σπαθιοῦ» καὶ τώρα τὸν ὠνόμαζαν ὅλοι «πηγὴ τῆς δικαιοσύνης».

***

Ἕξη χρόνια πέρασαν, ὅταν μιὰ μέρα μερικοὶ χωριάτες ἔφεραν στὸ Βιράτα ἕνα νεαρὸ ἄγριο ἀπ' τὴ φυλὴ τῶν Καζάρων, ποὺ κατοικοῦσαν ψηλὰ στοὺς βράχους τῶν βου-

νῶν. Τὰ πόδια του ἦταν πληγωμένα ἀπ' τὸ μακρὺ δρόμο, καὶ τὰ γερά του χέρια δεμένα. Τὸν ἀνάγκασαν μὲ τὴ βία να γονατίσει μπροστὰ στὸ δικαστή, καὶ τὸν κατηγόρησαν πὼς ὁ κακος αὐτὸς ἀγριάνθρωπος, ἐπειδὴ ἕνας χωριανός τους ἀρνήθηκε να τοῦ δώσει τὴν κόρη του για γυναῖκα καὶ τὴν ἔδωσε σ' ἕναν ἔμπορο τοῦ κάμπου, σκότωσε τὸν πατέρα καὶ τους τρεῖς γιούς του, κι' ἄλλους ἑπτα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους του, ποὺ ὁδηγοῦσαν τα ζῶα στὴ βοσκή. Ἔτσι ἕνδεκα ἄνθρωποι σκοτώθηκαν ἀπὸ τὸν δεμένο κακοῦργο, ποὺ ἔπρεπε τώρα νὰ πληρώσει γιὰ τα κρίματά του.

Ὁ Βιράτα ρωτησε τὸν κατηγορούμενο.

—Εἶναι ἀλήθεια αὐτὰ ποὺ λένε;

— Ποιός εἶσαι σύ; Μήπως εἶσαι ὁ βασιλιάς;

— Ὄχι, εἶμαι ὁ Βιράτα, ὁ δοῦλος του καὶ δοῦλος τοῦ δικαίου, ποὺ φροντίζω νὰ τιμωρεῖται τὸ ἄδικο καὶ να χωρίζω τὴν ἀλήθεια ἀπ' τὸ ψέμα.

Ὁ δεμένος σώπασε κάμποσην ὥρα. Ἔπειτα εἶπε αὐστηρά:

— Πῶς μπορεῖς νὰ ξερεις ποιό εἶναι ἀλήθεια καὶ ποιό εἶναι ψέμα, ἀπὸ μακριά, ἀφοῦ ὅσα ξέρεις τὰ ξέρεις ἀπ' τὰ λόγια τῶν ἀνθρώπων;

Ὁ Βιράτα ἀποκρίθηκε:

—Στὰ λόγια τους, ἃς ἀπαντήσουν τὰ λόγια σου, γιὰ νὰ μπορέσω νὰ καταλάβω τὴν ἀλήθεια.

Ὁ δεμένος σήκωσε τους ὤμους μὲ περιφρόνηση:

— Δὲν ἀπαντῶ σ' αὐτούς. Πῶς μπορεῖς νὰ ξέρεις τὶ ἔκαμα, ἀφοῦ ἐγὼ ὁ ἴδιος δὲν ξέρω τί κάνουν τὰ χέρια μου, ὅταν μὲ κυριεύει ὁ θυμός; Καλὰ ἔκαμα σ' αὐτὸν ποὺ πούλησε τὴν κόρη του γιὰ χρήματα καλὰ ἔκαμα στοὺς γιούς του καὶ στοὺς δούλους του. Ἂς μὲ κατηγοροῦν ὅσο θέλουν. Τοὺς περιφρονῶ κι' αὐτούς, καὶ τὴ δική σου ἀπόφαση.

Ὁ φρουρὸς τοῦ δικαστηρίου σήκωσε τὸ ἀγκαθωτὸ μπαστοῦνι του νὰ χτυπήσει τὸν ἀσεβῆ ὑβριστή, ἀλλ' ὁ Βιράτα καθησύχασε τὸ φρουρὸ καὶ ξαναρώτησε ἥσυχα τὸν κατηγορουμενο. Αὐτὸς ὅμως ἔσφιξε τὰ δόντια καὶ εἶπε·

— Πῶς θέλεις να ξέρης τὴν ἀλήθεια ἀπὸ τὰ λόγια τῶν ἀλλωνῶν,

Ὁ ἥλιος εἶχε φτάσει στὸ μεσουράνημα. Ὁ Βιράτα θέλησε να πάει σπίτι του καὶ να βγάλει τὴν ἀπόφαση τὴν ἄλλη μέρα, ὅπως τὸ συνήθιζε, ἀλλ' οἱ κατήγοροι διαμαρτυρήθηκαν. «Ἀφέντη — εἶπαν, ἑπτὰ μέρες ταξιδέψαμε γιὰ να σὲ δοῦμε, κ' ἄλλες ἑπτα θέλουμε για να ξαναγυρίσουμε στὸ χωριό μας. Δὲν μποροῦμε νὰ περιμένουμε, γιατὶ τὰ ζῶα θὰ ψοφήσουν ἀπότιστα, καὶ τὸ χωράφι ζητάει τ' ἀλέτρι μας. Ἀφέντη, σὲ ἱκετεύουμε, βγάλε τὴν ἀπόφασή σου».

Ὁ Βιράτα ξανακάθησε συλλογισμένος. Ποτέ του δὲν εἶχε τόσο δυσκολευτεῖ, γιατὶ ποτὲ δὲν τοῦ ἔτυχε κατηγορούμενος να μὴ ζητάει χάρη καὶ νὰ μὴν ὑπερασπίζεται τον ἑαυτό του. Συλλογιζόταν, και οἱ ἴσκιοι μάκραιναν, ὅσο περνοῦσαν οἱ ὧρες..

Ἔπειτα σηκώθηκε, πῆγε στὴ βρύση, ἔπλυνε τὸ πρόσωπο καὶ τὰ χέρια του μὲ κρύο νερό, καὶ εἶπε:

«Εἴθε ἡ ἀπόφαση ποὺ θὰ βγάλω νὰ εἶναι δίκαιη. Ἕνδεκα ζωντανοὺς ἔδιωξε ἀπ' τὸ ζεστὸ σῶμα τους. Ἕνα χρόνο χρειάζεται νὰ ὡριμάσει ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου στὸν κόλπο τῆς μάνας του. Ἂς μείνει, λοιπόν, κλεισμένος στὸ σκοτάδι τῆς γῆς ἀπὸ ἕνα χρόνο γιὰ καθέναν ποὺ σκότωσε. Κ' ἐπειδὴ ἔκαμε νὰ τρέξει αἷμα ἕνδεκα φορὲς ἀπὸ σῶμα ἀνθρώπου, ἃς μαστιγωθεῖ μὲ τὸ βούρδουλα ἕνδεκα φορὲς τὸ χρόνο. Ἀλλὰ νὰ μὴν πληρώσει μὲ τὴ ζωή του, γιατὶ ἡ ζωὴ εἶναι ἀπ' τοὺς θεοὺς δοσμένη, κι' ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ ἐγγίξει τὰ θεῖα. Εἴθε ἡ ἀπόφαση ποὺ ἔβγαλα νὰ εἶναι δίκαιη!»

Ἔπειτα γύρισε στὸν καταδικασμένον: Ἂν ὑπάρχει λάθος στὴν ἀπόφασή μου, τότε μπροστὰ στὸν Αἰώνιο νὰ κατηγορήσεις ὄχι ἐμένα, ἀλλὰ τὴ σιωπή σου. Ἤθελα νὰ εἶμαι ἐπιεικὴς μαζί σου». Ἀλλ' ὁ δεμένος φώναξε:

—Δὲ μοῦ χρειάζεται ἡ ἐπιείκειά σου, ἀφοῦ μοῦ παίρνεις τὴ ζωή.

—Δὲ σοῦ παίρνω τὴ ζωή.

—Μοῦ παίρνεις τὴ ζωή, καὶ μοῦ τὴν παίρνεις μὲ μεγαλύτερη σκληρότητα ἀπὸ μᾶς, ποὺ μᾶς ὀνομάζετε ἄγριους. Γιατί δὲ μὲ σκοτώνεις; Ἐγὼ σκότωσα. Ἄνθρωπο μὲ ἄνθρωπο. Ἀλλὰ σὺ δικάζεις νὰ μὲ θάψουνε σὰν ψοφίμι στὸ σκοτάδι τῆς γῆς νὰ σαπίσω μὲ τὰ χρόνια. Κι' αὐτὸ γιατὶ ἡ καρδιά σου δειλιάζει μπροστὰ στὸ αἷμα. Αὐθαιρεσία εἶναι ὁ νόμος σου καὶ τυραννία ἡ ἀπόφασή σου. Σκότωσέ με, ἀφοῦ σκότωσα.

—Ἐμέτρησα μὲ δικαιοσύνη τὴν τιμωρία σου.

—Ἐμέτρησες μὲ δικαιοσύνη; Ἀλλὰ ποῦ εἶναι τὸ μέτρο σου, ἐσὺ δικαστή, ποῦ εἶναι τὸ μέτρο ποὺ μετρᾶς; Ποιός σὲ ἔχει ποτὲ χτυπήσει μὲ τὸ βούρδουλα, γιὰ νὰ ξέρεις τὶ εἶναι βουρδουλιά; Πῶς μετρᾶς τὰ χρόνια μὲ τὰ δάχτυλα, σὰ νὰ ἦταν τὸ ἴδιο οἱ ὧρες στὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ οἱ ὧρες στὸ σκοτάδι τῆς γῆς; Ἔχεις καθήσει στὴ φυλακή, γιὰ νὰ ξέρεις πόσες φορὲς μοῦ παίρνεις τὴν ἄνοιξη ἀπ' τὴ ζωή μου; Τίποτα δὲν ξέρεις, καὶ καθόλου δίκαιος δὲν εἶσαι γιατὶ μονάχα ὅποιος νοιώθει τὴ βουρδουλιά ξέρει τὶ θὰ πεῖ, κι' ὄχι ὅποιος τὴ διατάζει.

Πάλι θέλησαν νὰ τὸν χτυπήσουν οἱ φύλακες, ἀλλ' ὁ Βιράτα τοὺς ἐμπόδισε καὶ ψιθύρισε: «Δὲν μπορῶ νὰ χαλάσω τὴν ἀπόφαση ποὺ βγῆκε. Εἴθε νὰ ἦταν δίκαιη».

Ἀλλ' ὅταν ἀντίκρυσε τὰ μάτια τοῦ καταδικασμένου, ποὺ τὸν κοιτοῦσαν ἀκίνητα καὶ κακά, μιὰ ἀνατριχίλα πέρασε ἀπ' τὴν καρδιά του, γιατὶ τὰ ἔνιωσε νὰ μοιάζουν μὲ τὰ μάτια τοῦ σκοτωμένου του ἀδελφοῦ...

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ ὁ Βιράτα δὲ μίλησε σὲ ἄνθρωπο. Ἡ ματιὰ τοῦ καταδικασμένου τοῦ τρυποῦσε τὴν ψυχή σὰ φλογισμένο βέλος. Καὶ οἱ δικοί του τὸν ἄκουγαν ὅλη νύχτα νὰ βηματίζει στὴν ταράτσα, ὥς που ἡ αὐγὴ πρόβαλε κόκκινη μέσα ἀπὸ τὶς φοινικιές.

Στὴν ἱερὴ λίμνη πῆρε ὁ Βιράτα τὸ πρωϊνό του λουτρό, προσευχήθηκε, καὶ γύρισε σπίτι. Φόρεσε τὸ κίτρινο—ἱερατικό του φόρεμα, κι' ἀμίλητος πάντα, πῆγε στὸ παλάτι τοῦ βασιλιᾶ, καὶ τοῦ εἶπε:

—Μὲ διώρισες ἀνώτατο δικαστή. Ἑφτὰ χρόνια δικάζω, καὶ δὲν ξέρω ἂν ἔχω δικάσει δίκαια ἢ ἄδικα. Χάρισέ μου ἕνα φεγγάρι ἡσυχία, γιὰ ν' ἀκολουθήσω κάποιο δρόμο πρὸς τὴν ἀλήθεια. Καὶ δός μου τὴν ἄδεια νὰ μὴ μιλήσω γι' αὐτὸ τὸ δρόμο, οὔτε σὲ σένα, οὔτε σὲ κανέναν ἄλλον. Θέλω νὰ μὴν ἀδικήσω κανέναν καὶ νὰ ζήσω χωρὶς ἁμαρτία πάνω στὴ γῆ.

Ὁ βασιλιὰς ἀπήντησε: Τὸ βασίλειό μου θὰ εἶναι φτωχὸ ἀπὸ δικαιοσύνη αὐτὸ τὸ φεγγάρι, ἀλλὰ δὲ σὲ ρωτῶ γιὰ τὸ δρόμο σου. Εἴθε νὰ σὲ ὁδηγήσει πρὸς τὴν Ἀλήθεια.

Ὁ Βιράτα γύρισε σπίτι του, φώναξε τὴ γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιά του καὶ τοὺς εἶπε ὅτι δὲ θὰ τὸν ξαναδοῦν ἕνα ὁλόκληρο φεγγάρι καὶ νὰ μὴ τὸν ρωτήσουν ποῦ πάει. Ἔπειτα ἔβγαλε τὸ κίτρινο φόρεμα, προσευχήθηκε μπροστὰ στὸ βωμὸ τοῦ Θεοῦ μὲ τὶς χίλιες μορφές, κι' ἔγραψε ἕνα γράμμα. Ὅταν νύχτωσε ἔφυγε ἀπ' τὸ σπίτι καὶ πῆγε ἔξω ἀπ' τὴν πόλη, στὸ βράχο ποὺ ἦταν οἱ φυλακές. Χτύπησε τὴν πόρτα τοῦ θυρωροῦ, ὁ ὁποῖος σηκώθηκε ἀπ' τὴν ψάθα του καὶ ρώτησε ποιός τὸν ζητάει.

—Εἶμαι ὁ Βιράτα, ὁ ἀνώτατος δικαστής. Θέλω νὰ δῶ τὸν κατάδικο ποὺ φέρανε χτές.

—Εἶναι κλεισμένος στὸ βάθος, ἀφέντη, στὸ πιὸ χαμηλὸ διαμέρισμα, στὸ σκοτάδι. Θέλεις νὰ σὲ ὁδηγήσω, ἀφέντη;

—Ὄχι, ξέρω τὸ διαμέρισμα. Δός μου τὸ κλειδί, καὶ ἡσύχασε. Τὸ πρωῒ θὰ βρεῖς τὸ κλειδὶ μπροστὰ στὴν πόρτα σου. Καὶ μὴν πεῖς σὲ κανέναν ὅτι μὲ εἶδες.

Ὁ θυρωρὸς ἔσκυψε μὲ σεβασμὸ καὶ τοῦ ἔδωσε τὸ κλειδὶ κι' ἕνα φανάρι. Ὁ Βιράτα ἄνοιξε τὴ μεγάλη χάλκινη πόρτα, καὶ κατέβηκε στὸ βάθος τῆς φυλακῆς. Ἄνοιξε

τὸ κελλὶ τοῦ τελευταίου κατάδικου, κ' ἔρριξε τὸ φῶς τοῦ φαναριοῦ. Μιὰ ἀλυσσίδα ἀκούστηκε.

—Μὲ ἀναγνωρίζεις; •ρώτησε ὁ Βιράτα.

—Ναί, εἶσαι ἐκεῖνος ποὺ τὸν ἔβαλαν νὰ ἐξουσιάσει τὴν τύχη μου.

—Δὲν ἐξουσιάζω κανέναν. Εἶμαι δοῦλος τοῦ βασιλιᾶ καὶ τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἦρθα νὰ τὴν ὑπηρετήσω.

Φιλύποπτα τὸν κοίταξε ὁ κατάδικος.

—Τί ζητᾶς ἀπὸ μένα;

—Σὲ πλήγωσα μὲ τὰ λόγια μου, ἀλλὰ καὶ σὺ μὲ πλήγωσες μὲ τὰ δικά σου. Δὲν ξέρω ἂν ἦταν δίκαιη ἡ ἀπόφασή μου, ἀλλὰ τὰ λόγια σου εἶχαν μιὰν ἀλήθεια. Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ μετράει κανεὶς μ' ἕνα μέτρο ποὺ δὲν τὸ ξέρει. Ἤμουν ἅμαθος, καὶ θέλω νὰ μάθω. Θέλω νὰ μάθω νὰ εἶμαι δίκαιος, καὶ νὰ μπῶ χωρὶς ἁμαρτία στὴν αἰώνια ἀλλαγή. Θέλω νὰ μάθω σὲ τὶ σὲ καταδίκασα. Θέλω νὰ γνωρίσω τὸ δάγκωμα τοῦ βούρδουλα πάνω στὸ ἴδιο μου τὸ κορμί. Θέλω νὰ μπῶ στὴ θέση σου, γιὰ ἕνα φεγγάρι, γιὰ νὰ μάθω τὶ εἶναι αὐτὸ ποὺ λογάριασα γιὰ τιμωρία σου. Ἔτσι θὰ μπορῶ νὰ βγάζω ἀποφάσεις, ποὺ νὰ γνωρίζω τὸ βάρος τους. Στὸ ἀναμεταξύ, ἐσὺ θὰ εἶσαι ἐλεύθερος. Θὰ σοῦ δώσω τὸ κλειδὶ τῆς φυλακῆς, ποὺ θὰ σὲ ὁδηγήσει καὶ πάλι στὸ φῶς τῆς ἡμέρας, γιὰ ἕνα φεγγάρι. Ἀλλὰ θὰ μοῦ ὑποσχεθεῖς πὼς θὰ ξαναγυρίσεις. Ὁρκίσου μου στὸ Θεὸ μὲ τὶς χίλιες μορφὲς καὶ τὴν ἄσπλαχνη Θεὰ τῆς ἐκδίκησης, ποὺ δὲν ἀφήνει κανέναν ἀτιμώρητον, πὼς δὲ θὰ μιλήσεις σὲ κανέναν ὅλο αὐτὸ τὸ φεγγάρι. Κι' ὅταν τὸ φεγγάρι τελειώσει, θὰ πᾶς αὐτὸ τὸ γράμμα στὸ βασιλιά, γιὰ νὰ μ' ἐλευθερώσουν, καὶ νὰ δικάζω μὲ τὸ φῶς τῆς γνώσεως. Ὁρκίζεσαι νὰ τὸ κάμεις;

—Ὁρκίζομαι, εἶπε ὁ κατάδικος, κ' ἔτρεμε ὁλόκληρος.

Ὁ Βιράτα ἔλυσε τὴν ἀλυσσίδα κι' ἔβγαλε τὸ ροῦχο του γιὰ νὰ τ' ἀνταλλάξει μὲ τοῦ κατάδικου. Ἔπειτα τοῦ ἔδωσε ἕνα ψαλίδι γιὰ νὰ τοῦ κόψει τὰ μαλλιὰ καὶ τὰ γένεια, ὥστε νὰ μὴν τὸν ἀναγνωρίσει κανένας, ὅταν θὰ τὸν χτυποῦσαν μὲ τὸν βούρδουλα. Ὁ κατάδικος πῆρε τὸ ψαλίδι, ἀλλὰ τὸ χέρι του ἔτρεμε:

—Ἀφέντη, δὲν ἀνέχομαι νὰ ὑποφέρεις γιὰ μένα. Ἔχυσα ζεστὸ αἷμα μὲ τὸ χέρι μου. Δίκαιη ἦταν

... ὁ Βιράτα ἄνοιξε τὸ κελλὶ τοῦ τελευταίου κατάδικου...

ἡ ἀπόφασή σου.

—Οὔτε σὺ μπορεῖς νὰ τὸ ἐκτιμήσεις, οὔτε ἐγώ. Ἀλλὰ σὲ λίγο θὰ καταλάβω. Πήγαινε τώρα, ὅπως ὁρκίστηκες, κι' ὅταν τελειώσει τὸ φεγγάρι παρουσιάσου στὸ βασιλιὰ γιὰ νὰ μ' ἐλευθερώσει. Τότε θὰ ξέρω. Πήγαινε!

Ὁ φυλακισμένος ἔσκυψε καὶ φίλησε τὴ γῆ κάτω ἀπ' τὰ πόδια τοῦ Βιράτα. Βαρειὰ ἔκλεισε ἡ πόρτα τῆς φυλακῆς, καὶ τὸ σκοτάδι ἁπλώθηκε...

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωΐ ὡδήγησαν τὸ Βιράτα, ποὺ κανένας δὲν τὸν ἀναγνώρισε, στὸν τόπο τῶν ἐκτελέσεων. Ὅταν ὁ βοερὸς βούρδουλας ἔπεσε στὴ ράχη του, ὁ Βιράτα ξεφώνησε. Ἔπειτα ἔσφιξε τὰ δόντια. Ἔπειτα ὅλα σκοτείνιασαν μπροστά του, ἐνῶ ὁ βούρδουλας ἀνεβοκατέβαινε στὴ ράχη του.

Συνῆλθε ξαπλωμένος στὸ κελλί του. Ἡ πλάτη του πονοῦσε σά νὰ τὴν ἄγγιζαν ἀναμμένα κάρβουνα. Ἡ γυναῖκα τοῦ θυρωροῦ ἔστεκε δίπλα του καὶ τοῦ ἔπλενε τὸ μέτωπο. Στὰ μάτια της διάβασε τὴ συμπόνια.

Τὴν τρίτη μέρα ξαναγύρισε ἡ δύναμη τῆς σκέψεως. Κ' ἔνιωθε τὸ πέρασμα τῶν ὡρῶν ἀπ' τὶς σταλαγματιὲς ποὺ πέφτανε ἀπ' τοὺς τοίχους καὶ χωρίζανε τὴ μεγάλη σιωπὴ σὲ πολλοὺς μικροὺς χρόνους...

Τὸ σκοτάδι τὸν τριγύριζε, ἀλλὰ μέσα του ξυπνοῦσε ἕνα φῶς. Ποτὲ ὁ νοῦς του δὲν ἦταν τόσο καθαρός. Μακριὰ ἀπ' τὸν ἑαυτό του, μέσα στὸ σκοτάδι τῆς φυλακῆς, ἔνιωθε πιὸ δυνατὰ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ μὲ τὶς χίλιες μορφές, κ' ἔβλεπε τὸν ἑαυτό του νὰ περνάει ἀπ' αὐτὲς τὶς μορφές, χωρὶς νὰ παραμένει σὲ καμμιά, ἀπολυτρωμένος ἀπ' τὴ δουλεία τῆς θέλησης, πεθαμένος μέσα στὴ ζωή, καὶ ζωντανὸς μέσα στὸ θάνατο.

Δέκα—ὀχτὼ μέρες χάρηκε ὁ Βιράτα τὸ θεϊκὸ μυστικὸ νἆναι ἐλεύθερος ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία καὶ λυτρωμένος ἀπὸ τὴ θέληση. Ἀλλὰ τὴ δεκάτη—ἐνάτη νύχτα πετάχτηκε τρομαγμένος. Μιὰ γήϊνη σκέψη τοῦ τρυποῦσε τὸ μυαλό, σὰν ἀναμμένο βελόνι. Ὁ φόβος δάγκασε τὴν καρδιά του. Ἂν ὁ φυλακισμένος ἀπιστοῦσε στὸν ὅρκο του καὶ τὸν ἄφηνε γιὰ πάντα θαμμένον; Δὲν μποροῦσε πιὰ νά σκεφθῆ τὸ Θεὸ μὲ τὶς χίλιες μορφές, ἀλλὰ μόνο τὸν ἑαυτό του. Καὶ τὰ μάτια του διψοῦσαν γιὰ φῶς, τὰ πόδια του ζητοῦσαν νὰ τρέξουν, ἡ σκέψη του πετοῦσε στὴ γυναῖκα του, στὸ σπίτι του καὶ στὰ παιδιά του. Τώρα οἱ σταλαγματιὲς τοῦ νεροῦ ἀργοῦσαν νὰ πέσουν ἀπ' τοὺς τοίχους. Ἡ σκέψη ὅτι ὁ κατάδικος μποροῦσε νά τὸν λησμονήσει, καὶ τότε θἄπρεπε νὰ σαπίσει στὰ ὑπόγεια τῆς σιωπῆς, τὸν ἔκανε νὰ γυρίζει σὰν ἀγρίμι ἀνάμεσα στοὺς τοίχους τοῦ κελλιοῦ του. Καὶ τὰ μαλλιά του ἄσπρισαν ἀπὸ τὴν ἀγωνία...

Ἀλλὰ τὴν εἰκοστή—ἐνάτη μέρα ἀκούστηκε θόρυβος ἔξω ἀπὸ τὸ κελλὶ τῆς φυλακῆς, ἡ βαρειὰ πόρτα ἄνοιξε, καὶ χύθηκε μέσα τὸ γλυκὸ φῶς. Ὁ βασιλιὰς στεκόταν ὁ ἴδιος ἀπ' ἔξω, ἀγκάλιασε τὸ Βιράτα καὶ τοῦ εἶπε: « Ἡ πράξη σου εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀπ' ὅσες ἔχουν μαθευτῆ ἀπ' τὰ βιβλία τῶν πατέρων μας. Ἔβγα ἔξω νὰ δεῖ ὁ λαὸς ἕναν δίκαιο».

Ὁ Βιράτα προχώρησε σά μεθυσμένος, καὶ χρειάστηκε νὰ τὸν βοηθήσουν οἱ δοῦλοι γιὰ νὰ μὴν πέσει. Καὶ εἶπε: «Ἐσύ, βασιλιά, μ' ὠνόμασες δίκαιο. Ἀλλὰ ἐγὼ τώρα ξέρω ὅτι καθένας ποὺ δικάζει, ἀδικεῖ. Ἀκόμη βρίσκονται σ' αὐτά τὰ κελλιὰ ἄνθρωποι ποὺ ὑποφέρουν ἀπὸ δικές μου ἀποφάσεις, καὶ μόνον τώρα ξέρω τὶ ὑποφέρουν. Βασιλιά, ἐλευθέρωσέ με ἀπὸ τὸ ἀξίωμα τοῦ δικαστῆ, καὶ διῶξε τὸ λαὸ ἀπ' τὸ πέρασμά μου, γιατὶ ντρέπομαι τοὺς ἐπαίνους του. Ἄφησέ με ἐλεύθερο, γιατὶ δὲν μπορῶ νὰ κρίνω γιὰ τὴ δικαιοσύνη. Κανένας δὲν μπορεῖ νά εἶναι ὁ κριτὴς τοῦ ἄλλου. Ἀνήκει στὸ Θεὸ νὰ τιμωρεῖ, κι' ὄχι στοὺς ἀνθρώπους. Ἐγώ, θέλω πιὰ νά ζήσω τὴ ζωὴ χωρὶς ἁμαρτία».

—Ἂς εἶσαι ὄχι δικαστής, ἀλλὰ

σύμβουλος, γιά νά μέ όδηγεῖ στήν εἰρήνη καί στόν πόλεμο, στούς φόρους καί στή διοίκηση.

—Μή μοῦ δίνεις δύναμη, βασιλιά, γιατί ή δύναμη όδηγεῖ στή δράση, καί ποιά δράση εἶναι δίκαιη καί δέν ἀντιβαίνει στό πεπρωμένο; Ἂν σέ συμβουλεύσω πόλεμο, θά σπείρω τό θάνατο, κι ὅ,τι κι' ἄν πῶ φυτρώνει σέ πράξεις καί κάθε πράξη γεννάει ἄλλες συνέπειες. Δίκαιος μπορεῖ νά εἶναι μονάχα ἐκεῖνος πού δέν ἐπηρεάζει τήν τύχη τῶν ἄλλων καί πού ζεῖ μονάχος του. Ἄφησέ με νά ζήσω εἰρηνικά στό σπίτι μου, θυσιάζοντας στούς Θεούς, γιά νά μείνω καθαρός ἀπό τήν ἁμαρτία.

Ἔτσι ἔγινε, κι' ὁ Βιράτα γύρισε σπίτι του ἐλεύθερος ἀπό κάθε ἀξίωμα. Ρουφοῦσε τόν γλυκόν ἀέρα τοῦ ἥλιου, καί ή ψυχή του ἦταν ἐλαφρά καί χαρούμενη, γιατί δέν ἐνοχλοῦσε μ' ἐχθρική σκέψη καμμιά ἀπ' τίς χίλιες μορφές τοῦ ἀθέατου Θεοῦ. Διάβαζε τά βιβλία τῆς σοφίας κι' ἀσκοῦσε τόν ἑαυτό του στό στοχασμό, προσπαθῶντας νά μπάσει τήν Ἀγάπη στό πνεῦμα του. Κι' ὅλοι τόν ἀγαποῦσαν περισσότερο ἀπό ποτέ, καί ἦταν ἐπιεικής καί φιλεύσπλαχνος. Καί δέν τόν ὠνόμαζαν πιά, οὔτε «ἀστραπή τοῦ σπαθιοῦ», οὔτε «πηγή τῆς δικαιοσύνης», ἀλλά τόν ὠνόμαζαν «χωράφι τῆς συμβουλῆς», γιατί πολλοί ἔρχονταν καί ζητοῦσαν τίς συμβουλές του. Κι' ὁ Βιράτα ἔνιωθε πώς εἶναι καλύτερα νά συμβουλεύει, παρά νά διατάζει, καλύτερα νά συμβιβάζει, παρά νά δικάζει. Κι' ὁλόχαρος περνοῦσε τό μεσημέρι τῆς ζωῆς του.

***

Ἔτσι πέρασαν ἄλλα ἔξη χρόνια, κι' ὅλο πιό ἤρεμη γινόταν ή διάθεση τοῦ Βιράτα. Τοῦ ἦταν πιά ἀκατανόητη ή τόση ἀνησυχία τῶν ἀνθρώπων καί οἱ στενοχώριες τους γιά τίς μικροζηλοτυπίες τους, ἐνῶ μποροῦσαν νά χαίρονται τήν πλατειά ζωή καί τή γλυκειά εὐτυχία, νά ὑπάρχουν καί ν' ἀναπνέουν. Δέν φθονοῦσε κανέναν καί κανένας δέν τόν φθονοῦσε. Σάν ἕνα νησί τῆς εἰρήνης στεκόταν τό σπίτι του, χωρίς νά τό ἐγγίζουν οὔτε οἱ χείμαρροι τοῦ πάθους, οὔτε τό ποτάμι τῆς ἐπιθυμίας.

Ἀλλ' ἕνα βράδυ πού ὁ Βιράτα κοιμόταν ἀμέριμνος, ξύπνησε ἀπό ἄγριες φωνές καί εἶδε τούς γιούς του νά ἔχουν γονατισμένον ἕνα δοῦλο, νά τόν μαστιγώνουν μέ τό βούρδουλα, καί νά τρέχει τό αἷμα. Τά μάτια τοῦ δούλου, ἀνοιγμένα μέ τρόμο, κοιτοῦσαν ἀκίνητα. Γιά ἄλλη μιά φορά ὁ Βιράτα ξαναεῖδε σ' αὐτά, τά μάτια τοῦ σκοτωμένου του ἀδελφοῦ. Ρώτησε τούς γιούς του τί συμβαίνει.

Ὁ δοῦλος, πού ή δουλειά του ἦταν νά βγάζει νερό ἀπ' τό πηγάδι καί νά τό κουβαλάει στό σπίτι, τώρα τελευταῖα ἀργοῦσε, προφασιζόμενος πώς κουραζόταν ἀπ' τή μεσημεριάτικη ζέστη. Εἶχε πολλές φορές τιμωρηθεῖ γιά τήν ἀργοπορία του, καί χθές προσπάθησε νά δραπετεύσει. Οἱ γιοί τοῦ Βιράτα τόν κυνήγησαν μέ τό ἄλογο, τόν ἔπιασαν καί τόν ἔφεραν συρόμενο ἀπ' τή σέλλα τοῦ ἀλόγου. Καί τώρα ὁ δραπέτης ἔπρεπε νά τιμωρηθεῖ γιά παράδειγμα καί τῶν ἄλλων, πού παρακολουθοῦσαν ὁλοτρόγυρα, μέ πόδια πού τρέμανε.

«Ἀφίστε τον — εἶπε ὁ Βιράτα στούς γιούς του — τιμωρήθηκε γιά τό λάθος του». Ὁ δοῦλος φίλησε τό χῶμα μπροστά στά πόδια τοῦ Βιράτα. Ἀλλ' οἱ γιοί του κατέβασαν τά μοῦτρα. Ὁ Βιράτα βύθισε στό κρύο νερό τά χέρια καί τό πρόσωπο, καί τότε ἀνανοήθηκε. Εἶχε ξαναγίνει δικαστής, κι' ἔβγαλε ἀπόφαση, ἐπηρεάζοντας μ' αὐτό τή μοῖρα ἑνός ἀνθρώπου. Καί γιά πρώτη φορά, ἔπειτα ἀπό τόσον καιρό, τοῦ ἔφυγε ὁ ὕπνος.

Ἀλλά καθώς ξαγρυπνοῦσε, εἶδε ἄλλη μιά φορά μέ τή φαντασία του τά φοβισμένα μάτια τοῦ δούλου, ὅμοια μέ τά μάτια τοῦ σκοτωμένου του ἀδελφοῦ, καί ἐπίσης εἶδε ἄλλη μιά φορά τά ὀργισμένα μάτια τῶν παιδιῶν του. Τό αἷμα τοῦ δούλου εἶχε ὑγράνει τήν ἄμ-

μο τοῦ σπιτιοῦ του, ὁ βούρδουλας, εἶχε χαράξει ζωντανὸ σῶμα, καὶ ἡ ντροπὴ ὅτι αὐτὸ ἔγινε κάτω ἀπὸ τὴ στέγη τοῦ σπιτιοῦ του, τὸν ἔκαιγε περισσότερο ἀπ' τὰ χτυπήματα τοῦ βούρδουλα στὴν πλάτη του, ὅταν εἶχε πάρει τὴ θέση τοῦ κατάδικου. Ἦταν ἀλήθεια πὼς αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν ἐπρόκειτο παρὰ γιὰ ἕνα δοῦλο...

Ὁ Βιράτα σηκώθηκε, ἄναψε ἕνα δαδὶ καὶ συμβουλεύτηκε τὰ βιβλία. Ἔγραφαν γιὰ τὴ διαφορὰ ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὶς κοινωνικὲς τάξεις (στὶς κάστες τῶν Ἰνδῶν), ἀλλὰ πουθενὰ δὲν ἔγραφαν πὼς ὑπάρχει διαφορὰ στὸ καθῆκον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς καλωσύνης. Τὸ δαδὶ σβύστηκε κι' ὁ Βιράτα, μέσα στὸ σκοτάδι, ξαναβρέθηκε μὲ τὴ φαντασία του στὴ σκοτεινὴ φυλακή του, ἐκεῖ ποὺ ἔνιωσε πὼς ἡ ἐλευθερία εἶναι τὸ ἱερώτερο δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πὼς κανένας δὲν ἐπιτρέπεται ν' ἀποστερήσει τὴν ἐλευθερία τοῦ ἄλλου. Κι' ὅμως, ὁ δοῦλος δὲν εἶχε κανένα βῆμα τῆς ζωῆς του ἐλεύθερο, κ' ἦταν ἁλυσσοδεμένος στὴν τύχη τῶν ἀποφάσεων τοῦ κυρίου του.

Καὶ τότε ὁ Βιράτα κατάλαβε πόσο ἔσφαλε τόσον καιρό, νὰ θεωρεῖ δούλους ἄλλους ἀνθρώπους, σύμφωνα μ' ἕνα νόμο ποὺ ἦταν ἀνθρώπινος, κι' ὄχι ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ μὲ τὶς χίλιες μορφές κι' εὐχαρίστησε τὸ Θεὸ ποὺ τοῦ ἔδωσε τὴν εὐκαιρία νὰ ξυπνήσει ἀπ' τὴν τυφλότητά του.

Τὴν ἄλλη μέρα, μετὰ τὴν πρωϊνὴ προσευχή, εἶπε στοὺς γιούς του: «Ἀπὸ χρόνια τώρα, μιὰ μονάχα φροντίδα συγκινεῖ τὴν ψυχή μου, νὰ εἶμαι δίκαιος καὶ νὰ ζῶ πάνω στὴ γῆ χωρὶς ἁμαρτία. Ἀλλὰ χθὲς τὸ αἷμα ἑνὸς ἀνθρώπου ἔτρεξε στὸ χῶμα τοῦ σπιτιοῦ μου, καὶ θέλω νὰ ἐξιλεωθῶ γιὰ τὴν ἁμαρτία ποὺ ἔγινε κάτω ἀπ' τὸν ἴσκιο τῆς σιωπῆς μου. Ὁ δοῦλος, ποὺ γιὰ τόσο λίγο φταίξιμο τιμωρήθηκε τόσο σκληρά, ἀπ' αὐτὴ τὴν ὥρα ἂς ἔχει τὴν ἐλευθερία του, γιὰ νὰ μὴ παρουσιασθῆ μπροστὰ στὸν τελευταῖο κριτὴ κατήγορος δικός σας καὶ δικός μου».

Ἀλλ' οἱ γιοί του στέκονταν ἀμίλητοι, κι' ὁ Βιράτα ἔνιωσε ἐχθρότητα σ' αὐτὴ τὴ σιωπή. Τοὺς ζήτησε νὰ ποῦν τὴν ἄποψή τους. Τότε ὁ πιὸ μεγάλος ἀπ' τοὺς γιούς του προχώρησε καὶ εἶπε:

—Σ' ἕναν ποὺ ἐγκλημάτησε θέλεις νὰ χαρίσεις τὴν ἐλευθερία; Ἔχουμε πολλοὺς δούλους, καὶ δὲ θὰ πείραζε ἂν λείψει ἕνας ἀπ' αὐτούς. Ἀλλὰ κάθε πράξη ἐνεργεῖ μακριά, καὶ εἶναι δεμένη στὴν ἁλυσσίδα τῆς αἰτιότητος. Ἂν αὐτὸν τὸν ἀφήσεις ἐλεύθερο, πῶς θὰ μπορέσεις νὰ κρατήσεις τοὺς ἄλλους, ἂν θελήσουν νὰ φύγουν κι' αὐτοί;

—Ἂν θελήσουν νὰ φύγουν ἀπὸ μένα, πρέπει νὰ τοὺς ἀφήσω. Δὲ θέλω νὰ ἐπηρεάσω κανενὸς ἀνθρώπου τὴ μοῖρα.

—Ἀλλὰ ἐσὺ καταλύεις τὸ δίκαιο—εἶπε ὁ δεύτερος γιός του. Οἱ δοῦλοι εἶναι δικοί μας, ὅπως δική μας εἶναι καὶ ἡ γῆ, καὶ τὰ δένδρα της καὶ οἱ καρποὶ τῶν δένδρων της. Οἱ δοῦλοι σου εἶναι δεμένοι μαζί σου, καὶ σὺ δεμένος μ' αὐτούς. Ὁ δοῦλος δὲν εἶναι κύριος τῆς ζωῆς του, ἀλλὰ ὑπηρέτης τοῦ κυρίου του.

—Ὄχι— εἶπε ὁ Βιράτα— μονάχα ἕνα δικαίωμα ὑπάρχει, κι' αὐτὸ εἶναι ἡ ζωὴ ποὺ δόθηκε σὲ κάθε ἄνθρωπο. Ὡς τώρα ἤμουν τυφλωμένος. Ἀλλὰ τώρα βλέπω καθαρά. Ἕνας δίκαιος δὲν πρέπει νὰ μεταβάλλει τοὺς ἀνθρώπους σὲ ζῶα. Θέλω νὰ δώσω σ' ὅλους τὴν ἐλευθερία τους, καὶ νὰ ζήσω πάνω στὴ γῆ χωρὶς ἁμαρτία.

Τότε ξαναπῆρε τὸ λόγο ὁ μεγαλύτερος γιός:

—Καὶ ποιὸς θὰ ποτίσει τὰ χωράφια, γιὰ νὰ μὴν ξεραθῆ τὸ ρύζι; Ποιὸς θὰ ὁδηγήσει τὰ βουβάλια στὸ χωράφι; Μήπως πρέπει νὰ γίνουμε ἐμεῖς δοῦλοι; Ἐσὺ ὁ ἴδιος δὲν ἔχεις δουλέψει ποτὲ μὲ τὰ χέρια σου, καὶ ποτὲ δὲ γνιάστηκες ποὺ ἡ ζωή σου κυλοῦσε μὲ ξένη δουλειά. Κι' ὅμως, ὑπάρχει ξένος ἱδρώτας στὴν ψάθα ποὺ κοιμᾶσαι, καὶ πάνω ἀπ' τὸν ὕπνο σου ξαγρυ-

πνάει ἡ βεντάλια τοῦ δούλου. Καὶ τώρα θέλεις νὰ τοὺς διώξεις ὅλους καὶ νὰ μὴν κοπιάζει κανένας, παρὰ μόνον ἐμεῖς, τὰ παιδιά σου; Μήπως πρέπει ν' ἀντικαταστήσουμε καὶ τὰ βουβάλια στὸ ἄροτρο; Γιατὶ καὶ σ' αὐτὰ ὑπάρχει ἡ πνοὴ τοῦ Θεοῦ μὲ τὶς χίλιες μορφές. Μὴν ἀγγίζεις, πατέρα, τὰ πράματα ὅπως εἶναι. Ἀκόμη καὶ ἡ γῆ δὲν ἀνοίγει μονάχη της. Πρέπει νὰ τὴ βιάσουμε γιὰ νὰ βγοῦν οἱ καρποὶ ἀπὸ μέσα της. Ἡ βία εἶναι νόμος καὶ δὲν μπορεῖ νὰ λείψει ἀπ' τὸν κόσμο.

—Ἀλλὰ ἐγὼ θέλω νὰ μοῦ λείψει, θέλω νὰ ζήσω χωρὶς βία καὶ χωρὶς ἀδικία. Γι' αὐτὸ διατάζω ν' ἀφήσετε ἐλεύθερους τοὺς δούλους καὶ νὰ δουλέψετε μόνοι σας γιὰ ὅ,τι ἔχετε ἀνάγκη.

— Ἐσὺ ὅμως εἶπες ὅτι δὲ θέλεις νὰ γονατίσεις τὴ θέληση κανενὸς ἀνθρώπου. Δὲν θέλεις νὰ διατάξεις τοὺς δούλους. Ἐμᾶς πῶς μᾶς διατάζεις κι' ἐπεμβαίνεις στὴ ζωή μας;

Ὁ Βιράτα δὲν ἀποκρίθηκε. Εἶδε τὴ φλόγα τῆς ἀπληστίας στὰ μάτια τῶν γιῶν του, καὶ φρίκη γέμισε τὴν ψυχή του. Ἔπειτα εἶπε ψιθυριστά:

—Καλὰ λέτε. Δὲν θέλω νὰ μεταχειριστῶ βία ἐναντίον σας. Πάρτε τὸ σπίτι καὶ τὴν περιουσία μου. Ὅποιος ἐξουσιάζει τοὺς ἄλλους, τοὺς ἀφαιρεῖ τὴν ἐλευθερία, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἀφαιρεῖ τὴν ἐλευθερία ἀπ' τὴν ἴδια του τὴν ψυχή. Ὅποιος θέλει νὰ ζήσει χωρὶς ἁμαρτία, δὲν πρέπει νὰ ἔχει σπίτι, δὲν πρέπει νὰ τρέφεται ἀπὸ τὸν ξένο κόπο, δὲν πρέπει νὰ πίνει ἀπὸ τὸν ἱδρώτα τῶν ἄλλων, δὲν πρέπει νὰ κρέμεται ἀπ' τὴν ἡδονὴ τῆς γυναίκας κι' ἀπ' τὴν τεμπελιὰ τῆς χορτασιᾶς. Μονάχα ὅποιος ζεῖ μοναχός του καὶ μὲ τὴν ἐργασία του, αὐτὸς ζεῖ γιὰ τὸ Θεό του.

Κι' ὁ Βιράτα κλείστηκε στὸ δωμάτιό του, χωρὶς νὰ μιλήσει πιὰ σὲ κανέναν. Κι' ὅταν οἱ ἴσκιοι ἔπεσαν τὴ νύχτα, πῆρε ἕνα ραβδί, τὸ δίσκο τοῦ ζητιάνου, ἕνα τσεκούρι γιὰ δουλειά, μιὰ χούφτα καρποὺς γιὰ τροφή, ἔδεσε τὸ φόρεμά του πάνω ἀπ' τὰ γόνατα, κι' ἐγκατέλειψε τὸ σπίτι του χωρὶς νὰ μιλήσει, χωρὶς νὰ χαιρετήσει τὴ γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιά του, χωρὶς νὰ ρίξει μιὰ ματιὰ στὴν περιουσία του. Ὅλη τὴ νύχτα περπάτησε κι' ἔφτασε σ' ἕνα μέρος ποὺ ἡ γῆ δὲν εἶχε γνωρίσει ἀκόμη ἀλέτρι. Ἐκεῖ ἀποφάσισε νὰ φτιάσει μιὰ καλύβα καὶ νὰ ζήσει ἐρημίτης, ἀφωσιωμένος στὸ στοχασμό, καὶ χωρὶς ἁμαρτία.

Ἔτσι ἔκαμε, καὶ ζοῦσε στὴν ἐρημιά, μὲ τὴ συντροφιὰ τῶν πουλιῶν, τρώγοντας τοὺς καρποὺς τῶν δέντρων καὶ ἄγρια χόρτα, χωρὶς καμμιὰ ἀνθρώπινη φωνὴ νὰ μπαίνει στὴ ζωή του. Καὶ ἥσυχα κυλοῦσαν οἱ ἡμέρες τῆς ζωῆς του, ὅπως τὸ νερὸ στὸ ποτάμι...

Ἕνας χρόνος καὶ πολλὰ φεγγάρια πέρασαν ἔτσι εἰρηνικά, ὅταν μιὰ μέρα ἕνας κυνηγός, ἀκολουθώντας τὰ ἴχνη ἑνὸς ἐλέφαντα εἶδε τὸ σεβάσμιο ἐρημίτη, τὸ διηγήθηκε στὴ χώρα, καὶ ἦρθαν πολλοὶ περίεργοι νὰ τὸν δοῦν ἀπὸ μακριά, ὥς που ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἀναγνώρισε τὸ Βιράτα. Τὸ μήνυμα πέταξε μακριά, κι' ἔφτασε στὸ βασιλιά, ποὺ ξεκίνησε νὰ ἐπισκεφθεῖ τὸν ἐρημίτη αὐτὸν ποὺ ἄφισε σπίτι καὶ περιουσία γιὰ χάρη τῆς μεγάλης δικαιοσύνης.

—Ἀπὸ χρόνια παρακολουθῶ τὸ δρόμο σου, ποὺ σὲ ὁδηγεῖ στὴν τελειότητα, καὶ ἦρθα νὰ δῶ πῶς ζεῖ ἕνας δίκαιος καὶ νὰ διδαχθῶ ἀπ' αὐτόν.

Ὁ Βιράτα ἀποκρίθηκε:

—Ξέμαθα νὰ ζῶ μὲ ἀνθρώπους. Ὁ ἐρημίτης μονάχα τὸν ἑαυτό του μπορεῖ νὰ διδάξει. Δὲν ξέρω ἂν εἶναι σοφία αὐτὸ ποὺ κάνω. Δὲν ξέρω ἂν εἶναι εὐτυχία αὐτὸ ποὺ αἰσθάνομαι Δὲν ξαίρω τίποτε γιὰ νὰ διδάξω. Ἡ σοφία τοῦ ἐρημίτη εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ τὴ σοφία τοῦ κόσμου. Ὁ νόμος τοῦ στοχασμοῦ εἶναι διαφορετικὸς ἀπὸ τὸ νόμο τῆς δράσης.

—Μπορῶ νὰ ἱκανοποιήσω καμμιὰ ἐπιθυμία σου ἢ νὰ πῶ τίποτα στοὺς δικούς σου;

—Τίποτα δὲν εἶναι πιὰ δικό μου.

βασιλιά, ἢ τὰ πάντα ἐπάνω στὴ γῆ. Ἔχω λησμονήσει πὼς μιὰ φορὰ εἶχα κι' ἐγὼ ἕνα σπίτι, γυναῖκα καὶ παιδιά. Ὁ ἀπολυτρωμένος ἔχει ὁλόκληρη τὴ ζωή. Δὲν ἐπιθυμῶ τίποτα, παρὰ νὰ ζῶ χωρὶς ἁμαρτία.

—Τότε σὲ χαιρετῶ, καὶ νὰ μὲ θυμᾶσαι στοὺς στοχασμούς σου.

—Θυμᾶμαι τὸ Θεό, κι' ἔτσι καὶ σένα καὶ ὅλους σὲ τούτη τὴ γῆ, ποὺ εἶναι ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὸ Θεό.

Ὁ βασιλιὰς ἔφυγε, καὶ πάλι πέρασαν πολλὰ φεγγάρια, χωρὶς ὁ ἐρημίτης ν' ἀκούσει ἀνθρώπου φωνή. Ἀλλὰ ἡ φήμη τοῦ Βιράτα σήκωσε τὰ φτερά της καὶ πέταξε σὰν ἄσπρο γεράκι πάνω σ' ὁλόκληρη τὴ χώρα, λέγοντας γιὰ κεῖνον ποὺ ἄφησε σπίτι καὶ περιουσία, γιὰ νὰ ζήσει τὴν ἀληθινὴ ζωή. Καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἔδωσαν τὸ τέταρτο ὄνομα τῆς ἀρετῆς, ὀνομάζοντάς τον «ἄστρο τῆς μοναξιᾶς».

***

Ἡ φήμη τοῦ Βιράτα ὅλο ξαπλωνόταν. Κι' ὅταν κανένας ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους ἔνιωθε τὴν ἀδικία στὶς πράξεις του καὶ τὸ ἄσκοπο στὴ ζωή του, ἐγκατέλειπε κι' αὐτὸς τὸ σπίτι του καὶ τοὺς δικούς του καὶ πήγαινε στὸ δάσος ποὺ ζοῦσε ὁ Βιράτα, νὰ φτιάξει μιὰ καλύβα καὶ νὰ ζήσει γιὰ τὸ Θεό. Ἔτσι σχηματίστηκε ὁλόκληρος συνοικισμὸς ἀπὸ ἐρημίτες, καὶ κανένας κυνηγὸς δὲν περνοῦσε ἀπὸ κεῖ, γιὰ νὰ μὴ διαταράξει μὲ φόνο τὴν ἱερότητα τοῦ τόπου.

Μιὰ μέρα ὁ Βιράτα, περπατώντας στὸ δάσος, βρῆκε ἕναν ἀπὸ τοὺς ἐρημίτες πεθαμένον. Θέλησε νὰ ἑτοιμάσει ἕνα σωρὸ ξύλα γιὰ νὰ κάψει τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀλλὰ δὲν τὸν βοηθοῦσαν οἱ δυνάμεις του καὶ τράβηξε μέχρι τὸ πιὸ γειτονικὸ χωριὸ νὰ ζητήση βοήθεια.

Ὅταν οἱ ἄνθρωποι εἶδαν τὸ «ἄστρο τῆς μοναξιᾶς» νὰ περπατάει στοὺς δρόμους τοῦ χωριοῦ, μαζεύτηκαν μὲ σεβασμὸ κι' ἤθελαν νὰ φιλήσουν τὴν ἄκρη τοῦ φορέματός του. Ὁ Βιράτα περνοῦσε χαμογελῶντας κ' εὐχαριστημένος, γιατὶ ἔνιωθε πόσο μποροῦσε ν' ἀγαπάει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀπὸ τότε ποὺ δὲν ἦταν πιὰ δεμένος μαζί τους.

Ἀλλὰ καθὼς περνοῦσε ἀπ' τὸ τελευταῖο χαμόσπιτο τοῦ χωριοῦ, εἶδε δυὸ μάτια γεμᾶτα μῖσος νὰ τὸν κοιτοῦν παράξενα, καὶ φοβήθηκε, γιατὶ θυμήθηκε τ' ἀκίνητα κατήγορα μάτια τοῦ σκοτωμένου του ἀδελφοῦ. Ἀλλὰ πῶς ἦταν δυνατὸν νὰ εἶχε προκαλέσει τὸ μῖσος ἀνθρώπων ποὺ δὲ γνώριζε;

Κάτι λάθος θὰ εἶχε γίνει. Γιὰ κάποιον ἄλλον θὰ τὸν πέρασαν.

Προχώρησε στὸ χαμόσπιτο καὶ χτύπησε τὴν πόρτα.

—Τί θέλεις ἀπὸ μένα; ἄκουσε μιὰ θυμωμένη γυναικεία φωνή.

—Θὰ ἤθελα νὰ σοῦ δώσω τὸ χαιρετισμὸ τῆς εἰρήνης, ξένη γυναῖκα— ἀποκρίθηκε ὁ Βιράτα— καὶ νὰ σὲ ρωτήσω γιατὶ μὲ κοιτάζεις θυμωμένα. Μήπως σοῦ ἔχω κάμει κανένα κακό;

—Ἂν μοῦ ἔχεις κάμει κακό; Τιποτένια πράματα. Ἀπὸ γεμᾶτο ποὺ ἦταν τὸ σπίτι μου, τὸ ἄδειασες. Ὅ,τι εἶχα πιὸ ἀγαπημένο, μοῦ τὸ λήστεψες. Καὶ σκόρπισες στὴ ζωή μου τὸ θάνατο. Φεῦγα, νὰ μὴ βλέπω τὸ πρόσωπό σου.

Ὁ Βιράτα σκέφθηκε πὼς ἡ γυναίκα αὐτὴ εἶχε τρελλαθῆ.

— Δὲν εἶμαι αὐτὸς ποὺ νομίζεις. Ζῶ μακριὰ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους καὶ δὲν μπαίνω στὴ μοῖρα τους. Τὸ μάτι σου μὲ παίρνει γιὰ ἄλλον.

— Πολὺ καλὰ σὲ γνωρίζω. Εἶσαι ὁ Βιράτα, ποὺ τὸν ὀνομάζουν «ἄστρο τῆς μοναξιᾶς». Ἔλα, λοιπόν, ἐπειδὴ μὲ ρωτᾶς, καὶ κοίταξε τί μοῦ ἔχεις κάμει.

Τὸν τράβηξε μέσα στὸ σπίτι, ὅπου ξαπλωμένο σὲ μιὰ ψάθα κοίτονταν τὸ πτῶμα ἑνὸς μικροῦ ἀγοριοῦ:

— Τὸ σκότωσες ἐσύ, ποὺ σὲ ὀνομάζουν ἅγιο. Νά, κοίταξε ἐδῶ, τὸν ἄδειο ἀργαλειό. Ἐδῶ καθόταν ὁ ἄντρας μου, ὁ καλύτερος ὑφαντὴς τοῦ χωριοῦ. Οἱ μέρες μας κυλοῦσαν χαρούμενες καὶ τρία παιδιὰ ξύπνησε στὴν κοιλιά μου. Ὅταν ξαφνικὰ ἔμαθε γιὰ σένα ποὺ ἄφη-

σες σπίτι καὶ περιουσία γιὰ ν' ἀφοσιωθεῖς στὸ Θεό, καὶ τότε ὁ νοῦς του θόλωσε. Μιά νύχτα ξύπνησα καὶ δὲν τὸν βρῆκα στὸ πλάϊ μου. Εἶχε φύγει γιά τὸ δάσος τῶν εὐλαβῶν, νά γίνει κι' αὐτὸς ἐρημίτης. Σκεπτόμενος τὸ Θεό, λησμόνησε ἐμᾶς ποὺ ζούσαμε ἀπ' τὴ δουλειά του. Φτώχεια ἔπεσε στὸ σπίτι. Τὸ ψωμὶ ἔλειπε ἀπ' τά παιδιά. Καὶ τὸ ἕνα μετά τὸ ἄλλο φεύγανε ἀπ' τὸν κόσμο. Σήμερα πέθανε καὶ τὸ τελευταῖο. Εἶσαι σὺ ποὺ τὸ σκότωσες, γιατὶ ἐσὺ ἀποπλάνησες τὸν ἄντρα μου. Τί θά πεῖς γι' αὐτό, ὑπερήφανε, ὅταν θά σὲ κατηγορήσω μπροστά στὸν μεγάλο κριτή; Γιὰ νά εἶσαι σὺ πιὸ κοντά στὸ Θεό, τρία παιδιά μου πέθαναν. Ξεγέλασες τὸν ἄντρα μου καὶ τὸν ἔκαμες ν' ἀφήσει τὴ δουλειά του, μὲ τὴν τρελλὴ ἰδέα πὼς μακριά ἀπ' τὸν κόσμο εἶναι κοντήτερα στὸ Θεό, παρά μέσα στὴ ζωντανὴ ζωή.

Ὁ Βιράτα στεκόταν χλωμὸς καὶ μὲ τρεμάμενα χείλη.

— Δὲν τὸ ἤξερα ὅτι ἔγινα ἀφορμὴ νά σκοντάψουν ἄλλοι. Ἐνόμιζα πὼς ἤμουνα μόνος μου.

—Ποῦ εἶναι, λοιπόν, ἡ σοφία σου, σοφέ, ποὺ δὲν ξέρεις ὅτι κανένας δὲν μπορεῖ ν' ἀποφύγει τὸ νόμο τῆς ἁμαρτίας; Δὲν εἶσαι, παρά ἕνας ἀγέρωχος, ποὺ νομίζεις ὅτι ἐξουσιάζεις τὶς πράξεις σου καὶ πὼς μπορεῖς νά δίνεις μαθήματα στούς ἄλλους.

Ὁ Βιράτα ἔσκυψε μὲ ταπείνωση:

—Λὲς ἀλήθεια, γυναῖκα. Ὁ πόνος μᾶς μαθαίνει περισσότερα ἀπ' ὅλα τά βιβλία τῶν σοφῶν. Δὲν ἤμουνα ταπεινος, ὅπως νόμιζα. Ἤμουν ἕνας ἀγέρωχος. Τὸ ἔμαθα ἀπ' τὸν πόνο σου, ποὺ εἶναι τώρα καὶ δικός μου. Ἁμάρτησα χωρὶς νά τὸ ξέρω. Γιατὶ κι' αὐτὸς ποὺ δὲν κάνει τίποτα, κάνει μιά πράξη, κι' ὁ ἐρημίτης ζεῖ κι' αὐτὸς μέσα στὸν κόσμο κι' ἐπηρεάζει κι' αὐτὸς τὴ μοῖρα τῶν ἀνθρώπων. Συχώρεσέ με, γυναῖκα. Θά γυρίσω ἀπ' τὴν ἐρημιά, γιά νά γυρίσει κι' ὁ ἄντρας σου.

Ἄλλη μιά νύχτα πέρασε ὁ Βιράτα στὴν καλύβα του, κι' ὅταν ξημέρωσε, πῆρε τὸ ραβδί του καὶ γύρισε στὴν πολιτεία. Πῆγε στὸ βασιλιά κι' ἄγγιξε τὴν ἄκρη τοῦ φορέματός του, δείχνοντας μ' αὐτὸ πὼς θέλει νά τὸν παρακαλέση γιά κάτι τί.

—Ἄς γίνει τὸ θέλημά σου— εἶπε ὁ Βασιλιάς. Τιμή μου νά βοηθήσω ἕνα σοφό.

—Μὴ μὲ ὀνομάζεις σοφό, γιατὶ ὁ δρόμος μου δὲν ἦταν σωστός. Ἤθελα νά μὴν ἀδικήσω τοὺς ἀνθρώπους καὶ νά μὴν πέσω σὲ ἁμαρτία. Γιαυτὸ ἀπέφυγα κάθε δράση, ἀλλά δὲν ἦταν δυνατὸν νά ξεφύγω ἀπ' τὸ δίχτυ, ποὺ οἱ Θεοὶ ἔχουν ἁπλώσει στοὺς ἀνθρώπους.

—Πῶς ἦταν δυνατὸν ν' ἀδικήσης τοὺς ἀνθρώπους, ἀφοῦ ἔφυγες μακριά ἀπ' αὐτούς; Πῶς ἦταν δυνατὸν νά πέσεις σὲ ἁμαρτία, ἀφοῦ ζοῦσες μὲ τὸ Θεό.

—Δὲν ἀδίκησα μὲ τὴ θ;έλησή μου. Θέλησα ν' ἀποφύγω τὴν ἁμαρτία, ἀλλά τὸ πόδι μας εἶναι ἀλυσσοδεμένο στὴ γῆ, καὶ οἱ πράξεις μας στοὺς αἰώνιους νόμους. Ἀκόμη καὶ ἡ ἀπραξία εἶναι μιά πράξη, καὶ δὲν ἦταν δυνατὸν νά ξεφύγω ἀπ' τά μάτια τοῦ αἰώνιου ἀδελφοῦ, ποὺ διαρκῶς τοῦ κάνουμε καὶ καλὸ καὶ κακό, χωρὶς νά τὸ θέλουμε. Ἔχω ἁμαρτήσει ἑπτά φορές, ποὺ ἀρνήθηκα νά ὑπηρετήσω τὴ ζωή. Φρόντισα μονάχα γιά τὸν ἑαυτό μου. Τώρα θέλω νά ὑπηρετήσω.

—Δὲ σὲ καταλαβαίνω, Βιράτα. Ποιά εἶναι ἡ ἐπιθυμία σου, νά τὴν ἱκανοποιήσω...

—Θέλω ν' ἀφοσιωθῶ στὴν ὑπηρεσία. Πλανᾶται ὅποιος νομίζει ὅτι εἶναι ἐλεύθερος. Μανάχα ὅποιος ὑπηρετεῖ, ὅποιος ἀφιερώνεται σ' ἕνα ἔργο κι' ἐργάζεται γι' αὐτὸ μὲ προθυμία, αὐτὸς εἶναι ἐλεύθερος. Μονάχα τὸ μέσον μιᾶς πράξης εἶναι δικό μας. Ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος, τά αἴτια καὶ τ' ἀποτελέσματα, εἶναι τῶν Θεῶν. Ἐλευθέρωσέ με ἀπὸ τὴ θέληση, γιατὶ κάθε θέληση εἶναι πλάνη. Μόνον ἡ ὑπηρεσία εἶναι σοφία.

—Δὲ σὲ καταλαβαίνω, Βιράτα. Θέλεις νά σ' ἐλευθερώσω, καὶ συγ-

χρόνως ζητᾶς νὰ ὑπηρετεῖς. Εἶναι, λοιπόν, πιὸ ἐλεύθερος ἐκεῖνος ποὺ ὑπηρετεῖ, ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ διατάζει; Δὲν τὸ καταλαβαίνω.

—Εἶναι καλό, βασιλιά μου, ποὺ δὲν τὸ καταλαβαίνεις, γιατὶ ἄν τὸ καταλάβαινες, πῶς θὰ μποροῦσες νὰ εἶσαι ἀκόμη βασιλιάς καὶ νά διατάζεις;

Τὸ πρόσωπο τοῦ βασιλιᾶ σκοτείνιασε.

—Ἔτσι, λοιπόν, πιστεύεις πὼς ἐκεῖνος ποὺ ἐξουσιάζει εἶναι μικρότερος μπροστὰ στὸ Θεὸ ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ὑπηρετεῖ;

—Κανένας δὲν εἶναι οὔτε πιὸ μικρός, οὔτε πιὸ μεγάλος, μπροστὰ στὸ Θεό.

—Ὥστε κάθε ὑπηρεσία μοιάζει μὲ τὴν ἄλλη καὶ καμμιά δὲν εἶναι μικρότερη ἢ μεγαλύτερη μπροστὰ στὸ Θεὸ καὶ στοὺς ἀνθρώπους;

— Μπορεῖ, βασιλιά μου, μερικὰ πράματα νὰ φαίνονται μεγαλύτερα μπροστὰ στοὺς ἀνθρώπους κι' ἄλλα μικρότερα μπροστὰ στὸ Θεό, κάθε ὑπηρεσία εἶναι ἴδιας ἀξίας μὲ τὴν ἄλλη.

Ὁ βασιλιὰς κοίταξε σκοτεινὰ τὸ Βιράτα. Ἡ ὑπερηφάνεια ἐδάγκωσε τὴν ψυχή του. Ἡ ματιά του ἔπεσε στ' ἄσπρα μαλλιὰ τοῦ ἐρημίτη, καὶ σκέφτηκε πὼς ὁ Βιράτα θἄρχισε νὰ τὰ χάνει ἀπὸ τὰ γεράματα. Τοῦ εἶπε κοροϊδευτικά:

—Θἄθελες νὰ γίνεις ἐπιστάτης στοὺς σκύλους μου;

Ὁ Βιράτα ἔσκυψε καὶ φίλησε τὸ ροῦχο τοῦ βασιλιᾶ.

Ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα ὁ γέροντας, ποὺ εἶχε δοξασθῆ μὲ τὰ τέσσερα ὀνόματα τῆς ἀρετῆς, ἔγινε φύλακας στὰ σκυλιά καὶ κατοικοῦσε μὲ τοὺς ὑπηρέτες στὸ κάτω διαμέρισμα τοῦ παλατιοῦ. Οἱ γιοί του τὸ εἶχαν ντροπὴ καὶ δὲν ἤθελαν νὰ μαθευτῆ ὅτι ὁ ἐπιστάτης τῶν σκυλιῶν ἦταν ὁ ἄλλοτε δοξασμένος πατέρας τους.

Ὁ Βιράτα ἐκτελοῦσε πιστὰ τὴν ὑπηρεσία του, ἔπλενε τὰ σκυλιά, τά τάϊζε, τὰ καθάριζε. Οἱ σκύλοι τὸν ἀγαποῦσαν περισσότερα ἀπὸ κάθε ἄλλον, καὶ ὁ Βιράτα ἦταν πολὺ εὐχαριστημένος γι' αὐτό.

***

Ὅλες οἱ ἱστορίες δὲν μποροῦν νὰ ἔχουν ὄμορφο τέλος...

Τὰ χρόνια κυλοῦσαν χωρὶς μεγάλα περιστατικά. Ὁ παλιὸς βασιλιὰς πέθανε καὶ ἦρθε καινούργιος, ποὺ δὲ γνώριζε τὸ Βιράτα, καὶ μάλιστα μιὰ μέρα τὸν χτύπησε μὲ τὸ ραβδί του, ἐπειδὴ κάποιος σκύλος τὸν γαύγισε...

Καὶ ὅταν ὁ Βιράτα πέθανε, κανένας δὲ θυμήθηκε ἐκεῖνον ποὺ ἄλλοτε εἶχε δοξασθῆ μὲ τὰ τέσσερα ὀνόματα τῆς ἀρετῆς. Τὸν θάψανε στὸ λάκκο μὲ τὰ σκουπίδια, ἐκεῖ ποὺ θάβανε τοὺς δούλους. Οἱ σκύλοι οὐρλιάζανε δυὸ μέρες καὶ δυὸ νύχτες, ἔπειτα ξέχασαν κι' αὐτοὶ τὸν Βιράτα, ποὺ τὸ ὄνομά του δὲν εἶναι γραμμένο στὰ χρονικὰ τῶν ἡγεμόνων καὶ δὲν εἶναι σημειωμένο στὰ βιβλία τῶν σοφῶν.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ Βιράτα.

ΔΙΑΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ

Τοῦ JAMES S. PERKINS

ΥΠΑΡΧΕΙ μιὰ περίεργη ὁμοιότης μεταξὺ τῶν ἀνακοινώσεων τῆς πνευματιστικῆς κινήσεως τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ τῶν συγχρόνων περὶ τῶν ἱπταμένων δίσκων. Ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 19ου καὶ τῶν μετέπειτα δεκαετηρίδων, ἡ πνευματικὴ κίνησις προσείλκυσε τὴν προσοχὴ διὰ τὰ πολλαπλᾶ μηνύματα καὶ τὰς διδασκαλίας. Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε ὁ ὑλιστικὸς ἐκεῖνος αἰὼν νὰ ἀντιμετωπίσῃ ποικιλία φαινομένων προερχομένων ἀπὸ ἀοράτους κόσμους. Τὸ ἀναμφισβήτητο αὐτὸ γεγονὸς ἐπηρέασε τοὺς σκεπτομένους ἀνθρώπους, ἀλλ' αἱ ἀποκαλύψεις αἱ ὁποῖαι προῆλθον ἀπὸ τὰς πνευματιστικὰς συγκεντρώσεις ἐδημιούργησαν διανοητικὴ σύγχυσι, ἰδιαιτέρως στοὺς μελετητὰς τῆς ἀπόκρυφης πλευρᾶς τῆς ζωῆς. Ἐπρόβαλε ἡ ἀνάγκη, διὰ μίαν οὐσιωδεστέραν διαφώτισιν καὶ φιλοσοφίαν τῆς κοσμικῆς τάξεως, ἡ ὁποία νὰ καταστήσῃ δυνατὴ μίαν σύνθεσι τόσον τῆς ἀπόκρυφης ὅσον καὶ τῆς ἀπὸ καθέδρας ἐπιστημονικῆς γνώσεως, ἀλλὰ καὶ τῶν βάσεων τῶν διαφόρων πίστεων τοῦ ἀνθρώπου.

Τότε, στὰ 1870, συνέβη ἕνα γεγονὸς μεγάλης σημασίας διὰ τὴν σύγχρονον ἐποχήν μας. Δύο προσωπικότητες, γνωσταὶ στοὺς Θεοσόφους ὡς «Διδάσκαλοι τῆς Σοφίας», ἀνέλαβον νὰ συμμερισθοῦν μετὰ τῶν φωτεινῶν πνευμάτων τοῦ κόσμου ὡρισμένας ἀπόψεις τῆς συγκεντρωθείσης σοφίας τῶν αἰώνων, περὶ τῆς φύσεως τοῦ σύμπαντος καὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς αὐτό. Ἡ γνῶσις ἐξετέθη διὰ πολλῶν μεσαζόντων, κυρίως διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῶν τόμων τῆς ΜΥΣΤΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ τῆς Μπλαβάτσκυ. Τὸ ἔργον τοῦτο περιέλαβε τὴν περιγραφὴ μιᾶς κοσμογονίας καὶ ἀνθρωπογονίας, ἔρριψε ἄπλετον φῶς κατανοήσεως ἐπὶ τῆς ἑνότητος τῆς ἀληθείας, ὑπεγράμμισε τόσον τὰς ἀρχαίας ὅσον καὶ τὰς νεωτέρας θρησκείας, φιλοσοφίας, καὶ ἐπιστήμας καὶ συμπτωματικῶς ἐταξινόμησε τὰ φαινόμενα τοῦ πνευματισμοῦ.

Ἐμεῖς στὸν 20ὸν αἰῶνα ἀντιμετωπίζομε καὶ πάλιν συνταρακτικὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα κατευθύνουν τὴν προσοχὴ τοῦ κόσμου πρὸς τὸ βασίλειο τοῦ ἀποκρυφι-

Ἀπὸ το The American Theosophist

σμοῦ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1950 ἐνεφανίσθη νέον κῦμα ἀποκαλύψεων ἀπὸ τὸ ὑπερπέραν, καὶ αὐτὴ τὴ φορὰ ἐλέχθη ὅτι προῆλθεν «ἐκεῖθεν τοῦ διαστήματος». Ὄχι μόνον εἴχαμε νέα ἀπὸ πολλὰ μέρη τοῦ κόσμου περὶ τοπικῶν ἐμφανίσεων διαστημοπλοίων, ἀλλὰ προφητεῖαι καὶ προκηρύξεις ἐκδίδονται μὲ αὔξουσαν σύγχυσιν ὑπὸ διαφόρων ὀργανώσεων «ἱπταμένων δίσκων». Ὑπάρχουν περὶ τὰς 250 τοιαῦται ὀργανώσεις ἕως τώρα καὶ ὁ ἀριθμός των αὐξάνει, ἡ δὲ σχετικὴ κίνησις καυχᾶται ὅτι κυκλοφορεῖ 100 περιοδικά, ἐφημερίδας καὶ δελτία. Πολλαὶ ἀπὸ τὰς ὁμάδας αὐτὰς ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἄτομα ποὺ καταβάλλουν προσπάθειαν νὰ οἰκειοποιηθοῦν τὴν αὐθεντικότητα τῆς διαπιστώσεως τῶν ἱπταμένων ἀντικειμένων. Πολλοὶ μελετηταὶ δίδουν σοβαρὰν προσοχὴν εἰς ἀνακοινώσεις μεταδιδομένας δῆθεν εἰς αὐτοὺς ὑπὸ ὀντοτήτων ποὺ ἔρχονται ἀπὸ ἄλλους πλανήτας καὶ ἀκόμη ἀπὸ ἄλλα ἡλιακὰ συστήματα! Αἱ λαμβανόμεναι διδασκαλίαι ἔχουν συνήθως τὸ ὕφος ἐκπληκτικῶν καὶ συνταρακτικῶν βεβαιώσεων, αἱ ὁποῖαι μεταδίδουν εἴτε δογματικὰς ὁδηγίας ἀπὸ ἀπροσίτους πηγάς, εἴτε ἐκτεταμένας ἐκφράσεις αἱ ὁποῖαι παρατείνουν τὰς ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἐπιμένουν ὅτι διὰ τὴν παροῦσαν σωτηρίαν ἀπαιτεῖται «ἀπόλυτος ἀποδοχὴ» καὶ ἐνέργεια κατὰ τὰς προτεινομένας ὁδηγίας. Ὑπάρχει λοιπὸν ὡρισμένη ψευδολογία εἰς τὰς ὁδηγίας αὐτάς, ἡ ὁποία τὰς καθιστᾶ ὑπόπτους.

Εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ σημειωθῆ ὅτι εἰς τὸν 19ον αἰῶνα, ὅταν ὁ περιχαρακωμένος ὑλισμὸς ἔμενε ἀδιαφιλονίκητος στὴν ἄρνησί του περὶ συνεχείας τῆς ζωῆς πέραν τοῦ τάφου, αἱ πνευματιστικαὶ ἀποκαλύψεις ἐτόνωσαν τὰς αἰσθηματικὰς τάσεις, ἰδίως ἐκείνων οἱ ὁποῖοι διακαῶς ἐποθοῦσαν μία ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἀγαπημένους των νεκρούς. Μετὰ πάροδον ἑνὸς αἰῶνος, μὲ τὴν προσοχὴ τοῦ κόσμου προσηλωμένη ἐπὶ μιᾶς νέας κατακτήσεως τοῦ διαστήματος καὶ τῆς ὕλης, αἱ ἀποκαλύψεις περὶ τῶν ἱπταμένων δίσκων ἀφοροῦν κυρίως τὴν διανόησιν, τὴν ἀστροφυσική, τὴν κοσμολογία, τὰς δυνατότητας τῶν πτήσεων εἰς τὸ διάστημα, τὰ πεδία τῆς δυνάμεως κ.τ.λ.

Ἐν τῷ μεταξὺ διάφοροι μελετηταὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἐξέτασιν τῶν πληροφοριῶν περὶ τῶν ἱπταμένων δίσκων ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἰσχυουσῶν Θεοσοφικῶν ἀρχῶν καὶ τῆς ἐγκύρου ἐπιστημονικῆς γνώσεως. Τὰ φαινόμενα τῶν ἱπταμένων δίσκων προβάλλουν ἐρωτήματα ὡς πρὸς τὴν παρατηρηθεῖσαν νοήμονα ἐπιτηδειότητα χειρισμοῦ καὶ τὴν ἐπίτευξιν τῆς ἀπαιτουμένης ταχύτητος διὰ διαπλανητικὰς πτήσεις. Διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοιούτων ταχυτήτων ἢ καὶ τὴν ἀναγνώρισιν παρατηρηθέντων φαινομένων θὰ ἐχρειάζετο ἐξαΰλωσις τῶν σωμάτων τῶν τριῶν διαστάσεων εἰς σχήματα ἀνωτέρων διαστάσεων. Ἀντιστρόφως, οἱοδήποτε διαστημόπλοιον τὸ ὁποῖον ὑποτίθεται ὅτι φθάνει εἰς τὴν γειτνίασιν τῆς γῆς, θὰ πρέ-

πει νὰ ὑλοποιηθῆ ἀντικειμενικῶς ἀπὸ τὴν ἀόρατον κατάστασιν τῆς τετάρτης διαστάσεως. Δὲν πρέπει νὰ παραβλέψωμε, ἐν τούτοις, ὅτι οἱαδήποτε ἐμφάνισις ἐκ τῆς τετάρτης διαστάσεως, εἴτε ἐκ τοῦ περιβάλλοντος τοῦ ἰδικοῦ μας πλανήτου, εἴτε ἐκείνου ἄλλων πλανητῶν, θὰ ἦτο ἀναγκαστικῶς μία φαινομενικὴ μόνον ὑλοποίησις. Ἡ γνώμη λοιπὸν ὅτι ὅλα τὰ φαινόμενα τῶν διαστημοπλοίων προέρχονται ἐκ τοῦ περιβάλλοντος τῆς γῆς δὲν εἶναι παράλογος ὑπόθεσις ἀπὸ θεοσοφικῆς ἀπόψεως.

Ὑπάρχει σημαντικὸς ὄγκος θεοσοφικῶν γνώσεων περὶ τοῦ ἀστρικοῦ κόσμου μὲ τὴν λεπτήν του ὕλην διαχυνομένην ἀπὸ τὸ φυσικόν μας πεδίον. Ὅλα τὰ φαινόμενα τοῦ κόσμου ἐκείνου θεώμενα ἐκ τοῦ φυσικοῦ πεδίου φαίνονται ἀπατηλά, εἶναι τὸ ὑλικὸν τῆς συστάσεως τῶν ὀνείρων. Ἕνα ἄτομον, τὸ ὁποῖον συγκεντρώνει ἀρκετὴ προσοχὴ στὸ θέμα καὶ καταβάλλει ἀρκετὴ προσπάθεια, ἠμπορεῖ νὰ ἔλθη εἰς ἐπαφὴν μὲ ὑλοποιήσεις ἐκ τοῦ ἀποκρύφου κόσμου. Ἀλλ' ἂν δὲν ἔχη ἀρκετὴν ἀποκρυφιστικὴν ἐξάσκησιν, διὰ νὰ κρίνη τὴν πραγματικὴν φύσιν τῶν ὑπερφυσικῶν φαινομένων, δὲν θὰ ἐμποδίση τίποτε τὴν δημιουργίαν τῆς ψευδαισθήσεως, χωρὶς νὰ τὸ ὑποπτευθῆ κἄν, λ.χ. τὴν ἐπιβίβασιν ἐπὶ ἱπταμένου δίσκου, τὴν μεταφοράν του εἰς τὸν Ἄρην ἢ εἰς τὸν πλανήτην «Χ» ἢ καὶ εἰς ἄλλον Γαλαξίαν ἀκόμη, καὶ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν γῆν μὲ τὴν ἀκτινοβόλον ψευδαίσθησιν ὅτι ἔκαμε «κοσμικὴν περιοδείαν», ἐνῷ δὲν ἐγκατέλειψε οὔτε στιγμὴν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τὴν φυσικήν του θέσιν.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ προσέχωμεν πάρα πολὺ τὰς ἀντιλήψεις μας περὶ τοῦ ἀποκρύφου κόσμου ὁ ὁποῖος μᾶς περιβάλλει, ἐὰν θέλωμεν νὰ διακρίνωμεν τὶ εἶναι σημαντικὸν καὶ τὶ ἀσήμαντον ἢ ἀκόμη ἐξώφθαλμος νοθεία.

Εἶναι ἐμφανὲς ὅτι ἡ ἀνθρωπότης εὑρίσκεται εἰς τὰ πρῶτα μόνον στάδια τῆς ἐνημερότητος περὶ τοῦ περιβάλλοντος τοῦ πλανήτου μας καὶ ὅτι ὑπάρχουν πολλά, περισσότερα ἀπὸ ὅσα περιλαμβάνει ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ ἐπιστήμη. Ἀλλὰ ἐφ' ὅσον ὁ τόπος καὶ ἡ θέσις ἑκάστου πράγματος εἰς τὸ διάστημα, ἀπὸ τὸ ἄτομον μέχρι τοῦ ἀστέρος, ρυθμίζονται ὑπὸ παγκοσμίων ἀρχῶν αἱ ὁποῖαι ἐκφράζονται διὰ φυσικῶν νόμων, ἡ ἁπλῆ λογικὴ προστάζει ὅτι οὔτε οἱ ἄνθρωποι, οὔτε τὰ ὄντα εἶναι δυνατὸν νὰ κινηθοῦν ἔξω τῆς κοσμικῆς τοποθεσίας των, ἐκτὸς ἂν ἡ δύναμις πρὸς τοιαύτην ἐνέργειαν δημιουργεῖται ὑπὸ νομίμου σχεδίου πρὸς μίαν τοιαύτην μετατόπισιν.

Ἡ τοιαύτη ἀντίληψις μᾶς φέρει ἐνώπιον τοῦ ἐρωτήματος κατὰ πόσον ὁ ἄνθρωπος ἠμπορεῖ νὰ ἐλπίζη ὅτι θὰ πραγματοποιήση τὰ διαπλανητικὰ ταξίδια. Σημαντικὸν εἶναι αὐτὸ ποὺ ἀναφέρουν αἱ «Ἐπιστολαὶ Μαχάτμα» (ἐπιστολὴ 13) «...τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι συνδεδεμένον μὲ τὸν πλανήτην αὐτὸν καὶ θὰ παραμείνη διὰ παντὸς μέσα εἰς αὐτόν». Μήπως ἡ βεβαίωσις αὐτὴ

ὑπονοεῖ ὅτι, καθόσον γνωρίζουν οἱ Διδάσκαλοι, δὲν πρόκειται νὰ πραγματοποιηθῆ μεταφορὰ ἀνθρώπων ἀπὸ τὸν ἕνα πλανήτην εἰς τὸν ἄλλον; Ἴσως. Διότι, παρατηροῦμεν ὅτι ἡ πρόοδος τῆς συνειδήσεως συντελεῖται πρὸς τὰ ἔνδον, πρὸς τὸ βάθος τοῦ κέντρου τοῦ Εἶναι.

Ἡ ὁριζόντιος ἐπέκτασις τῆς διὰ τοῦ ἀέρος φυσικῆς περιπλανήσεως εἰς τὸ περαιτέρω διάστημα, ὀλίγα θὰ προσθέση εἰς τὸ παρὸν περιβάλλον τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὸν ἄνω σκοπόν, ἐκτὸς τῆς τονώσεως ποὺ θὰ δώση εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ διαστήματος πρὸς ἀφύπνισιν ἀνωτέρων ἱκανοτήτων τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως. Ἡ πρόοδος, ὅμως, αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἀπαιτεῖ ὅπως ἕκαστον ἄτομον ἀναλάβη τὴν εὐθύνην τῆς περαιτέρω ἐξελίξεώς του: ὅτι θὰ ἀναλάβη νὰ πειθαρχήση τὰς ἐπιθυμίας του καὶ τὸν νοῦν του, καὶ θὰ καταβάλη προσπαθείας διὰ τὴν ἀνάπτυξιν πλήρους συνειδήσεως διὰ τὴν παγκόσμιον Ἀγάπην καὶ τὸν παγκόσμιον **Νόμον**, πρὶν δοκιμάση νὰ ἀναλάβη τὴν διεύθυνσιν μεγαλειτέρων δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται λανθάνουσαι εἰς τὴν φύσιν του.

Ἡ ζωὴ δὲν εἶναι εὔκολη γιὰ κανέναν μας. Πρέπει ὅμως νὰ ἔχουμε ἀντοχὴ καὶ ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτό μας. Πρέπει νὰ πιστεύουμε πὼς γιὰ κάτι εἴμαστε προικισμένοι καὶ αὐτὸ τὸ κάτι νὰ τὸ ἐπιδιώκουμε, ὅσο καὶ νὰ κοστίζη, ἀκόμη καὶ ὅταν τὰ πάντα φαίνεται νὰ στρέφωνται ἐναντίον μας.

Μαντὰμ Κιουρὶ

ΣΕ ΤΙ ΣΥΝΙΣΤΑΤΑΙ

Η ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΙΔΙΟΤΗΤΑ

ΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

Τοῦ C. Jinarajadasa

ΘΑ ΦΑΝΕΙ παράξενο ὅτι σ' αὐτὸ τὸν αἰῶνα, μὲ τὶς χιλιάδες τοὺς καλλιτέχνες του, τὶς ἑκατοντάδες τὰ καλλιτεχνικά του μνημεῖα καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ του μουσεῖα ζωγραφικῆς, μποροῦμε ἀκόμα νὰ θέσουμε τὸ ἐρώτημα: Τί ἐννοεῖ κανεὶς πραγματικὰ μὲ τὴ λέξη «καλλιτεχνικό»; Μὰ ἀκριβῶς στὸν αἰῶνα μας πρέπει νὰ τεθεῖ τὸ ἐρώτημα, γιατί γεγονότα πρόσφατα ποὺ ἔχουν παραχθεῖ μέσα στὸν κόσμο τῶν καλλιτεχνῶν κάνουν νὰ διστάζει κανεὶς στὸ νὰ παραδεχτεῖ σὰν καλλιτεχνικὸ τὸ κάθε τὶ ποὺ κάνουν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι.

Πρὶν λίγα χρόνια εἶδα, σὲ μιὰν ἔκθεση στὴ Γερμανία, ἕνα κεφάλι ἀπὸ μάρμαρο ποὺ προξένησε σὲ μένα μιὰ βαθειὰ ἐντύπωση. Γιατὶ δὲν εἶχε παρὰ ἕνα μάτι· τὸ μισὸ τοῦ προσώπου ἦταν φυσιολογικό, τὸ ἄλλο μισὸ ὅμως ἀποτελοῦσε μιὰ λεία μᾶζα ἀπ' τὸ σαγόνι ὡς τὸ μέτωπο, σὰν νὰ μὴν ἦταν ποτὲ προωρισμένη ἡ πλευρὰ αὐτὴ νἄχει ἕνα κοῖλον κι' ἕνα μάτι. Κανένα ἀνθρώπινο παιδὶ δὲ γεννήθηκε ποτὲ ἔτσι· κανένα πρόσωπο ἀνθρώπου, πουλιοῦ ἢ ζώου ποὺ ἡ φύση ἔχει γεννήσει μέσα στὸν ἐξελικτικό της μηχανισμό, δὲν ἔδωσε ποτὲ τὴν παραμικρὴ ἀφορμὴ στὸν καλλιτέχνη γιὰ νὰ δημιουργήσει ἕνα τέτοιο πρόσωπο. Τὸ πρόσωπο αὐτὸ δὲν ἦταν ἁπλῶς προπλασμένο στὴν ἄργιλλο ἢ στὸ γῦψο· ὁ δημιουργός του εἶχε λάβει τὸν κόπο νὰ τὸ γλύψει πάνω στὸ μάρμαρο! Καὶ τὸ ἐπεδείκνυε σὰν κάτι τὸ «καλλιτεχνικό». Μὰ ἦταν τέτοιο; Γιὰ μένα ἦταν ἕνα τερατούργημα.

Θυμᾶμαι ἐπίσης μιὰ εἰκόνα ποὺ παρίστανε τὴ Νέα—Ὑόρκη καὶ ποὺ φιγούραρε στὴν ἴδια ἔκθεση, Ἦταν ἕνα ἔργο «κυβιστικό», μὰ ὁ πίνακας (tableau) ἦταν ὅ,τι

θὰ μποροῦσα νὰ ἐκτελέσω ἐγὼ ὁ ἴδιος, ἂν παίρνοντας εἴκοσι κάρτες τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ κόβοντας τὴν κάθε μιὰ σὲ κάθε εἴδους γωνιακὰ σχήματα, τὶς κολλοῦσα πάνω σ' ἕνα χαρτόνι ἔτσι ὅπως τύχαινε. Κι' αὐτὴ ἐπίσης τὴ φορά, τὸ ἔργο παρουσιαζόταν ἀπ' τὸ δημιουργό του ὡς «καλλιτεχνικό».

Εἶναι περιττὸ νὰ πολλαπλασιάσω τὰ παραδείγματα. Ὅσοι ἔχουν ἀκολουθήσει τὴν ἐξέλιξη τῆς ζωγραφικῆς καὶ τῆς γλυπτικῆς (καὶ σὲ μερικὲς περιπτώσεις, ἐπίσης, τῆς ἀρχιτεκτονικῆς), θἄχουν τὴν ἀνάμνηση ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα, παρουσιαζόμενα σὰν «καλλιτεχνικά», τοὺς ἄφησαν μιὰν ἐντύπωση ἀποστροφῆς. Ὁ καλλιτέχνης συχνὰ ὀνομάζει καλλιτεχνικὸ ἕνα πρᾶγμα ποὺ ὁ βέβηλος τ' ὀνομάζει ἀνόητο. Καὶ σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις μᾶς εἶναι ἀδύνατο νὰ παραδεχτοῦμε σὰν «καλλιτεχνικό», ἐκεῖνο ποὺ ὁ καλλιτέχνης τ' ὀνομάζει ἔτσι. Ἡ βεβαίωση ποὖχουν κάνει μερικοὶ διευθυντὲς φρενοκομείων ὅτι πολλὲς ἀπ' τὶς δημιουργίες τῆς κυβιστικῆς τέχνης θὰ μποροῦσαν νὰ παραλληλισθοῦν μὲ σχέδια ποὺ ἔχουν κάνει οἱ τρόφιμοί τους, γίνεται ἀφορμὴ νὰ διστάζουμε ἀκόμη περισσότερο. Μὲ ἄλλα λόγια, μποροῦμε νὰ σεβόμαστε καὶ νὰ θαυμάζουμε ἕναν καλλιτέχνη, μὰ δὲ μποροῦμε ἀναγκαστικὰ νὰ δεχόμαστε τὸ κριτήριό του τῆς «καλλιτεχνικῆς» ἰδιότητας.

Κάποτε ἦταν ἀξίωμα ὅτι γιὰ νἆναι ἕνα ἀντικείμενο καλλιτεχνικὸ ἔπρεπε νἆναι καὶ ὡραῖο. Ἀλλὰ στὸ διάστημα τῆς τελευταίας πενηνταετίας, οἱ καλλιτέχνες μας δοκίμασαν νὰ μᾶς βγάλουν ἀπ' αὐτὴ τὴν παράδοση. Ἰσχυρίζονται πὼς ἡ ἔννοια τοῦ ὡραίου, ἔτσι καθὼς τὴν ἔχουν οἱ βέβηλοι, δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸν μὲ τὴν «Τέχνη». Μόνο ὁ καλλιτέχνης, λένε, ξέρει ἐκεῖνο ποὺ εἶναι καλλιτεχνικό, κι' ὁ βέβηλος πρέπει νὰ συμμορφώνεται στὶς ἀποφάσεις τῶν καλλιτεχνῶν. Μερικοὶ ὅμως ἀπὸ μᾶς τοὺς βεβήλους αἰσθάνονται, ἀπὸ ἔνστικτο, πὼς ὑπάρχει αὐτοῦ κἄτι τὸ ψεύτικο. Ὑπάρχει κἄπου ἕνα ἀληθινὸ κριτήριο ἐκείνου ποὺ εἶναι «καλλιτεχνικό».

Μέσα στὴν ἔρευνά μας γι' αὐτὸ τὸ κριτήριο πρέπει νὰ δυσπιστοῦμε στὶς προλήψεις. Τὸ ἔνστικτο μᾶς κάνει ν' ἀπορρίπτουμε ὅ,τι μᾶς εἶναι ξένο καὶ ἰδιαίτερα ὅ,τι ἀντιτίθεται στὴν παράδοσή μας. Αὐτὸ ἔχει ἀποδειχτεῖ σαφέστατα στὴν ἐξέλιξη τῆς εὐρωπαικῆς μουσικῆς. Κάθε βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρός—ἔτσι ὅπως τὸ βλέπουμε σήμερα—θεωρήθηκε στὴν ἀρχὴ σὰν μιὰ καθαρὴ κακοφωνία, ὄχι σὰν βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρός, ἀλλὰ σὰ μιὰ ὀπισθοδρόμηση. Ἐνῶ ἡ μουσικὴ ἀναπτυσσόταν ἀπ' τὸν Palestrina στὸν Bach, ἀπ' τὸν Bach στὸν Beethoven, ἀπ' τὸν Beethoven στὸν Wagner, πάντα ὑπῆρχαν πρόσωπα (καὶ μάλιστα πραγματογνώμονες μουσικοὶ) ποὺ κουνοῦσαν τὸ κεφάλι μπροστὰ σ' ἐκεῖνο ποὺ τότε φαινόταν ἕνας παραλογισμός. Ἡ ἐχθρικότητα — ποὖδειξαν στὸν Wagner στὴν ἀρχὴ τῆς καρριέρας του, γιατὶ εἶχε συλλάβει κι' ἐφαρμόσει μιὰ κλίμακα ἀποτε-

λουμένη ὄχι ἀπὸ ἑπτὰ μὰ ἀπὸ δεκατρεῖς νότες—εἶν' ἀκόμα ἕνα ἐπεισόδιο στὴ σύγχρονη ἱστορία. Ἀκόμη καὶ τὸ εἰδικευμένο αὐτὶ τῶν ἴδιων τῶν μουσικῶν χρειάστηκε νὰ ἐξασκηθεῖ ἐκ νέου σὲ μιὰν ἄλλη μουσικὴ κατανόηση πρὶν μπορέσει νὰ δεχτεῖ ὡς «καλλιτεχνικὴ» τὴ μουσικὴ τοῦ Wagner. Μὰ οἱ ντισονάντσες τῆς μουσικῆς του δὲν εἶναι πιὰ τέτοιες γιὰ κείνους ποὺ ἔμαθαν ν' ἀπαντοῦν στὶς εὐρύτερες αὐτὲς συλλήψεις τῆς συμφωνίας.

Τὸ ἴδιο καὶ τὸ ἀνατολίτικο αὐτὶ ἐπὶ πολὺ καιρὸ δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβει τὶ εἶναι ἡ δυτικὴ ἁρμονία, γιατὶ ἔχει συνηθίσει στὴ μελωδία ποὺ δὲν τὴ συνοδεύουν accords.

Ἐξ ἄλλου πάλι, τὸ δυτικὸ αὐτὶ ἔχει τὴν ἐντύπωση πὼς κάτι ἔχει μείνει ἀτέλειωτο, σὰ νὰ «κρέμεται στὸν ἀέρα» ὅταν τελειώνει ἕνα ἰνδικὸ τραγοῦδι, ἐπειδὴ δὲν τελειώνει σὲ μιὰ πλήρη συγχορδία. Ὑπάρχουν στὴν Τέχνη πολλοὶ τρόποι ποὺ τοὺς κυττάζουμε μὲ δυσπιστία στὴν ἀρχή, μὰ ποὺ μᾶς ἀρέσουν καὶ μᾶς γίνονται πολύτιμοι, ὅταν ὁ αἰσθητικὸς ὀργανισμός μας ἔχει ὑποστεῖ μιὰ καινούργια ἐξάσκηση

Κατὰ συνέπεια, ὅταν ὁ καλλιτέχνης ξεκαθαρίζει ἕνα καινούργιο ἔδαφος, καὶ παράγει ἐκεῖνο ποὺ φαίνεται σὲ μᾶς σὰν κάτι τὸ ἀνόητο, δὲ θὰ πεῖ πὼς ἐμεῖς, οἱ βέβηλοι, εἴμαστε στὴν ἀλήθεια καὶ πὼς ὁ καλλιτέχνης ἔχει ἄδικο. Καὶ ὅμως δείξαμε πὼς δὲ μποροῦμε νὰ παραδεχτοῦμε πάντα, σὰν ἕνα ἀπόλυτο κριτήριο, τὴν κρίση τοῦ καλλιτέχνη ποὺ ἀφορᾶ ἐκεῖνο ποὺ εἶναι «καλλιτεχνικό». Μπορεῖ ἕνας καλλιτέχνης νὰ παραγάγῃ πράγματα γιὰ τὰ ὁποῖα ἕνας ἄλλος καλλιτέχνης θἄχει τὴ βεβαιότητα πὼς δὲν εἶναι καθόλου καλλιτεχνικά, ἂν καὶ μπορεῖ ἀπὸ εὐγένεια νὰ μὴ θέλει νὰ τὸ πῆ. Ὁ Mendelsohn δὲν εἶπε γιὰ τὴν Ἐνάτη Συμφωνία: «Δὲ μοῦ χαρίζει καμμιὰ εὐχαρίστηση»; Μὰ ὅ,τι κι' ἂν μποροῦν νὰ σκέπτονται ἀμοιβαῖα γιὰ τὰ ἔργα τους οἱ καλλιτέχνες, ὅλοι σκέπτονται τὸ ἴδιο ὅσον ἀφορᾶ τὸ γοῦστο τοῦ ἀμύητου—ὁ ὁποῖος ἀσφαλῶς δὲν ξέρει τὶ εἶναι «καλλιτεχνικὸ» ἐνόσω δὲν ὑποκλίνεται μπροστὰ στὶς διακηρύξεις τους.

Γιαυτὸ λοιπόν, ποῦ θὰ βροῦμε τὸ κριτήριο τῆς καλλιτεχνικῆς ἰδιότητας; Δὲν ξέρω ἂν θὰ τὸ βροῦμε ὅλοι στὴν ἴδια θέση, μὰ θὰ πῶ ποῦ τὄχω βρεῖ ἐγὼ ὁ ἴδιος.

Θεωρῶ σὰν ἀξίωμα ὅτι ἡ Τέχνη, ὡς «συγκεκριμενοποίηση» τοῦ ὑπέρτατου, εἶναι ἀχώριστη ἀπ' ὅλα τὰ μεγάλα κι' εὐγενῆ πράγματα τῆς ζωῆς. Μολονότι δὲν εἶναι μέσα στὸ ρόλο τῆς Τέχνης νὰ κηρύττει τὴν ἠθικὴ στοὺς ἀνθρώπους (ποὺ εἶναι δουλειὰ τῆς θρησκείας), ὅμως γιὰ μένα, ἡ Τέχνη κι' ἡ Θρησκεία εἶναι ἀχώριστες. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ἡ Τέχνη καὶ ἡ Φιλοσοφία εἶν' ἐπίσης ἀχώριστες, κι' αἰσθάνομαι ὅτι παντοῦ ὅπου εἶναι πραγματικὰ ἡ Τέχνη ἐκεῖ ὑπάρχει κι' ἡ Ἐπιστήμη. Κατὰ συνέπεια, σὲ κάθε τι ποὺ ἀξίζει τὸ ἐπίθετο «καλλιτεχνικὸ» δὲν ὑπάρχει μόνον ἡ Τέχνη, μὰ καὶ ἡ Θρησκεία,

ἡ Ἐπιστήμη κι' ἡ Φιλοσοφία.

Ἂν λοιπόν, μιὰ δημιουργία ποὺ θεωρεῖται «καλλιτεχνικὴ» ἀπομακρύνεται ἀπὸ κεῖνο ποὺ μοῦ φαίνεται νἆναι ἡ Ἀλήθεια στ' ἄλλα χωρίσματα τῆς ζωῆς ποὺ ἀνέφερα, αὐτὴ ἡ δημιουργία γιὰ μένα δὲν εἶναι «καλλιτεχνική». Τὸ κριτήριό μου δὲν εἶναι κατ' ἀνάγκη τὸ κριτήριο τῶν ἄλλων, μὰ τοὐλάχιστον ἔχω ἕνα κριτήριο. Προφανῶς, πρέπει νἆμαι ἕτοιμος νὰ δεχθῶ ἕνα διαυγέστερο ὅραμα τῆς Ἀλήθειας ἀπὸ κεῖνο ποὖναι δικό μου σήμερα. Μπορεῖ νὰ χρειαστεῖ ν' ἀναθεωρήσω τὸ κριτήριό μου. Δὲν πρέπει νὰ ξεχνῶ πόσος καιρὸς μοῦ χρειάστηκε γιὰ νὰ ἐκτιμήσω τὸ μουσικὸ χαρακτῆρα τῶν συμφωνιῶν τοῦ Wagner, κι' ἀπὸ ποιὰ μεγάλη ἐξάσκηση εἶχε ἀνάγκη τ' αὐτί μου—κι' ἀκόμα ἔχει— γιὰ νὰ παρακολουθήσω τοὺς περίπλοκους συνδυασμοὺς τῆς ὀρχηστρικῆς μουσικῆς.

Μὰ γιὰ ἕνα πρᾶγμα εἶμαι βέβαιος: ὅτι ὅσα περισσότερα ξέρω πάνω στὴ Θρησκεία, στὴν Ἐπιστήμη καὶ στὴ Φιλοσοφία, πιὸ θαυμαστὸ γίνεται γιὰ μένα κάθε καλλιτεχνικὸ ἀντικείμενο.

«Κάθε μεγάλη τέχνη εἶν' ἕνα ἐγκώμιο. Τέτοιος εἶν' ὁ ὁρισμὸς τοῦ Ruskin. Ἂν εἶναι ἀληθινὸς ὁ ὁρισμὸς αὐτός, μποροῦμε νὰ τὸν μεταφέρουμε καὶ σ' ἄλλα πεδία καὶ νὰ ποῦμε: «Κάθε μεγάλη Θρησκεία εἶν' ἕνα ἐγκώμιο, κάθε μεγάλη ἐπιστήμη εἶν' ἕνα ἐγκώμιο, κάθε μεγάλη Φιλοσοφία εἶν' ἕνα ἐγκώμιο». Ἀλλὰ ἐγκώμιο τίνος; Ἐδῶ ὁ καθένας πρέπει ν' ἀπαντήσει μόνος του στὸ ἐρώτημα. Ξέρω τὶ εἶν' ἡ ἀπάντησή μου, δὲν πρόκειται ἄλλωςτε γιαὐτὴν τώρα. Μὰ ὅλα τὰ πράγματα τ' ἀληθινὰ μεγάλα — ἀντικείμενα, πράξεις, στοιχεῖα, στὸ ἄτομο ἢ στὴν ὁμάδα— εἶν' ἕνας ἔπαινος (μιὰ δόξα).

Ὅταν τὰ πράγματα ἐδῶ—κάτω μποροῦν νὰ προσφερθοῦν ὡς δόξα στὰ πράγματα ποὺ εἶναι πέραν καὶ ἐκεῖ ἐπάνω, τότε *εἶναι καλλιτεχνικά*. Ὅταν τὰ πράγματα τῆς ὕλης φαίνονται ἕτοιμα νὰ πετάξουν πάνω σ' ἀόρατες φτεροῦγες πρὸς ἕνα ὑψηλὸ Ἀρχέτυπο, τότε *εἶναι καλλιτεχνικά*. Ὅταν ἐκεῖνο ποὺ παρουσιάζεται στὶς αἰσθήσεις μας μᾶς μιλεῖ ὄχι μονάχα γιὰ τὸν Ἄνθρωπο, μ' ἀκόμα καὶ γιὰ τὸ Θεό, τότε *εἶναι καλλιτεχνικό*. Ὅταν στὰ πράγματα ἢ στὰ γεγονότα ἡ Ἀρχὴ ἀποκαλύπτει καὶ τὸ Τέλος, τότε *εἶναι καλλιτεχνικά*.

Γιὰ τοῦτο, ὅταν μιὰ ψυχὴ γνωρίζει τὸ δρόμο τῆς Τέχνης, ὅλοι οἱ ἄλλοι δρόμοι εἶν' ἐπίσης δρόμοι της.

(Μετάφρ. Κατινας Φράγκου)

Χαράξετε μιὰ εὐθεῖα γραμμὴ ἀπὸ ἐμπρός σας μέχρι τὴν αἰωνιότητα.

Παστέρ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΗΡΕΜΟΥ ΝΟΥ

Τοῦ Rohit Mehta

ΕΙΝΑΙ ΟΛΟΦΑΝΕΡΟ πὼς ὁ ἤρεμος νοῦς εἶναι τὸ κλειδὶ γιὰ τὴν κατανόησι τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς. Ἕνα τέτοιο πνεῦμα δίδει στὸ ἄτομον καθαρὴ καὶ ὀρθὴ ἀντίληψι περὶ πραγμάτων καὶ γεγονότων. Ἀντίθετα, ὁ ταραγμένος νοῦς θολώνει αὐτὸ ποὺ προσπαθεῖ ν' ἀντιληφθῆ. Εἶναι δὲ ἀπαραίτητος ἡ ὀρθὴ ἀντίληψις περὶ τοῦ ἀντικειμένου τῶν πραγμάτων γιὰ μιὰ ὀρθὴ κρίσι καὶ ἐκτίμησι. Ἐφ' ὅσον ὁ παρατηρητὴς ἐπεμβαίνει στὸ ἀντικείμενον ποὺ προσπαθεῖ ν' ἀντιληφθῆ, ἡ ἀντικειμενικότης τῆς δράσεως καθίσταται ἀδύνατη. Αἱ διαταραχαὶ τοῦ νοῦ δημιουργοῦνται ἀπὸ τὸν παρατηρητὴ γιὰ νὰ προστατεύση τὸ ἀτομικό του συμφέρον. Συνεπῶς, ἐκτὸς ἐὰν παύση ὁ παρατηρητὴς νὰ γίνεται διερμηνεὺς καὶ ἀναλάβη τὸν ρόλο τοῦ μάρτυρος εἰς ὅλα τὰ γεγονότα, καθίσταται ἀδύνατη γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἡ ὀρθὴ καὶ ἀντικειμενικὴ ἀντίληψις. Ὁ παρατηρητὴς γίνεται μάρτυς μόνον διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἠρέμου νοῦ. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα εἶναι τοῦτο: Πῶς θὰ φθάσωμε στὴν ἐνέργεια αὐτὴ τοῦ ἠρέμου νοῦ; Ἐὰν ὁ ἤρεμος νοῦς καθιστᾶ τὸν παρατηρητὴ μάρτυρα, μήπως τοῦτο σημαίνει πλήρη παθητικότητα τῆς συνειδήσεως; Καὶ μήπως ἡ ἀντικειμενικὴ ἀντίληψις ἀπαιτεῖ παθητικότητα κατὰ τὴν ἐνέργεια τῆς παρατηρήσεως; Εἶναι πολὺ φανερὸν ὅτι σ' ἕναν παθητικὸ νοῦ λείπει ἡ ἔννοια τῆς ἐνημερότητος· καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν ν' ἀντιληφθῆ ὁ νοῦς, ὅταν δὲν εἶναι ἐνήμερος; Ὁ μάρτυς, γιὰ νὰ ἐκτελέση ἀποτελεσματικὰ τὸ ἔργον του, ὀφείλει νὰ εἶναι τελείως ἐνημερωμένος ἐπὶ ὅλων τῶν γεγονότων. Ἀλλὰ ἐάν, καθὼς παρατηρεῖ, παραδίδεται σὲ ἑρμηνεῖες, τότε παύει νὰ εἶναι μάρτυς. Ἡ ἐνημερότης χωρὶς ἑρμηνεῖες, εἶναι οὐσιώδης γιὰ τὴν ἀντικειμενικὴ ἀντίληψι πραγμάτων καὶ γεγονότων.

Ἡ ἐνημερότης συνοδεύεται συνήθως μὲ ἐνόχλησι, εὐχάριστη ἢ δυσάρεστη. Ἀλλ' ὁ ἤρεμος νοῦς ἔχει τὴν ἐνημερότητα χωρὶς ἐνόχλησι. Περιττὸν νὰ λεχθῆ ὅτι ὁ

Ἀπὸ τὸ The Indian Theosophist, Varanasi

παθητικὸς νοῦς δὲν δοκιμάζει ἐνόχλησιν, ἀλλὰ ἕνας τέτοιος νοῦς στερεῖται ἐνημερότητος. Εὔκολο εἶναι νὰ μὴν ἐνοχλῆται κανείς, ὅταν δὲν ὑπάρχει ἐνημερότης. Νὰ ἀπομακρυνθοῦμε ἀπὸ ἕνα ἀτυχὲς γεγονός, νὰ προσπαθήσωμε νὰ ξεφύγωμε, νὰ κλείσωμε τὰ μάτια, εἶναι πράγματι μιὰ προσπάθεια πρὸς κατάπνιξιν τῆς ἐνοχλήσεως ποὺ ἐδημιούργησε ἡ ἐνημερότης. Ἀλλὰ τέτοια κατάπνιξις, ἀντὶ νὰ πραγματοποιήσῃ ἕνα ἤρεμο νοῦ, δημιουργεῖ περισσότερη ἔντασι στὴν ἐνόχλησι. Πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ φθάσῃ στὴν ἐνημερότητα χωρὶς ἐνόχλησι; Εἶναι ἐντελῶς φανερὸ ὅτι ἡ διαταραχὴ εἰς τὸν νοῦ δημιουργεῖται ἀπὸ τὰς σχέσεις. Ἕνα πρᾶγμα, ἕνα γεγονός, ἕνα πρόσωπο, μιὰ ἰδέα, ἀρχίζει μία ἁλυσσίδα σχέσεων μέσα στὸ νοῦ καὶ κάθε μιὰ ἀπὸ τὰς σχέσεις αὐτὰς δημιουργεῖ διαταραχή, εἴτε εὐχάριστη, εἴτε δυσάρεστη. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ ἁλυσσίδα τῶν σχέσεων εἶναι πράγματι ἡ ἐξήγησις ποὺ δίδει ὁ νοῦς σ' ἐκεῖνο ποὺ σκέπτεται. Πολλάκις ἡ ἐξήγησις αὐτὴ δίδεται ἀσυναίσθητα καὶ αὐτὸ σημαίνει ὅτι δὲν εἴμεθα κἂν ἐνήμεροι τῶν σχέσεων ποὺ ἔλαβον χώραν, τὸ δὲ σημαντικὸ σημεῖο εἶναι τοῦτο: Πῶς θὰ ἐλευθερώσωμε τὸ νοῦ ἀπὸ τὴν ἁλυσσίδα τῶν σχέσεων γιὰ νὰ φθάσωμε στὴν ἐνέργεια τῆς καθαρᾶς ἐνημερότητος; Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ συνιστᾶται ὅτι ὀφείλομε νὰ παρατηρήσωμε τὸν ἰδικόν μας νοῦ. Ἡ δυσκολία ὅμως ἔγκειται στὸ ὅτι ὅταν ἀρχίζωμε νὰ παρατηροῦμε τὴν ἐνέργεια τοῦ νοῦ, αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ ἐνέργεια σταματᾶ καὶ δὲν μένει τίποτε πρὸς παρατήρησιν. Εἶναι ἄραγε δυνατὸν νὰ παρατηρήσωμε τὸ νοῦ χωρὶς νὰ διακόψωμε τὴν ἐνέργειά του; Συνήθως ἡ παρατήρησι τοῦ νοῦ μας συντελεῖται μετὰ τὸ γεγονός—ὄχι στὸ μέσον τοῦ γεγονότος. Οὕτω ἐνέργεια καὶ παρατήρησις φαίνονται νὰ ἔχουν ἀμοιβαία ἀποκλειστικότητα. Μήπως μποροῦν νὰ εἶναι ταυτόχρονα; Ἴσως οἱ κάτωθι λόγοι τοῦ Dr Jung νὰ μπορέσουν νὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ ἐννοήσωμε τὸ ζήτημα αὐτό:

«Εἴτε εἶναι ζήτημα κατανοήσεως του συνανθρώπου μας εἴτε αὐτογνωσιας, ὀφειλω καὶ διὰ τὰς δύο αὐτὰς περιπτώσεις νὰ ἀφίσω κατὰ μέρος ὅλες τὶς θεωρητικὲς εἰκασίες. Ἐφ' ὅσον αἱ ἐπιστημονικαὶ γνώσεις ὄχι μόνον χαιρουν παγκοσμιας ἐκτιμήσεως, ἀλλὰ καὶ ἀποτελοῦν γιὰ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπο τὴν μόνη διανοητικὴ καὶ πνευματικὴ αὐθεντια, ἔχων κατανόησιν τοῦ ἀτομου εἰμαι ὑποχρεωμενος νὰ στραφῶ μὲ κλειστὰ μάτια πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴ γνῶσι. Τοῦτο δεν ἀποτελεῖ θυσια ἐλαφρᾶ τῇ καρδίᾳ, διότι ἡ ἐπιστημονικη ἄποψις δὲν ἠμπορεῖ να ἀπελευθερωθῇ τόσον εὔκολα ἀπὸ τὸ συναισθημα τῆς εὐθύνης. Καὶ ἂν ὁ ψυχολόγος συμβαινη νὰ εἶναι ἰατρος ὁ ὁποῖος θέλει ὄχι μόνον νὰ διαγνώσῃ ἐπιστημονικῶς τὸν πελάτη του, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸν ἐννοήσῃ ὡς ἄνθρωπο, ἀπειλεῖται μὲ σύγκρουσι καθηκόντων μεταξὺ τῶν δύο ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτων καὶ ἀμοιβαίως ἀσυμβιβάστων ἀπόψεων, γνώσεως ἀφ ἑνός, κατανοήσεως ἀφ' ἑτέρου. Ἡ σύγκρουσις αὐτὴ δεν εἶναι δυνατὸν νὰ λυθῇ κατ' ἄλλον τρόπον παρὰ μόνον δι' ἑνὸς εἴδους διπλοῦ τρόπου σκέψεως: νὰ κάμνωμε τὸ ἕνα χωρὶς νὰ ἀπομακρύνωμε τὸ βλέμμα ἀπὸ τὸ ἄλλο».

Εἶναι ὁλοφάνερον ὅτι ἐδῶ ὁ Dr Carl Jung συνιστᾶ τὴν ταυτόχρονο ὕπαρξι τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς παρατηρήσεως. Χρησιμοποιεῖ τοὺς ὅρους Γνῶσις καὶ Κατανόησις γιὰ νὰ ἐπισημάνη τὴν συνύπαρξιν δυὸ φαινομενικῶς ἀντιφατικῶν θέσεων. Ἐν ᾧ ἡ γνῶσις δηλοῖ τὴν θετικὴ κατάστασι τοῦ νοῦ, ἡ κατανόησις ἀπαιτεῖ τὴν ἀρνητικὴ ἐξέτασι. Κατὰ παρόμοιο τρόπο ἡ ἐνέργεια ἀπαιτεῖ θετικότητα, ἡ παρατήρησις συνιστᾶ ἀπόλυτη ἄρνησι. Τὸ νὰ ἔχωμε συνύπαρξι τοῦ θετικοῦ καὶ τοῦ ἀρνητικοῦ εἶναι σὰν νὰ ἔχωμε ἐνημερότητα χωρὶς ἑρμηνεῖες— ἐνημερότητα χωρὶς καμμιὰ ἐνόχλησι ἀπὸ τὴν λειτουργία μιᾶς ἀλυσσίδας σχέσεων. Αὐτὸ περιγράφει ὁ Dr Jung «νὰ κάμνωμε ἕνα πραγμα χωρὶς νὰ χάνωμε ἀπὸ τὰ μάτια μας τὸ ἄλλο».

Ἀλλὰ ἡ πρακτικὴ αὐτὴ δὲν μᾶς εἶναι τόσον ξένη, ὅπως συνήθως φανταζόμεθα. Στὴν ἁπλῆ ζωή μας ἔχομε δοκιμάσει στιγμὲς ὅπου ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ παρατήρησις συνυπῆρξαν. Παραδείγματος χάριν, ὅταν τραγουδᾶ ἕνας μουσικός, εἶναι συγχρόνως ἐνήμερος περὶ τοῦ ὀργάνου ποὺ τὸν συνοδεύει ἢ ὅταν μιὰ χορεύτρια χορεύει εἶναι ἐνήμερη τῆς μουσικῆς ἡ ὁποία παίζεται ἢ τραγουδεῖται ἢ ὅταν εἴμεθα ἀπορροφημένοι ἀπὸ ἕνα ἐνδιαφέρον μυθιστόρημα εὑρίσκομε ὅτι καθὼς προχωροῦμε γρήγορα μὲ τὰ ἐπεισόδια τοῦ διηγήματος γνωρίζομεν ὅλα τὰ προηγούμενα γεγονότα τῆς ἱστορίας — ἡ γνῶσις τοῦ παρελθόντος δὲν προξενεῖ καμμιὰ ἀπόσπασι ἀπὸ τὴν κατανόησι τοῦ παρόντος. Σ' ὅλες αὐτὲς τὶς περιπτώσεις ὑπάρχει μιὰ ἤρεμη ἐνημερότης, ἀκόμη καὶ ὅταν ἡ δρᾶσις προχωρεῖ ἄνευ διακοπῆς. Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς ἡ ἐνημερότης δίδει προοπτικὴ τῆς θέσεως ἡ ὁποία συμβολίζεται διὰ τῆς δράσεως. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα εἶναι τοῦτο: Γιατί δὲν ἔχομε τὴν ἤρεμη αὐτὴ ἐνημέρωσι σ' ὅλες τὶς πράξεις μας; Μιὰ τέτοια ἐνημέρωσις εἶναι δυνατὴ μόνον σὲ κατάστασι ἁγνοῦ ἐνδιαφέροντος. Τὸ ἁγνὸ ἐνδιαφέρον δὲν ἔχει κανενὸς εἴδους κίνητρο. Δὲν εἶναι μέσον πρὸς ἀπόκτησιν κάποιου πράγματος— οὔτε κἂν ἐπιτυχίας, εἴτε ὑλικῆς εἶναι, εἴτε πνευματικῆς, ὡς ἀποκαλεῖται. Εἶναι τὸ ἐνδιαφέρον χωρὶς ἐλατήριον. Τὸ κίνητρο εἶναι ἐκεῖνο ποὺ διαταράσσει καὶ ἀνατρέπει τὴν προσοχὴ μὲ τοὺς τοίχους τῆς ἀντιστάσεως ποὺ κτίζει μέσα στὸ νοῦ. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ποτὲ ἤρεμος ὁ νοῦς ὁ ὁποῖος παραδίδεται στὴν ἀντίστασι; Τὸ πρόβλημα τοῦ ἠρέμου νοῦ εἶναι, πράγματι, τὸ πρόβλημα τῆς ἀφυπνίσεως τοῦ Ἁγνοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἀλλὰ τὸ Ἁγνὸ ἐνδιαφέρον δὲν εἶναι τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ κἄποιο πρᾶγμα, εἶναι μία κατάστασις στὴ ὁποία ὁ νοῦς ἔχει ἐνημερότητα χωρὶς ἀντίστασι. Στὴ δεύτερη Στροφὴ τῆς Μπαγκαβὰδ Γκιτά, στῖχος 70 — ἡ κατάστασις αὐτὴ περιγράφεται ὡραῖα:

«Ἐκεῖνος εἰς τον ὁποῖον ὁλες οἱ ἐπιθυμίες εἰσέρχονται ὁπως τὰ νερὰ εἰσέρχονται στην θαλασσαν, ἡ ὁποια, ἂν καὶ εἶναι πάντοτε γεμάτη, παραμένει ἀσυγκινητη, φθάνει στην Γαλήνη, ὄχι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀγκαλιαζει τὶς ἐπιθυμίες του»».

Εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ Γκιτὰ ὁμιλεῖ περὶ ἐνημερότητος χωρὶς ἀντίστασι ἢ ἐνόχλησι. Ὁ Ὠκεανὸς οὔτε ἀποκρούει, οὔτε ἐλέγχει τοὺς ποταμοὺς ποὺ ἐκβάλλουν ἐντὸς αὐτοῦ. Δέχεται ὅλους τοὺς ποταμοὺς καὶ ὅμως παραμένει ἀσυγκίνητος. Ὁ νοῦς εἰς τὸν ὁποῖον μπορεῖ νὰ χυθῇ ἡ ζωὴ χωρὶς καμμιὰ ἀντίστασι ἔχει ἀποκτήσει τὴν πεῖρα τῆς βαθειᾶς σιωπῆς. Ἕνας τέτοιος νοῦς γνωρίζει τὴν κατάστασι τοῦ Ἁγνοῦ ἐνδιαφέροντος. Εἰς τοὺς «Στοχασμοὺς πάνω στὴ ζωή» (δευτέρα σειρά) ὁ Κρισναμοῦρτι μᾶς ὑποδεικνύει ἕναν τρόπο γιὰ τὴν ἀφύπνισι τοῦ ἐνδιαφέροντος. Λέγει:

«Ὅταν ὑπάρχει ἐκ μέρους σου παθητικὴ ἐνημερότης καὶ ὄχι θετικὴ προσπάθεια νὰ εὕρῃς, τότε στὴν ἐνημερότητα αὐτὴ ἔρχεται ἡ κίνησις τοῦ ἐνδιαφέροντος».

Ἡ παθητικὴ ἐνημερότης ὑποδεικνύει τὴν συνύπαρξι τοῦ θετικοῦ καὶ τοῦ ἀρνητικοῦ. Γιὰ νὰ ἐπιστρέψωμε στὴν παρομοίωσι τῆς Γκιτά, τὸ πλῆρες τῆς θαλάσσης εἶναι ὁ θετικὸς της χαρακτήρ, ἀλλὰ ἡ λῆψις τῶν ὑδάτων τῶν ποταμῶν χωρὶς τὴν παραμικρὴ ἐνόχλησι δηλοῖ κατάστασι ἀρνητική. Ὁ ἄγρυπνος νοῦς ποὺ δὲν κάμνει κριτικὴ τοῦ ἀντικειμένου τὸ ὁποῖον ζητεῖ νὰ ἀντιληφθῇ, ἔχει μέσα του ἀμέτρητο βάθος σιωπῆς.

Ὁ νοῦς στὴν κατάστασι τοῦ Ἁγνοῦ ἐνδιαφέροντος εἶναι πράγματι μάρτυς σὲ ὅλα τὰ γεγονότα. Τὸ ἁγνὸ ἐνδιαφέρον δὲν καλλιεργεῖται—διότι ἐκεῖνο ποὺ καλλιεργεῖται ἔχει ἕνα κίνητρον. Ὅπως λέγει ὁ Κρισναμοῦρτι, ἡ κίνησις τοῦ ἐνδιαφέροντος γεννᾶται μέσα σὲ νοῦν ὁ ὁποῖος ἔχει ἐνημερότητα χωρὶς ἀντίστασι. Καὶ μόνον ὅταν ἐξαφανίζονται οἱ ἀντιστάσεις τοῦ νοῦ ἐμφανίζεται τὸ ἁγνὸ καὶ ζωντανὸ ἐνδιαφέρον. Καὶ γιὰ νὰ ἀναφέρωμε πάλι τὸν Κρισναμοῦρτι ὁ ὁποῖος λέγει:

«Νὰ εἶσαι παθητικὰ ἄγρυπνος εἰς τὰς συνήθεις σου ἀνταποκρίσεις. Ἁπλῶς νὰ τὰς γνωρίζῃς χωρὶς ἀντίστασι. Νὰ τὰς βλέπῃς παθητικά, ὅπως βλέπεις ἕνα παιδί, χωρὶς τὴν εὐχαρίστησι ἢ τὴν ἀπόκρουσι τῆς ἐξακριβώσεως. Αὐτὴ ἡ παθητικὴ ἐπαγρύπνησις εἶναι ἡ ἐλευθερία ἀπὸ τὴν ἄμυνα, ἀπὸ τὸ κλείσιμο τῆς πόρτας. Τὸ νὰ εἶσαι τρωτὸς σημαίνει ζωὴ καὶ τὸ νὰ ἀποτραβιέσαι σημαίνει θάνατον».

Τὸ ἁγνὸν ἐνδιαφέρον δημιουργεῖται ὅταν ὁ νοῦς εἶναι τρωτός, ὅταν «ὅλαι αἱ ἐπιθυμίαι εἰσέρχονται, ὅπως τὰ νερὰ εἰς τὴν θάλασσαν». Τὸ νὰ εἶσαι μάρτυς εἰς τὰς ἀνταποκρίσεις καὶ ἀντιδράσεις σου σημαίνει ὅτι φθάνει ὁ νοῦς τὴν τρωτότητα. Ἀλλὰ θὰ μποροῦσε νὰ τεθῇ τὸ ἐρώτημα, ὁ ἄνθρωπος πρόκειται νὰ εἶναι μόνον μάρτυς, νὰ μὴν ἔχῃ ποτὲ δρᾶσι; Πότε ἀρχίζει ἡ δρᾶσις, ἂν ἀρχίζει ποτέ, στὴν ζωὴ ἑνὸς ποὺ εἶναι μάρτυς σὲ ὅλα τὰ γεγονότα, ποὺ ἔχει ἐνημερότητα χωρὶς ἑρμηνεῖες; Εἶναι φανερὸν ὅτι γιὰ νὰ δράσωμε πρέπει νὰ ἔχωμε ὀρθὸ σημεῖον ἐκκινήσεως. Ἂν δράσωμε χωρὶς νὰ προσέξωμε τὸ σημεῖον τῆς ἐκκινήσεως ἀσφαλῶς θὰ παραπλανηθοῦμε, θὰ χάσωμε τὸν δρόμο εἰς τὰς περιπλοκὰς τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ μόνος ὁ νοῦς ὁ ὁποῖος εἶναι τελείως ἀνοικτὸς μπορεῖ νὰ γνωρίζῃ τὸ ὀρθὸν σημεῖον τῆς ἐκκινήσεως οἱασδήπο-

ε καταστάσεως. Ἀσφαλῶς ὁ ἀνοικτὸς νοῦς δὲν προβάλλει καμμίαν ἀντίστασιν, εἶναι τρωτὸς καὶ ἑπομένως δέχεται τὰ νερὰ τῆς ζωῆς χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἐνόχλησιν.

Κατ᾿ αὐτὸν τὸν τρόπον, ἱκανὸς γιὰ νὰ δράση ὀρθῶς εἶναι μόνον ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει τὸν νοῦν ὡς μάρτυρα, ἄγρυπνον καὶ προσεκτικόν, ἀλλὰ καὶ ἀπαλλαγμένον παντὸς εἴδους ἑρμηνείας εἴτε εὐχάριστης εἴτε δυσάρεστης. Αὐτὸς εἶναι πράγματι ὁ ἤρεμος νοῦς, ἱκανὸς πρὸς δρᾶσιν ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας—καὶ μόνον τέτοια δρᾶσις εἶναι ὀρθὴ καὶ ὄχι δρᾶσις ἐξ ἀπομιμήσεως ἢ προϊὸν εἰθισμένης σκέψεως ἢ ἀντίδρασις προερχομένη ἀπὸ τὴν ἀντίστασι τοῦ νοῦ. Τὸ πρόβλημα τοῦ ἠρέμου νοῦ εἶναι πράγματι τὸ πρόβλημα τῆς παθητικῆς ἐπαγρυπνήσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἄμυνα καὶ ἡ ἀντίστασις τοῦ νοῦ ἐξαφανίζονται καὶ ἀφίνουν τὸν νοῦ ἀπολύτως ἀνοικτὸν καὶ τρωτόν.

Ὅταν διψάη κανείς, ἔχει τὴν ἐντύπωσι πὼς μπορεῖ ν᾿ ἀδειάση ὁλόκληρη θάλασσα: αὐτὸ εἶναι ἡ π ί σ τ ι ς.

Καὶ ὅταν ἀρχίζη κανεὶς νὰ πίνη, δὲν ἀδειάζει παρὰ ἕνα — δυὸ ποτήρια μοναχά: αὐτὸ εἶναι ἡ ἐ π ι σ τ ή μ η.

Ἀντ. Τσέχωφ

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗ

ΣΟΦΟΙ ΔΕ ΠΡΟΣΙΟΝΤΩΝ

ΘΕΟΙ ΜΕΝ ΓΑΡ ΜΕΛΛΟΝΤΩΝ ΑΝΘΡΩ
ΠΟΙ ΔΕ ΓΙΓΝΟΜΕΝΩΝ ΣΟΦΟΙ ΔΕ
ΠΡΟΣΙΟΝΤΩΝ ΑΙΣΘΑΝΟΝΤΑΙ

Φιλόστρατος, τὰ ἐς τὸν Τυανέα Ἀπολλώνιον, VIII,7.

Οἱ ἄνθρωποι γνωρίζουν τὰ γινόμενα.
Τὰ μέλλοντα γνωρίζουν οἱ θεοί,
πλήρεις καὶ μόνοι κάτοχοι πάντων τῶν φώτων.
Ἐκ τῶν μελλόντων οἱ σοφοὶ τὰ προσερχόμενα
ἀντιλαμβάνονται. Ἡ ἀκοή

αὐτῶν κάποτε ἐν ὥραις σοβαρῶν σπουδῶν
ταράττεται. Ἡ μυστικὴ βοή
τοὺς ἔρχεται τῶν πλησιαζόντων γεγονότων.
Καὶ τὴν προσέχουν εὐλαβεῖς. Ἐνῶ εἰς τὴν ὁδὸν
ἔξω, οὐδὲν ἀκούουν οἱ λαοί.

ΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΜΕ ΤΟ "ΥΠΕΡΠΕΡΑΝ,,

Τοῦ Δημητρίου 'Αλ. 'Ιωαννίδη

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ πάντοτε ἐπεζήτησε τὴν ἐπικοινωνίαν αὐτοῦ μὲ τὸ καλούμενον «ὑπερπέραν». Τὸν προσελκύει τὸ ἄγνωστον καὶ θέλει νὰ πληροφορηθῆ γιὰ τὴν μεταθανάτια κατάστασι τῶν ψυχῶν, γιὰ τὶς συνθῆκες τοῦ ἄλλου κόσμου, γιὰ τὸ μέλλον. Τοῦτο εἶναι αἴτημα, ἠμπορεῖ νὰ πῆ κανείς, πάρα πολλῶν ἀνθρώπων, ἐάν, βέβαια, ἐξαιρέσουμε τοὺς ὀρθολογιστικοὺς τύπους, τοὺς ἐγκεφαλικούς, ποὺ οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς δὲν δέχονται ζωὴ μετὰ θάνατον.

Τὰ κίνητρα ποὺ ὠθοῦν στὴν ἐπιζήτησι τῆς ἐπικοινωνίας αὐτῆς εἶναι πολλὰ καὶ ποικίλα. 'Αρχίζουν ἀπὸ πολὺ χαμηλά, μὲ σκοπὸ τὰ ὑλικὰ ὠφελήματα, καὶ φθάνουν σὲ ἀνησυχίες καθαρὰ πνευματικές, φιλοσοφικές θὰ ἐλέγαμε.

Γιὰ τὴν μετὰ θάνατον ὕπαρξι καὶ γιὰ τὸν κόσμο τῶν ψυχῶν, τῶν πνευμάτων καθὼς λέγουν, ὑπάρχει παναρχαία καὶ παγκοσμία παράδοσις ὑπὸ διάφορες ἐκδοχές, θρησκευτικὲς ἢ φιλοσοφικές. Ὅλες οἱ γνωστὲς θρησκεῖες καὶ πάντες σχεδὸν οἱ φιλόσοφοι δέχονται, κατὰ ἕνα οἱονδήποτε τρόπον, τὴν ἐπιβίωσιν τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὸν θάνατον. Ὑπάρχουν ὅμως συστήματα ἢ σχολὲς ποὺ δίδουν καὶ περιγραφὲς ἀκόμη γιὰ τὴν μετὰ τὸν θάνατον ζωὴ καὶ γιὰ τὸ πῶς λειτουργεῖ ὁ κόσμος τῶν πνευμάτων. Οἱ περιγραφὲς ὅμως ποὺ δίδει κάθε σχολὴ εἶναι διαφορετικὲς ἀπὸ ἐκεῖνες ποὺ δίδουν οἱ ἄλλες. Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἑλκυστικά, βέβαια, γιὰ πολλοὺς ἀνθρώπους, ποὺ σχηματίζουν ἔτσι πίστεις, οἱ ὁποῖες δὲν εἶναι εὔκολο νὰ ἐλέγχωνται.

* * *

Γιὰ τὴν φύσι τοῦ ὑπερπέραν, γιὰ τὸ ὁποῖον τόσα καὶ τόσα ἔχουν λεχθῆ, ὑπάρχει καὶ πηγή, σοβαρά. Ἡ πηγὴ δὲ αὐτὴ εἶναι ἐκείνη ποὺ εὑρίσκουμε σὲ ὅλες τὶς ἐσωτερικὲς παραδόσεις τῆς ἀρχαιότητος. Καὶ ἡ συμφωνία αὐτὴ εἶναι ἀκριβῶς τὸ στοιχεῖον ἐκεῖνο ποὺ προσδίδει βαρύτητα καὶ κῦρος εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς ἐσωτερικῆς παραδόσεως καὶ ἐπάνω στὸ θέμα αὐτὸ ποὺ ἐξετάζουμε.

Ἂς πάρουμε λοιπὸν τὴν ἐσωτερικὴ παράδοσι τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, βγαλμένη ἀπὸ τὴν σοφία τῶν ναῶν, ποὺ εἶναι πλησιέστερη πρὸς ἡμᾶς καὶ τὴν ὁποία ἠμποροῦσε καλλίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλη νὰ ἐννοοῦμε:

Ἕνας σύγχρονος μύστης, ποὺ εἶχε μελετήσει βαθιὰ τὴν ἐσωτερικὴ ἑλληνικὴ παράδοσι, ἔλεγεν ὅτι, κατὰ τοὺς ἀρχαίους μύστας, δύο εἶναι οἱ χῶρες στὶς ὁποῖες κατοικοῦν οἱ ψυχὲς μετὰ τὸν θάνατον. Ὁ Ἅδης καὶ ὁ Ὄλυμπος: Οἱ χῶρες τοῦ σκότους καὶ οἱ χῶρες τοῦ φωτός. Κάθε οὐσία τῶν κόσμων, κατὰ τοὺς μύστας ἐκείνους, ποὺ δὲν ἐξεδήλωσεν ἡ ἴδια φῶς, καὶ ἔτσι δὲν ἔγινε αὐτόφωτη, εἶναι ἄδης. Καὶ κάθε ψυχὴ ποὺ δὲν φέρει φῶς, ἐπειδὴ δὲν τὸ ἐξεδήλωσε, δὲν ἠμπορεῖ παρὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὀργανισμοῦ της νὰ ἔλθῃ ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ἡ ἀναλογία της. Ἀφοῦ δὲν ἔχει φῶς, θὰ ἔλθῃ στὸν Ἅδη.

Ποῖοι ὅμως εἶναι ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων οἱ ψυχὲς δὲν ἐξεδήλωσαν πνευματικὸν φῶς, ὥστε ἡ δυναμική τους κατάστασις νὰ εἶναι τέτοια ποὺ ἡ θέσι τους νὰ εἶναι στὸν Ἅδη; Καὶ ἀντίθετα, ποῖοι εἶναι ἐκεῖνοι, ποὺ ἡ ψυχή τους ἐφωτίσθηκε πνευματικά, ὥστε ἡ θέσι τους νὰ εἶναι στὸν Ὄλυμπο;

Γιὰ τὸ ζήτημα αὐτό, τὸ τόσον θεμελιῶδες, ὑπάρχουν ἀρκετὲς μαρτυρίες ποὺ διερμηνεύουν, ποὺ ἐπεξηγοῦν, τὴν ἀρχαία παράδοσι. Ἔτσι, ὁ Πλάτων στὸν «Φαίδωνα» φέρει τὸν Σωκράτη νὰ λέγῃ, μαζὶ μὲ ἄλλα, λίγο πρὶν τοῦ θανάτου του ὅτι, ἀπὸ τὰ παληὰ χρόνια, ἐκεῖνοι ποὺ ἵδρυσαν τὰ μυστήρια, ποὺ δὲν εἶναι ἄνθρωποι τυχαῖοι, ἔλεγαν μὲ τρόπο συμβολικὸ πῶς ὁ ἀμύητος καὶ ἀτέλεστος πηγαίνει στὸν Ἅδη, ὅπου ἠμπορεῖ νὰ εὑρίσκεται καὶ μέσα στὸ βόρβορο ἀκόμη, ἀνάλογα μὲ τὶς πράξεις του, ἐνῷ ἐκεῖνος, ποὺ ἐξαγνίστηκε καὶ ἐμυήθηκε βαθιά, θὰ κατοικῇ μαζὶ μὲ τοὺς Θεούς. «Οἱ τὰς τελετὰς ἡμῖν οὗτοι καταστήσαντες οὐ φαῦλοι τινες εἶναι, ἀλλὰ τῷ ὄντι πάλαι αἰνίττεσθαι ὅτι ὃς ἂν ἀμύητος καὶ ἀτέλεστος εἰς Ἅδου ἀφίκηται, ἐν βορβόρῳ κείσεται, ὁ δὲ κεκαθαρμένος τε καὶ τετελεσμένος ἐκεῖσε ἀφικόμενος μετὰ Θεῶν οἰκήσει».

Ὁ Ὁμηρικὸς πάλιν ὕμνος πρὸς τὴν θεὰν Δήμητραν λέγει, ὅτι ἐκεῖνος ποὺ θὰ μείνῃ ἀμέτοχος τῶν μυστηρίων, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔχῃ τὴν ἴδια τύχη μετὰ τὸν θάνατον μὲ τοὺς μεμυημένους. Ὁ δὲ Σοφοκλῆς θεωρεῖ τρισολβίους ἐκείνους ποὺ ἐμυήθησαν, διότι μόνον αὐτοὶ θὰ ζοῦν μετὰ θάνατον, ἐνῶ γιὰ τοὺς λοιποὺς τίποτε δὲν θὰ εἶναι εὐχάριστο στὴν ἄλλη ζωή. Ἐπίσης καὶ ὁ Ἰσοκράτης λέγει πῶς ὅσοι πέρασαν ἀπὸ τὰ μυστήρια εἶναι αἰσιόδοξοι γιὰ τὴν μετὰ τὸν θάνατον ζωή.

Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ δίδεται, καθὼς νομίζουμε, μία εἰκόνα ἀρκετὰ σαφὴς τῶν ὅσων περιελάμβανεν ἡ ἐσωτερικὴ παράδοσις γιὰ τὴν μετὰ θάνατον κατάστασι τῶν ψυχῶν. Μόνον ὅσοι ἐξαγνίσθησαν πραγματικὰ καὶ ἐμυήθησαν βαθιά, ζοῦν ἐκεῖ πνευματικὴν ζωήν, ζωὴν αἰωνίαν, ποὺ ξεπέρασε τὸν τροχὸ τῶν γεννήσεων. Μετὰ θε-

τῶν οἰκοῦσιν. Καὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ ὀλίγοι, οἱ πολὺ ὀλίγοι.

Γιατί, παρ' ὅσα λέγομεν, εἶναι πολὺ δύσκολο γιὰ τὸν ἄνθρωπο ν' ἀποβάλη «τὸν ρύπον τῶν παθῶν καὶ τῶν προλήψεων», ὥστε νὰ ἠμπορέση νὰ ἀτενίση πρὸς τὸ φῶς, πρὸς τὴν αἰωνίαν καὶ χωρὶς πάθη ζωήν. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου προέρχεται ἀπὸ τὸ σκότος, ἀπὸ τὸ ζωῶδες, δὲν εἶναι οὐρανοκατέβατη, ἡ οὐσία της εἶναι σκοτεινή. Ἡ μοῖρα της ὅμως εἶναι ἡ τελειοποίησις, τὸ φῶς. Ὁ δρόμος της εἶναι ἀπὸ τὴν Δύσι στὴν Ἀνατολή, ὅταν δὲν ἀντιδρᾶ ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος στὸ φυσικὸ νόμο, ποὺ φέρει τὰ πάντα σὲ πρόοδο, σὲ ἀνέλιξι. Ἐμεῖς ὅμως οἱ ἄνθρωποι μὲ τοὺς ἐγωισμούς μας, αὐτὴ τὴν λερναία ὕδρα μὲ τὰ τόσα κεφάλια, μὲ τὶς μικρότητές μας, μὲ τὶς φιλοδοξίες μας, μὲ τὰ συμφέροντά μας, μὲ τὶς τόσες καὶ τόσες κακίες μας, εἶναι δύσκολο νὰ γίνουμε Ἡρακλεῖς καὶ νὰ ἐπιτελέσουμε ἄθλους ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ μας, τὸν ὁποῖον εὑρίσκουμε χίλιους τρόπους γιὰ νὰ δικαιολογήσουμε. Ἠμπορεῖ νὰ τὸ ἐπιθυμοῦμε, ἀλλὰ πόσες φορὲς οἱ ἀδυναμίες μας μᾶς φέρνουν πίσω. Ἀποτελοῦν ἀληθινὸ φράγμα, ποὺ δὲν ἠμποροῦμε νὰ διαπεράσουμε!

Ζοῦμε ἐπίσης μὲ τὶς προλήψεις μας, μὲ ἰδέες ποὺ πολλὲς φορὲς σχηματίσαμε χωρὶς σκέψι, ἀβασάνιστα, ποὺ δὲν ἠμποροῦμε ἢ δὲν θέλουμε νὰ τὶς μεταβάλλουμε, μὲ ὅ,τι καὶ ἂν ἀκούσουμε, μὲ ὅ,τι καὶ ἂν μάθουμε. Προλήψεις δογματικές, προλήψεις ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη μας, κοινωνικές, φιλοσοφικὲς καὶ τόσες ἄλλες. Ἄλλο φράγμα πάλι αὐτό, ἀδιαπέραστο!

Πῶς λοιπὸν μὲ ὅλες αὐτὲς τὶς ἀτέλειές μας θὰ ἠμπορέσουμε νὰ ἀτενίσουμε πρὸς τὸ φῶς; Οἱ σχηματισμένες γνῶμες μας, γιὰ νὰ τὸ ποῦμε κάπως συμβολικά, εἶναι βαρειὲς σὰν μέταλλα ποὺ δὲν ἠμποροῦμε νὰ τὰ ἀφαιρέσουμε ἀπὸ ἐπάνω μας, νὰ τὶς κουνήσουμε, νὰ τὶς συζητήσουμε, νὰ τὶς ἀποβάλλουμε, νὰ τὶς κρίνουμε μὲ θάρρος καὶ εἰλικρίνεια. Οἱ ἀδυναμίες μας πάλι, οἱ ἐγωισμοί μας, οἱ φιλοδοξίες μας, τὰ συμφέροντά μας, εἶναι γιὰ μᾶς ἱερὰ καὶ ἀπαραβίαστα.

Αὐτὰ εἶναι τὰ ἐμπόδια ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ περάσουμε γιὰ νὰ ἀτενίσουμε τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ προσδοκῶμεν ἐλευθερίαν πνευματικήν.

Καὶ ἔτσι, καθὼς βγαίνει ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἀναφέραμε στὴν ἀρχή, ποὺ εἶναι παρμένα ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ σοφία, ὅταν ὁ ἄνθρωπος φθάνη μιὰ ἡμέρα στὸ τέλος τῆς ζωῆς του, ἡ ψυχή του ἀπομένει μ' αὐτὲς τὶς ἀτέλειες, πάθη, προλήψεις καὶ πλάνες λογῆς —λογῆς. Αὐτὲς παίρνει μαζί της, αὐτὲς τὶς ἰδέες διατηρεῖ καὶ μετὰ τὸν θάνατον. Γιατὶ πῶς ἠμπορεῖ νὰ τὶς μεταβάλη τότε πλέον ἀφοῦ ἔπαυσε νὰ ζῆ; Καὶ ὅταν τῆς δοθοῦν περιστάσεις κατάλληλες, αὐτὲς τὶς ἰδέες θὰ μεταδώση κατὰ τὶς περίφημες «ἐπικοινωνίες» πρὸς ἐκείνους ποὺ ζητοῦν νὰ μάθουν γιὰ τὴν μεταθανάτια ζωή. Γι' αὐτό, ἀπὸ ὅσα πληροφορούμεθα, οἱ διάφορες «ἀνακοι-

νώσεις» μὲ ὅποιον τρόπο καὶ ἂν παίρνωνται, εἶναι τόσον ἀνθρωποκεντρικές, τόσον χαμηλές. Γιὰ πράγματα καὶ ζητήματα κοινά, ἠθικολογίες τετριμμένες, φιλοσοφία πολὺ εὐθηνή.

Ἐὰν σταματοῦσαν ὅμως τὰ πράγματα ἕως ἐδῶ θὰ ἦταν ἴσως καλά. Ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ περιπτώσεις, ποὺ δὲν εἶναι ἀσυνήθεις, ποὺ ἡ ἐπικοινωνία γίνεται, καθὼς φαίνεται, μὲ ψυχὲς κακές, πονηρές, ἀνθρώπων ποὺ ἔζησαν μέσα στὴν κακία, στὸ ἔγκλημα, στὴν πανουργία, στὸ ψεῦδος, στὴν πνευματικὴ ἀκολασία, στὴν ἄρνησι. Αὐτὲς οἱ ἀρνητικὲς ψυχές, ποὺ ἀποτελοῦν τὸ βόρβορο τοῦ Ἅδου, ὅπως λέγει ὁ Πλάτων, θὰ μεταδώσουν εἰς τοὺς ἀφελεῖς ποὺ ζητοῦν τὶς ἐπικοινωνίες μὲ τὸ ὑπερπέραν, μὲ τρόπο πραγματικὰ διαβολικό, ἀρχὲς ἠθικῆς στὴν ἀρχή, (ἔχουμε τόσα παραδείγματα) ὥστε νὰ κατακτήσουν τὴν ἐμπιστοσύνη τους καὶ κατόπιν μὲ πολλὴ τέχνη ἀρχίζουν νὰ τοὺς βεβαιώνουν, ὅτι αὐτοὶ ἢ καὶ ὁ κύκλος τους εἶναι οἱ «κλητοὶ» εἰς τοὺς ὁποίους θὰ μεταδοθῇ ἡ ἀλήθεια ἀπὸ τὰ πνεύματα. Χρησιμοποιοῦν μεγάλα ὀνόματα γιὰ νὰ δώσουν κῦρος στὶς ἀνακοινώσεις τους, ἀφοῦ κάθε ἔλεγχος τῆς ταυτότητός των εἶναι ἀδύνατος. Τοὺς λέγουν ὅτι ὁ ρόλος τους εἶναι μεγάλος, ἀνθρωποσωτήριος. Κατόπιν ἀρχίζει ἡ μετάδοσις παραδόξων πληροφοριῶν γιὰ τὸ ὑπερπέραν, ὁδηγιῶν καταχθονίων, φιλοσοφικῶν ἰδεῶν ἀμφιβόλου σοβαρότητος. Καὶ ἔτσι βλέπουμε ἀνθρώπους σοβαρούς, (ὅλα αὐτὰ εἶναι παρμένα ἀπὸ τὴν πραγματικότητα) μὲ ἦθος, ἐπιστήμονας, φιλοσοφοῦντας, νὰ πέφτουν θύματα αὐτῶν τῶν ἀνακοινώσεων, νὰ φανατίζωνται καὶ τέλος νὰ γελοιοποιοῦνται.

Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτά, ὑπάρχουν, ὡς λέγεται, καὶ κίνδυνοι μεγαλύτεροι. Δὲν γνωρίζουμε τοὺς νόμους αὐτῶν τῶν ἐπικοινωνιῶν, ἀλλά, ἀπὸ ὅσα βλέπουμε σὰν ἀποτελέσματα πολλάκις γύρω μας, φαίνεται ὅτι θίγεται σοβαρὰ τὸ νευρικὸ σύστημα ἐκείνων ποὺ κάνουν τέτοιες ἐπικοινωνίες. Ἔτσι ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα ἀνοίγει ὁ δρόμος γιὰ τὰ ψυχιατρεῖα. Ἀτυχῶς, ὑπάρχουν τόσα παραδείγματα ἀνθρώπων ποὺ κατέγιναν μὲ τὶς ἐπικοινωνίες αὐτές, ποὺ ἔχασαν τὴν ὑγεία τους καὶ στὸ τέλος καὶ τὴ ζωή τους.

* * *

Θὰ ἐρωτήσῃ ὅμως κανείς: Αὐτὸ εἶναι τὸ ὑπερπέραν; Τόσο χαμηλὸ καὶ τόσον ἐπικίνδυνο; Ποῦ εὑρίσκονται λοιπὸν «οἱ μετὰ τῶν Θεῶν οἰκοῦντες» τοῦ Πλάτωνος, οἱ «τρισόλβιοι» τοῦ Σοφοκλέους; Μὰ μὲ αὐτούς, κατὰ τὴν ἀρχαία παράδοσι, ἐπικοινωνοῦσαν τοὺς παλαιοὺς καιρούς, ποὺ λειτουργοῦσαν μυστήρια πραγματικά, μόνον οἱ «κεκαθαρμένοι καὶ τετελεσμένοι». Τέτοιοι, ὅμως, καθὼς φαίνεται δὲν ὑπάρχουν στοὺς καιρούς μας...

* * *

Ὁ Ἅδης καὶ ὁ βόρβορός του εἶναι εὔκολα προσιτός, ἀλλὰ καὶ πολυμήχανος, ἂν κρίνουμε ἀπὸ ὅσα βλέπουμε καὶ ἀπὸ ὅσα ἀκοῦμε. Μὲ καλὴ τὴν πίστι καὶ μὲ

ἁγνὴ τὴν πρόθεσι, ὅταν δὲν πρόκειται, βέβαια, γιὰ ἑκουσία μαύρη μαγεία, ἄνθρωποι καλοὶ καὶ ἀγαθοί, καλοπροαίρετοι, ζητώντας τὶς πνευματικὲς ἐπικοινωνίες, εὑρίσκονται, χωρὶς νὰ τὸ θέλουν καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουν, κυκλωμένοι μέσα σὲ ἕνα πνευματικὸ σύμπλεγμα, ποὺ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐλεγχθῇ. Συνεπέρνονται, δέχονται δογματικὰ ὅ,τι τοὺς λέγουν, θεωρίες παράδοξες, προρρήσεις γιὰ τὸ μέλλον ποὺ κατόπιν ἀποδεικνύονται σφαλερές, φανατίζονται σὲ βαθμὸ ἀφάνταστο, γίνονται δύστροποι, ἐριστικοί, χάνουν τὴν ἠθικὴ βάσι ποὺ εἶχαν σὰν ἄνθρωποι καλοὶ πρὶν ἐπιδοθοῦν στὶς πνευματικὲς αὐτὲς περιπέτειες. Ἐπιμένουν, ἐπιμένουν γιὰ πράγματα παράλογα, διακόπτουν τὶς σχέσεις τους μὲ παλαιούς τους συνεργάτας, ποὺ προσπαθοῦν κατὰ ἕνα τρόπο νὰ τοὺς ἀναχαιτίσουν στὸν κατήφορο ποὺ ἔχουν πάρει. Γελοιοποιοῦνται στὰ μάτια τῶν ἄλλων. Τὸ νευρικό τους σύστημα δοκιμάζεται, ἐκνευρίζονται, χάνουν τὴν αὐτοκυριαρχία τους. Φέρονται σὰν ὑπνωτισμένοι, ἑτεροκίνητοι, μὲ καμμιὰ πρωτοβουλία, γιὰ νὰ καταλήξουν πολλάκις, καθὼς εἴπαμε, σὲ νευρολογικὲς κλινικὲς μὲ χαμένη τὴν ὑγεία τους καὶ μὲ τὴ ζωή σους σὲ κίνδυνο.

* * *

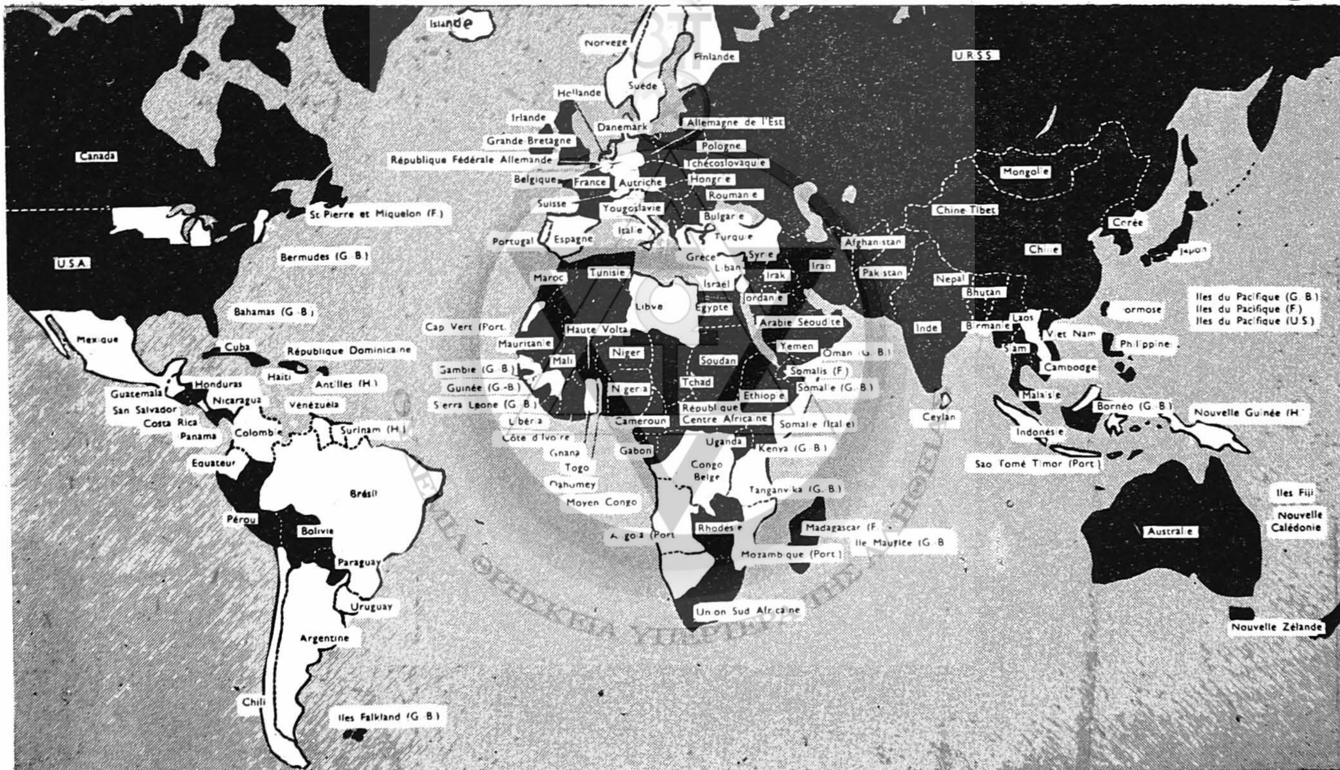
Οἱ ἐπικοινωνίες αὐτὲς μὲ τὸ ὑπερπέραν εἶναι πραγματικὰ πάρα πολὺ ἐπικίνδυνες. Δὲν ξέρουμε μὲ ποίους ἐπικοινωνοῦμε. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ πρέπει νὰ ξέρουμε εἶναι, ὅτι ὁ Ἅδης καὶ ὁ βόρβορος τοῦ Ἅδοὺ εἶναι, καθὼς εἴπαμε, εὐπρόσιτος καὶ πρόθυμος γιὰ ἐπικοινωνίες, καθὼς μᾶς ἔχει δείξει ἡ πεῖρα ἀπὸ τὰ τόσα καὶ τόσα παραδείγματα ποὺ ἀκοῦμε καὶ βλέπουμε τριγύρω μας.

Χρειάζεται λοιπὸν προσοχὴ καὶ φρόνησις ὥστε νὰ μὴ βρεθῇ κανεὶς μπλεγμένος, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, σὲ τέτοιες πνευματικὰ ἐπικίνδυνες ἀπασχολήσεις, ἀπὸ τὶς ὁποῖες εἶναι δύσκολο νὰ ξεμπλέξῃ, καὶ ποὺ καταλήγουν πάντοτε σὲ ὀργανικὰ ἀποτελέσματα τόσον δυσάρεστα καί, τὸ χειρότερο, καὶ σὲ πνευματικὴ ἐξουθένωσι.

Στὴ ζωὴ δὲν προέχει τὸ κήρυγμα, ἀλλὰ τὸ βίωμα. Μεταμορφωθῆτε ἐσωτερικὰ καὶ ὕστερα μπορεῖτε νὰ μιλήσετε ἐξωτερικά.

Κρισναμοῦρτι

'Ο παγκόσμιος χάρτης τῆς θανατικῆς ποινῆς

ΟΥ ΦΟΝΕΥΣΕΙΣ...

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΤΗΣ ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΣΧΟΛΗΣ

Η 'Ανωτάτη Σχολὴ Πολιτικῶν 'Επιστημῶν (Πάντειος) ὠργάνωσε ἀπὸ 5—9 'Απριλίου ἕνα διεθνὲς σεμινάριο μὲ θέμα τὴ θανατικὴ ποινή, μὲ ὁμιλητὰς διαπρεπεῖς ξένους καὶ Ἕλληνας νομικοὺς κλπ. ἐπιστήμονας. Τὸ σεμινάριο ἐσημείωσε μεγάλη ἐπιτυχία καὶ προεκάλεσε κολακευτικὰ σχόλια γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Μεταξὺ ἐκείνων ποὺ ἐκτὸς ἀπὸ τὶς γενικὲς εἰσηγήσεις τους πῆραν μέρος καὶ στὶς πολὺ ἐνδιαφέρουσες συζητήσεις, ἦταν ὁ κοσμήτωρ καὶ τακτικὸς καθηγητὴς τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γενεύης καὶ πρόεδρος τοῦ 'Ακυρωτικοῦ κ. Ζὰν Γκραβέν, ὁ τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Χαιδελβέργης κ. Πὼλ Μπόνκελμαν ὁ καθηγητὴς τῆς 'Εγκληματολογίας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Πενσυλβανίας τῶν Η.Π.Α. καὶ πρόεδρος τῆς Διεθνοῦς 'Εγκληματολογικῆς 'Εταιρίας κ. Θόρστεν Σέλλιν, ὁ Γάλλος 'Αρεοπαγίτης καὶ καθηγητὴς Συγκριτικοῦ Δικαίου κ. Μὰρκ 'Ανσέλ, ὁ πρόεδρος τοῦ Διεθνοῦς 'Ινστιτούτου γιὰ τὴν 'Ενοποίησι τοῦ 'Ιδιωτικοῦ Δικαίου καὶ τ. πρόεδρος τοῦ 'Ιταλικοῦ 'Ακυρωτικοῦ κ. 'Ερνέστο Ἕουλα, ὁ τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Τουλούζης κ. Ροζὲ Μὲρλ καὶ ὁ Βρετανὸς δικηγόρος κ. Κάλμερ.

Μίλησαν καὶ πολλοὶ Ἕλληνες ἐπιστήμονες, ὡς οἱ κ.κ. 'Αμ. 'Αλιβιζᾶτος, Γεωργάκης, Στασινόπουλος, Τενεκίδης, Δεσποτόπουλος, Δ. Δροσόπουλος, Σωμερίτης, Μαλκάκης, Λ. Μακκᾶς, 'Εγκολφόπουλος, Βεζανῆς, Θεοδωρόπουλος, Τζανακάκης κ. ἄ.

'Απὸ τὰ πρακτικὰ ποὺ ἐτηρήθησαν ἐδημοσιεύθησαν περιλήψεις τῆς κ. Γιολάντας Τερέντσιο στὸν ἑβδομαδιαῖο «Ταχυδρόμο». Καὶ ἀπὸ αὐτὲς παραθέτουμε τὰ πιὸ χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα.

◁——

Ο ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΘΑΝΑΤΙΚΗΣ ΠΟΙΝΗΣ

ΜΑΥΡΟ χρῶμα: Χῶραι ποὺ διατηροῦν τὴν θανατικὴ ποινή.

ΑΣΠΡΟ: Χῶραι ποὺ τὴν κατήργησαν. Αἱ 40 λευκαὶ χῶραι κεῖνται κυριως εἰς τὴν Νότιον 'Αμερικη καὶ τὴν Δυτικην Εὐρώπη. Στὴν Β. 'Αμερικὴ 9 πολιτεῖαι ἔχουν καταργήσει τὴν ποινή: Μίτσιγκαν, Ρὸντ—'Αϊλαντ, Βίσκονσιν, Μαίην, Μινεσότα, Β. Ντακότα, Ντελαγουέρ, Χαβάη καὶ 'Αλάσκα.

'Ερνέστο Ἕουλα

τ. πρόεδρος 'Ακυρωτικοῦ 'Ιταλίας

«Σύμφωνα μὲ τὴν χριστιανικὴ ἠθική, ἡ ἐξαφάνιση ἑνὸς ἀνθρώπου, ἡ ἀφαίρεση ἀπὸ τὸν πλησίον μας

τοῦ μεγαλύτερου ἀγαθοῦ, τῆς ζωῆς, ποὺ ὁ Θεὸς τοῦ ἔδωσε, εἶναι μιὰ κύρωση τέτοιας βαρύτητας, ὥστε νὰ μὴν εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῆ ὅτι περιλαμβάνεται στὴν δικαιοδοσία ἑνὸς ὀργάνου ἀνθρώπινης δικαιοσύνης.

Ἐξ ἄλλου, εἶναι σχεδὸν περιττὸ νὰ ὑπογραμμίση κανεὶς τὴν αὐτονόητη καὶ σαφῆ ἀντίθεση τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου — ποὺ εἶναι μιὰ βίαιη ἀφαίρεση ἀνθρώπινης ζωῆς— πρὸς τοὺς σκοποὺς τῆς κοινωνικῆς διαπαιδαγωγήσεως καὶ ἀποκαταστάσεως, ποὺ ἐμπνέουν τὰ σωφρονιστικὰ συστήματα σ' ὅλες τὶς σύγχρονες νομοθεσίες καὶ νομικὲς ἀντιλήψεις. Κάθε δυνατότητα οποιασδήποτε ἐπανορθώσεως ἀποκλείεται ἀπολύτως μὲ τὸν θάνατο, ἀκόμη καὶ σὲ περίπτωση διαπιστωμένης δικαστικῆς πλάνης, ὅπως ἔχει συμβῆ καὶ στὸ ἀπώτερο καὶ στὸ πρόσφατο παρελθόν».

Πὼλ Μπόνκελμαν

καθηγ. πανεπιστ. Χαϊδελβέργης

«Ἕνας λόγος ποὺ προβάλλεται ὑπὲρ τῆς θανατικῆς ποινῆς, εἶναι ὅτι αὐτὴ ἐξασφαλίζει μιὰ γιὰ πάντα τὴν κοινωνία ἀπὸ ἕναν ἐπικίνδυνο ἐγκληματία κι' ὅτι ἡ ἰσόβια κάθειρξη ἀπαιτεῖ τεράστια ἔξοδα, ποὺ μποροῦν νὰ ἐξοικονομηθοῦν μὲ τὴν ἐκτέλεσή του. Ἐπὶ πλέον, μὲ τὴν κάθειρξη ὑπάρχει πάντοτε ὁ κίνδυνος ν' ἀποδράση ὁ ἐγκληματίας ἢ πάντως νὰ γίνη ἐπικίνδυνος γιὰ τὸ φυλακτικὸ προσωπικὸ τῆς φυλακῆς ἤ, τέλος, νὰ τοῦ δοθῆ χάρη. Σίγουρα οἱ τεχνικὲς προϋποθέσεις θὰ μποροῦσαν νὰ βρεθοῦν γιὰ νὰ μὴν ὑπάρχη κανεὶς κίνδυνος, γιὰ τὴν ἀσφάλεια δὲ τοῦ προσωπικοῦ δὲν εἶναι ἀνάγκη παρὰ ν' ἀναλογισθοῦμε ὅτι καὶ τὸ προσωπικὸ ἄλλων ἱδρυμάτων καὶ μάλιστα ψυχιατρείων διατρέχει πολὺ μεγαλύτερο κίνδυνο. Ἐξ ἄλλου, ἀνεχόμαστε, χωρὶς καμμιὰν ἀντίρρηση, νὰ φυλάσσουν ἄνθρωποι ἄγρια ζῶα ποὺ κρατᾶμε αἰχμάλωτα γιὰ ψυχαγωγία καὶ μόρφωση τοῦ λαοῦ κι' ὅμως τὰ θανατηφόρα δυστυχήματα δὲν εἶναι σπάνια».

Θόρστεν Σέλλιν

καθηγ. πανεπιστημίου Πενσυλβανίας ΗΠΑ

«Στὶς ΗΠΑ κι' ἄλλες χῶρες ἡ ἀστυνομία κι' οἱ συναφεῖς ὀργανώσεις εἶναι συνήθως ὑπὲρ τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἐπειδὴ πιστεύουν ὅτι τὰ ὄργανά της κινδυνεύουν περισσότερο ἂν καταργηθῆ. Ἀπὸ τὴν ἀνάλυση ὑποβληθέντων στοιχείων προέκυψε ὅτι καμμιὰ διαφορὰ δὲν σημειώθηκε στὸν ἀριθμὸ τῶν φονευθέντων ἀστυνομικῶν. Χαρακτηριστικὸ εἶναι ὅτι σὲ ἐρώτημα ἂν οἱ ἀστυνομίες τῶν πολιτειῶν ποὺ ἐφαρμόζουν τὴν ποινὴ τοῦ θανάτου πιστεύουν ὅτι αὐτὸ προστατεύει τὰ ὄργανά τους, ἡ πλειοψηφία τῶν ἀστυνομιῶν ἀπήντησε καταφατικά, ἐνῶ ἀντίθετα ἡ πλειοψηφία τῶν ἀστυνομιῶν τῶν πολιτειῶν, ὅπου καταργήθηκε ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου, ἀπήντησε ἀρνητικά».

Ζὰν Γκραβὲν

πρόεδρος Ἀκυρωτικοῦ Ἑλβετίας

«Ἡ ἐγκληματικότητα εἶναι ἀναμφιβόλως ζήτημα ἠθῶν, γενικῆς ἠθικῆς καὶ κοινωνικῆς καταστάσεως τῆς χώρας, παρὰ θέμα λαιμητόμου κι' ἐκφοβισμοῦ.

Ἔχομε συχνὰ ἐπαναλάβει καὶ τονίσει ὅτι ἡ πρώτη φροντίδα κι' ἡ πιὸ ἐπείγουσα εἶναι ἡ πρόληψη τοῦ ἐγκλήματος. Ὁ τρόπος τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων σ' ὡρισμένες χῶρες κι' ἡ «ἐξηρωοποίηση» τῶν καταχρήσεων στὸν τομέα τῆς ἀπληστείας καὶ τῆς βίας, τῆς ἀπειθείας καὶ τοῦ ἐρωτισμοῦ, ἀποτελεῖ ἕνα σχολεῖο εὐρύτατης διαδόσεως καὶ μεταδοτικότητας. Πρέπει λοιπὸν ν' ἀρχίσωμε ἀπὸ κοινωνικὰ καὶ νομοθετικὰ μέτρα εὐρύτατα στὸ πεδίο τῆς ὑγείας, ὑγιεινῆς, στεγάσεως, οἰκογενείας, σχολείου, δηλαδὴ ἀπὸ τὸν ἀγῶνα ἐναντίον ὅλων τῶν «ἐγκληματολόγων» συντελεστῶν. Ὁ πραγματικὸς ἐχθρὸς

τῆς κοινωνίας, πρὶν ἀπὸ τὸν ἐγκληματία, εἶναι ἡ ἴδια ἡ κοινωνία που δημιουργεῖ τοὺς ἐγκληματίες. Μὴ ξεχνᾶμε πὼς «κάθε κοινωνία ἔχει τοὺς ἐγκληματίες ποὺ τῆς ἀξίζουν».

Ἡ δεύτερη φροντίδα πρέπει νὰ εἶναι ἡ θεραπεία, ἡ διόρθωση, ἡ ἀναμόρφωση κι' ἐπανένταξη στὴν κοινωνία ὅλων ἐκείνων ποὺ μποροῦν κι' ὀφείλουν νὰ τὴν λάβουν. Ὅλα τὰ χρήσιμα μέσα πρέπει νὰ ὀργανωθοῦν καὶ ν' ἀναπτυχθοῦν γιὰ νὰ πάψουν οἱ ἀντικοινωνικὲς τάσεις μιᾶς ἀπέραντης ὁμάδας ποὺ ἐγκληματεῖ μέσα στὴν ἀνθρωπότητα. Ὅσο καὶ νὰ στοιχίσουν αὐτὰ τὰ μέσα, δίχως ἄλλο εἶναι λιγώτερο δαπανηρὰ ἀπὸ τὸ σύγχρονο κατασταλτικὸ σύστημα καὶ τὶς τεράστιες ζημίες ποὺ προκαλοῦνται ἀπὸ τὸ ἔγκλημα.»

Ροζὲ Μὲρλ

καθηγ. πανεπιστημίου Τουλούζης

«Δὲν μπορῶ νὰ σχηματίσω μιὰ πραγματικὰ ἐπιστημονικὴ γνώμη, ἂν πρέπει ἢ δὲν πρέπει νὰ διατηρηθῇ ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου. Παρ' ὅλα αὐτὰ εἶμαι ἐνάντιος στὴν θανατικὴ ποινὴ γιὰ ἄλλους λόγους, κι' ὁ πρῶτος εἶναι συναισθηματικός—παρ' ὅλο ποὺ ἕνας καθηγητὴς τοῦ ποινικοῦ δικαίου δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπικαλῆται τὸν συναισθηματικὸ παράγοντα. Ἔχω παρευρεθῆ σὲ πάρα πολλὲς θανατικὲς ἐκτελέσεις καὶ μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ ξεχάσω τὸ βλέμμα τοῦ ἀνθρώπου ποὺ πρόκειται νὰ πεθάνη. Ἀρνοῦμαι στὸ Κράτος τὸ δικαίωμα ἐπιβολῆς τῆς θανατικῆς ποινῆς. Ἡ ὕπαρξη τῆς θανατικῆς ποινῆς στὴ νομοθεσία δηλητηριάζει ὅλη τὴν νομοθεσία. Μὲ τί ὅμως θ' ἀντικαταστήσουμε τὴ θανατικὴ ποινή; Ἡ ἰσόβιος κάθειρξη θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἰσόβιος καὶ πολὺ αὐστηρὴ καὶ νὰ μὴ μετατρέπεται σὲ κωμωδία, ὅπως συμβαίνει στὴ Γαλλία. Ἡ κοινὴ γνώμη γιὰ νὰ ἱκανοποιηθῇ πρέπει ἵνα ξέρη πὼς θὰ εἶναι ἐξασφαλισμένη μὲ κάποιο τρόπο».

Μὰρκ Ἀνσὲλ

Γάλλος Ἀρεοπαγίτης καὶ καθηγητὴς

«Τὸ πρόβλημα εἶναι πολυσύνθετο καὶ κάθε ἄλλο παρὰ μόνο νομικὸ πρόβλημα. Ἡ ἐξέλιξη τῆς νομοθεσίας καὶ τοῦ συγκριτικοῦ δικαίου (μὲ τὸ ὁποῖο ἀσχολοῦμαι ἰδιαίτερα), μᾶς διδάσκει ὅτι τίποτα τὸ τελειωτικὸ δὲν ὑπάρχει ἐπ' αὐτοῦ. Χῶρες ποὺ κατάργησαν τὴν ποινὴ τοῦ θανάτου, βλέπουμε νὰ ἐπανέρχωνται, κι' ἄλλες νὰ προβαίνουν τώρα στὴν κατάργηση. Ὁ ποινικὸς νόμος θὰ πρέπει νὰ μπορῇ νὰ προστατεύῃ τὸ κράτος, τὴν κοινωνία καὶ τὸ ἄτομο, ἀκόμη καὶ τὸ ἔνοχο ἄτομο. Τὸ κράτος ἔχει γίνει γιὰ τὸν ἄνθρωπο κι' ὄχι ὁ ἄνθρωπος γιὰ τὸ κράτος. Ἡ θανατικὴ ποινὴ προσβάλλει τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια. Κατὰ τὴν παράδοση, κανεὶς δὲν ἔχει χειραψίες μὲ τὸν δήμιο. Λογικά, ἡ θανατικὴ ποινὴ δὲν ἔχει πιὰ τὴν θέση της, γιατὶ εἶναι ἀντίθετη μὲ τὴν βάση τῆς σωφρονιστικῆς πολιτικῆς. Ἐπιτακτικά, ζητᾶμε τὴν κατάργηση τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου. Εἶναι ἀναμφισβήτητο, ὅτι ἔχει πιὰ δημιουργηθῆ ἕνα διεθνὲς ρεῦμα ὑπὲρ τῆς καταργήσεως τῆς θανατικῆς ποινῆς.

Ἀλλά, ἂν θέλουμε νὰ καταργηθῆ ἡ θανατικὴ ποινὴ κι' αὐτὸ νὰ γίνη παραδεκτὸ ἀπὸ ὅλη τὴν κοινὴ γνώμη, πρέπει ἀναμφισβήτητα νὰ βροῦμε μιὰ ὑποκατάστατη ποινή».

Δ. Βεζανῆς

καθηγ. Δημοσίου Δικαίου

«Φοβοῦμαι ὅτι οἱ ποινικολόγοι λαμβάνουν πολὺ ὑπ' ὄψη τους τὸν ἐγκληματία. Ἐγὼ ἀποδίδω μεγαλύτερη σημασία στὰ θύματα ἢ σ' ἐκείνους ποὺ μποροῦν νὰ πέσουν θύματα. Ἀνάμεσα στὶς δυὸ κατηγορίες, νομίζω ὅτι ἡ συμπάθειά μας πρέπει νὰ στραφῇ πρὸς τὴν πλευρὰ τῶν θυμάτων, ποὺ δὲν παρέβησαν τὸν νόμο, τὸν ὁποῖον παρέβησαν οἱ ἐγκληματίες. Κι' ἐφ'

ὅσον τὸ ἀνθρώπινο γένος θὰ χρειάζεται μιὰ ἔννομο τάξη γιὰ νὰ ζήση, νομίζω ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀρνηθοῦμε στὴν πολιτεία τὰ μέσα γιὰ νὰ τὴν ἐπιβάλλη».

Κ. Δεσποτόπουλος

διδάκτωρ φιλοσοφίας Δικαίου

«Ἂν καταργηθῆ ἡ ἀπαισία — πρὸς τὸ κακὸ παραδειγμάτιση — ἐπιβολὴ τῆς θανατικῆς ποινῆς ὑπὸ τοῦ κράτους, ἡ τάση πρὸς τὸ ἔγκλημα θὰ ἐξαλειφθῆ σιγά — σιγά. Σὲ μιὰ περίοδο ἠρεμίας ἠθικῆς καὶ σὲ μιὰ ἐποχὴ παντοδυναμίας τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ διαθέτει τόσα μέσα ψυχοπλαστικά, εἶναι ἀπαράδεκτο γιὰ τὸ κράτος νὰ χρησιμοποιῆ πρωτόγονα μέσα».

Ἀμίλκας Ἀλιβιζᾶτος

καθηγ. τῆς Θεολογίας πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

«Ἡ θανατικὴ ποινὴ εἶναι κάτι ἀντίθετο πρὸς τὶς ἀρχὲς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Κι' ἂν ἀκόμη ἔχει ἐγκριθῆ καὶ καθιερωθῆ διὰ νόμου, ἡ θανατικὴ ποινὴ δὲν παύει νὰ εἶναι μιὰ βίαιη ἀφαίρεση τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ προετοιμασία τῆς ἐκτελέσεως, ὅπως γίνεται στὶς διάφορες χῶρες, ἀποδεικνύει σαφῶς ὅτι πρόκειται περὶ μιᾶς ἐλεεινῆς πράξεως κι' ἀπορρίπτεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Ἡ θανατικὴ ποινὴ εἶναι ἀντίθετη πρὸς τὸν θεῖο λόγο καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἔχη καμμιὰ δικαιολόγηση ἀπὸ καμμιὰ ἄποψη».

Ἰω. Γεωργάκης

καθηγητὴς ποινικοῦ Δικαίου

«Τὰ «νομικὰ ἐπιχειρήματα» ὑπὲρ ἢ κατὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου» εἶναι στὴν οὐσία διαμορφωμένα πρὶν ἀπὸ κάθε νομικὴ ἐκτίμηση καὶ δεδομένα ἀπὸ τὶς πιὸ φανατικὲς ἠθικὲς καὶ πολιτικὲς ἀντιλήψεις τοῦ ἀνθρώπου, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν μονιμοποίηση μιᾶς ἀγεφύρωτης ἀσυνεννοησίας. Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ γεγονὸς εἶναι ἐνδεικτικὸ τῆς ἀνάγκης ποὺ ὑπάρχει νὰ προχωρήσουν πιὰ οἱ μελετητὲς τοῦ θέματος σ' ἕνα θετικὸ ἔργο. Δηλαδή, τὴν καταλληλότερη διαμόρφωση τῶν μέτρων τοῦ ποινικοῦ νόμου, παίρνοντας ἔστω καὶ ὡς ὑπόθεση τὴν ἐξάλειψη τῆς θανατικῆς ποινῆς ἀπὸ τὸν ποινικὸ κώδικα.

Στὴν Ἑλλάδα ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου ἐφαρμόζεται ἀναγκαστικῶς σὲ μιὰ καὶ μόνη περίπτωση: τὴν ἐσχάτη προδοσία κατὰ τῆς πατρίδος κι' ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμη δυὸ περιπτώσεις, ὅπου ἀφήνεται στὴν κρίση τοῦ δικαστηρίου ν' ἀποφανθῆ: ὅταν τὸ ἔγκλημα εἶναι ἰδιαιτέρως «εἰδεχθὲς» κι' ὅταν ὁ ἐγκληματίας κριθῆ ἐπικίνδυνος γιὰ τὴν δημόσια ἀσφάλεια. Ἀλλὰ οἱ προϋποθέσεις τοῦ νόμου εἶναι ἀσαφεῖς. Ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχη στὸν ποινικὸ νόμο. Ὅταν ἡ πολιτεία ἀποφασίζη τὴν θανάτωση ἑνὸς ἀτόμου ὡς μέτρο κοινωνικῆς ἀμύνης, αὐτὴ ἡ θανάτωση δὲν μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῆ ποινή. Ὁ στρατιωτικὸς ποινικὸς κώδικας θὰ μποροῦσε νὰ διατηρήση τὴν θανατικὴ ποινὴ γιὰ ἀνώμαλες περιόδους ἢ κατάσταση ἀνάγκης».

Ὅποιος δὲν εἶναι πνευματικὸς ἕως τὴ σάρκα του, θὰ καταντήση σαρκικὸς ἕως τὸ πνεῦμα του.

Ἅγιος Αὐγουστῖνος

Ἡ Ἀθήνα διδάσκεται τὴν Φιλοσοφία τοῦ Ραμακρίσνα

*

Περὶ τὰ τέλη Ἀπριλίου ἦλθε στὴν Ἀθήνα, κατόπιν προσκλήσεως κύκλου ἐνδιαφερομένων γιὰ τὴν Ἰνδικὴ φιλοσοφία, ὁ Σουάμι Γκανανάντα, πρόεδρος τοῦ κέντρου «Ραμακρισνα Βεδάντα» τοῦ Λονδίνου, ἤτοι τῆς ὀργανώσεως ἡ ὁποία ἀποβλέπει στην διάδοσι, στὸν δυτικὸ εὐρωπαϊκὸ κόσμο, τῆς φιλοσοφίας τῆς Βεδάντα, καθὼς τὴν ἐδίδαξε καὶ την ἀνέπτυξεν ὁ Ραμακρίσνα, ὁ μεγάλος αὐτὸς μυστικιστὴς καὶ διδάσκαλος τοῦ ΙΘ αἰῶνος.

Ὁ Σουάμι Γκανανάντα ἔδωσε 4 ὁμιλίες, ἀπὸ 26 Ἀπριλίου—6 Μαΐου, στὴν αἴθουσα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας καὶ στὸν «Παρνασσό», ποὺ προεκάλεσαν τὸ ζωηρὸ ἐνδιαφέρον τῶν προχωρημένων πνευματικῶν κύκλων τῶν Ἀθηνῶν. Πρὸς χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ ΙΛΙΣΟΥ δημοσιεύομε σ' αὐτὸ τὸ τεῦχος συνθετικὴ σύνοψι καὶ τῶν 4 ὁμιλιῶν, προτάσσοντας, ὅπως ἔγινε καὶ στὴν πρώτη ὁμιλία, τὴν εἰσαγωγικὴ ἔκθεσι τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ν. Λούβαρι γιὰ τὴν Ἰνδικὴ φιλοσοφία γενικὰ καὶ τὴν Βεδάντα καὶ τὴν σχολὴ Ραμακρίσνα ἰδιαίτερα.

Εἰσαγωγὴ τοῦ καθηγητοῦ Ν. Λούβαρι

Οὐδείς, ἴσως, κύκλος ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ ἐμφανίζεται, κατὰ τὴν τρισχιλιετῆ ἐξέλιξιν τῆς ἱστορίας του, διαπνεόμενος τόσον βαθέως καὶ καθωρισμένως ἀπὸ τὴν θρησκείαν καὶ ἀπὸ θρησκευτικὸν βίωμα, ὅσον ὁ ἰνδικὸς πολιτισμός. Ἀκόμη καὶ ἡ πολυσχιδὴς καὶ πολυποίκιλος ἰνδικὴ φιλοσοφία παραμένει, ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων, τῶν βεδικῶν χρόνων, ἀρρήκτως συνδεδεμένη πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ πρὸς θρησκευτικὰ βιώματα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν, ἡ ὁποία, ἐνωρὶς ἤδη, ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς θρησκείας καὶ ἐξελίσσεται εἰς αὐτόνομον σκέψιν καὶ αὐτόνομον ἐπιστήμην.

Τὰ προβλήματα, βεβαίως, τῆς

ἑλληνικῆς καὶ τῆς ἰνδικῆς φιλοσοφίας, εἶναι, γενικῶς εἰπεῖν, τὰ αὐτά, λ.χ. Ἀρχὴ καὶ Οὐσία τοῦ Παντός, φύσις τῆς Θεότητος, σχέσις τοῦ Ἑνὸς πρὸς τὸ Πᾶν, δημιουργία τοῦ Κόσμου ἢ ἀπορροὴ τοῦ Κόσμου ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, φύσις τοῦ Ἀνθρώπου, οὐσία καὶ ἀθανασία τῆς ψυχῆς, ἐλευθερία τῆς βουλήσεως καὶ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου — καὶ ἄλλα πλεῖστα προβλήματα τὰ ὁποῖα ἔχουν κοινὰ ἡ ἰνδικὴ καὶ ἑλληνικὴ φιλοσοφία. Μὲ μόνην, ἢ μᾶλλον μεγαλυτέραν διαφοράν, ἡ ὁποία προσπίπτει εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ὅτι ἐκεῖ εἶναι ὅλα ἐν μεγαλογραφίᾳ εἰς ἕνα λαὸν πολυπληθέστατον, ἐνῷ εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι ὅλα ἐν μικρογραφίᾳ.

Ἐνῶ ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία χρησιμοποιῇ ὡς μέσον πρὸς λύσιν τῶν προβλημάτων τούτων τὴν λογικὴν νόησιν, τὸν αὐτόνομον λόγον, στρέφεται μονομερῶς ἡ ἰνδικὴ πρὸς τὴν διαίσθησιν, τὴν ἐνόρασιν, τὴν μυστικὴν ἕνωσιν, τὸν μυστικὸν βυθισμόν. Μία ἄλλη διαφορὰ συνίσταται εἰς τοῦτο: ὅτι ἡ ἰνδικὴ θρησκεία καὶ φιλοσοφία ἀνάγει τὴν ποικιλίαν τῶν θεῶν καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν ὄντων τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου εἰς τὸ Ἕν, εἰς τὸ Αἰώνιον, εἰς τὸ Ἀπόλυτον, εἰς τὸ Ἀπρόσιτον κατ' ἀρχὰς Θεῖον— τὸ ὁποῖον ὑπάρχει, αὐτὸ μόνον, πρὸ τῶν αἰώνων, καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου ἀναπτύσσεται ἡ ποικιλία τῆς πραγματικότητος, διὰ τῆς ἐκκολάψεως τῶν ἐν αὐτῷ πυρήνων. Καὶ αὐτοὶ οἱ θεοί, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, εἰμὴ τρόποι ἐμφανίσεως καὶ ἀποκαλύψεως τοῦ Ἑνὸς τούτου Θείου: τοῦ Βράχμαν. Ἐν Ἑλλάδι, τοὐναντίον, τὸ Θεῖον ἐμφανίζεται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὡς συνειδητὸς διακοσμητὴς τοῦ Παντός, τὸ ὁποῖον συνυπάρχει πρὸ τῶν αἰώνων ἐν χαώδει καταστάσει. Εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ κόσμος δὲν ἀπορρέει ἐκ τοῦ θείου, ὑπάρχει μαζὶ μὲ τὸ θεῖον. Καὶ ἑπομένως, δὲν ἐκχέεται ὁ κόσμος ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ ὑπάρχει μαζὶ μὲ τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος διακοσμεῖ, δίδει μορφήν, τάξιν καὶ νόμους εἰς τὸ χαῶδες τοῦτο σύμπαν. Τέλος, ὁ Θεός, τὸ Ἕν τοῦτο, τὸ Βράχμαν εἶναι ἀγνώριστον. Καὶ συγκρινόμενον πρὸς τὸν ἄνθρωπον εἶναι τὸ Ὄν. Ὁ ἀπέραντος Ὠκεανός, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπορρέει, ὡς μηδαμινὴ σταγών, ἡ ἀνθρωπίνη ψυχή, διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς Αὐτόν.

«Ποιός μπορεῖ — ἀναγινώσκομεν εἰς τὴν Ρὶγ Βέδα — νὰ πῇ ἀπὸ ποῦ κατάγεται ὁ κόσμος; Ὅποιος τὸν ἔκαμε—ἢ δὲν τὸν ἔκαμε — αὐτὸς μόνον τὸ ξέρει ἢ μήπως δὲν τὸ ξέρει οὔτε Αὐτός;»

Ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο μποροῦν νὰ δώσουν—φρονοῦν οἱ Ἰνδοί — μόνον οἱ Σοφοί. Οἱ Βραχμᾶνες. Ὄχι, ὅμως, — ὅπως ἐν Ἑλλάδι—διὰ τῆς λογικῆς νοήσεως, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑνώσεώς των μὲ τὸ Θεῖον ἀντικείμενον. Διὰ τῆς Ἑνώσεως μὲ τὸν Θεόν. Διὰ τῆς ἐνοράσεως, διὰ τῆς μυστικῆς θέας, διὰ τῆς μυστικῆς συγχωνεύσεως, διὰ τῆς ταυτίσεως τῆς ψυχῆς μὲ τὴν Θείαν Οὐσίαν.

Βεβαίως ἡ φιλοσοφία δὲν εἶναι μόνον νόησις. Διότι ἡ φιλοσοφία εἶναι κάτι τι τὸ σύνθετον. Ὁ φιλόσοφος ὄχι μόνον πρέπει νὰ εἶ-

και ένας δυνατὸς διανοητής, ὁ ὁποῖος νὰ ἔχῃ ἀγκαλιάσει ὅλην τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου διὰ νὰ στηριχθῇ ἐπ᾽ αὐτῆς καὶ νὰ οἰκοδομήσῃ τὸ φιλοσοφικόν του οἰκοδόμημα περὶ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, περὶ τῆς οὐσίας τοῦ παντός, περὶ τῆς ψυχῆς κ.λ.π. ἀλλὰ πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ βαθειὰ θρησκευτικότητα, πρέπει νὰ ἔχῃ μίαν ἐσωτερικὴν ἀνάγκην πρὸς τὸ αἰώνιον, πρὸς τὸ ἀπέραντον. Ἀλλά, ἐνῷ εἰς τὸν ἄνθρωπον τῆς θρησκείας ἐπικρατεῖ περισσότερον τὸ θρησκευτικὸν βίωμα, εἰς τὸν φιλόσοφον τὸ σπουδαιότερον εἶναι ἡ νόησις. Εἰς τὰς Ἰνδίας ἐπικρατεῖ τὸ ἕτερον στοιχεῖον τῆς φιλοσοφίας, τὸ θρησκευτικὸν βίωμα, τὸ ὁποῖον χρωματίζει ὅλην τὴν διανόησιν, διότι τὸ Ἓν τοῦτο εἶναι τὸ Ἀπόλυτον, τὸ Ὄντως Ὄν, καὶ οἱ Θεοὶ εἶναι ἁπλῶς ὀνόματα τοῦ Ἀπολύτου τούτου. Εἶναι ἡ πρώτη ἀρχὴ τοῦ Παντός, εἶναι τὸ Βράχμαν. Ἡ δευτέρα ἀρχὴ εἶναι τὸ Ἀτμὰν (ἂς τὸ εἴπωμεν Πνοή, Ψυχή). Ἡ ἀληθὴς εὐσέβεια συνίσταται εἰς τοῦτο: εἰς τὴν ἕνωσιν τοῦ Ἀτμὰν μετὰ τοῦ Βράχμαν, εἰς τὴν ἕνωσιν τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ Θείου, εἰς τὴν συγχώνευσιν. Αὐτὸ λέγεται Μυστικισμός. Ἀλλὰ ὑπάρχουν δύο εἰδῶν Μυστικισμοί. Ὁ χριστιανικὸς μυστικισμὸς διασώζει τὴν ἀτομικότητα, ἐνῷ διὰ τὸν ἰνδικὸν μυστικισμὸν ἡ ψυχή, ἡ ὁποία εἶναι σταγὼν ἐν τῷ ὠκεανῷ τούτῳ, ἐπιστρέφει διὰ τῆς μυστικῆς θέας, διὰ τῆς ἐνοράσεως, διὰ τῆς ἐμβαθύνσεως εἰς τὸν ἑαυτόν μας, ἐπιστρέφει εἰς τὴν θείαν οὐσίαν καὶ συγχωνεύεται, διαλύεται μετ᾽ αὐτῆς. Δι᾽ αὐτὸ ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ π.χ. τοῦ ψευδο—Διονυσίου (6ος—7ος αἰών) ἢ τῶν μυστικιστῶν τῆς δύσεως, καὶ τοῦ Σανκάρα (8ος αἰών). Διὰ τὸν Ἰνδὸν μυστικιστὴν ἡ ψυχὴ διαλύεται ἐντὸς τοῦ παντός, ἐντὸς τοῦ Θεοῦ, ἐντὸς τοῦ Ἑνὸς καὶ Παντός. Ἐνῷ διὰ τὸν χριστιανικὸν μυστικισμόν—τοὐλάχιστον δι᾽ ὡρισμένας μορφὰς αὐτοῦ—ἡ ψυχὴ διατηρεῖ τὴν αὐτοτέλειάν της.

Θρησκεία εἶναι ἡ συνάντησις τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν, εἰς οἱανδήποτε στιγμήν. Ὅπου δὲν ὑπάρχει αὐτὴ ἡ συνάντησις, ἐκεῖ ὑπάρχουν μόνον τύποι λατρείας.

Ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης οἱ Ἰνδοὶ εἶναι ἀνώτεροι ἀπὸ ἡμᾶς, ὅτι ἐκεῖνοι θρησκεύονται πραγματικά, ὅτι συναντοῦν τὸ θεῖον κατά τινα τρόπον.

Εἰς τὴν ἕνωσιν αὐτὴν τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ συνίσταται ὁ λυτρωμός. Μόνον, ὅτι ὁ τρόπος τῆς ἑνώσεως εἶναι διάφορος εἰς τὰ διάφορα ἐξελικτικὰ στάδια τῶν ἰνδικῶν θρησκειῶν.

Ὁ πόθος τῆς συναντήσεως μετὰ τοῦ θείου εἶναι ἐκεῖνο ποὺ λέγει ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος:

> «Μᾶς ἔκαμες νὰ τείνωμεν πρὸς Σὲ καὶ εἶναι ἀνήσυχος ἡ καρδιά μας, ἕως ὅτου ἀναπαυθῇ, Κύριε, σὲ Σένα».

Ὁ ἄνθρωπος ζητεῖ τὸ ὕψιστον Ἀγαθόν, τὴν εἰρήνην τῆς ψυχῆς, τὴν ἐσωτερικὴν ἐλευθερίαν. Καὶ ἐφ᾽ ὅσον δὲν τὴν εὑρίσκει, εἶναι ἀνήσυχος. Ἀλλὰ μεταβάλλεται ἀφ᾽ ἧς στιγμῆς ἑνωθῇ μετὰ τοῦ

Θείου, ἀφ' ἧς στιγμῆς εὕρη τὸ νόημα καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς.

Ὁ Θεὸς εἶναι ἡ ὑψίστη ἀξία τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὑπὲρ τὴν ἀξίαν τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Τέχνης.

* * *

Ἡ Βεδικὴ θρησκεία πραγματοποιεῖ τὸν λυτρωμὸν διὰ τοῦ ἀσκητικοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων· ἡ Βραχμανικὴ θρησκεία, διὰ τῆς γνώσεως καὶ τῆς μυστικῆς ἑνώσεως τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἡ Ἰνδουϊστική, διὰ τῆς ἀγάπης Τέλος, τὸ Ἀπόλυτον, ὁ Θεός, τὸ Βράχμαν, ἀποκαλύπτεται εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ δι' εἰδικῶν ἀπεσταλμένων του, προφητῶν, μεγάλων φυσιογνωμιῶν. Ὥστε, τὸ Θεῖον δὲν εἶναι ἀπρόσιτον, διότι, ἐν τῇ ἀγαθότητί του, ἀποκαλύπτεται εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διὰ τῶν ἀπεσταλμένων του οἵτινες διδάσκουν τὸν τρόπον τοῦ λυτρωμοῦ.

Ἐντὸς τοῦ πλαισίου τούτου κινεῖται ἡ θεολογικὴ σκέψις τοῦ Ραμακρίσνα, τοῦ διδασκάλου τοῦ σημερινοῦ ὁμιλητοῦ. Πᾶσα θρησκεία, εἶναι δι' αὐτόν, μία ὁδὸς πρὸς τὸν Θεόν. Δὲν ὑπάρχει ἐδῶ ἡ ἀποκλειστικότης ἄλλων θρησκειῶν. Πιστεύει ὅτι πᾶσα θρησκεία ὁδηγεῖ στὴ σωτηρία. Τοῦτο ἀπαντᾶται καὶ εἰς τὴν θεοκρασίαν ἢ τὸν συγκρητισμὸν τῶν χρόνων τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἀλλὰ καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας δέχονται καθολικὴν ἀποκάλυψιν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτεται εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς καὶ ἕκαστος λαὸς ἔχει ἕνα σπόρον ἀπὸ τὸ θεῖον. Ὁ Ἰουστῖνος, φιλόσοφος καὶ μάρτυς κατὰ τὰ μέσα τοῦ 2ου αἰῶνος, ὀνομάζει αὐτὸν τὸν Θεόν, ποὺ ἀπεκαλύφθη εἰς τοὺς Ἕλληνας φιλοσόφους, σπερματικὸν Λόγον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Ὅλον Λόγον, ὁ ὁποῖος ἀπεκαλύφθη διὰ τοῦ Χριστοῦ.

Πᾶσα θρησκεία εἶναι μία ὁδὸς πρὸς τὸν Θεόν. Τὰ διάφορα θρησκευτικὰ δόγματα, αἱ διάφοροι θρησκευτικαὶ ὁμολογίαι, εἶναι διάφοροι δρόμοι πρὸς τὸν Ἕνα Θεόν.

Αἱ προφητικαὶ φυσιογνωμίαι ὅλων τῶν θρησκειῶν εἶναι λυχνίαι, διὰ τῶν ὁποίων καταχέεται τὸ φῶς τοῦ Θείου πνεύματος εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι, ὅμως, φῶς ποικίλον καὶ κατὰ τὴν ἔντασιν καὶ κατὰ τὴν αἴγλην. Μία τοιαύτη προφητικὴ φυσιογνωμία, κατὰ τὸν Ραμακρίσνα, εἶναι καὶ ὁ Χριστός. Εἶναι καὶ αὐτὸς ἀποκάλυψις τοῦ Αἰωνίου.

Ἔχομεν, λοιπόν, ἐνταῦθα τὴν ἰδέαν καθολικῆς ἀποκαλύψεως, ὅπως καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας Πατέρας, ὅπως καὶ κατὰ τοὺς Ἑλληνιστικοὺς χρόνους. Ζητεῖ ὁ Ραμακρίσνα τὴν ἐναρμόνισιν ὅλων τῶν θρησκειῶν, τὰς ὁποίας θεωρεῖ ὡς ἀποκαλύψεις τοῦ αἰωνίου. Ἀλλά, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὁ Χριστὸς παύει δι' αὐτὸν νὰ εἶναι ἡ πλήρης καὶ τελεία ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ, ὅπως εἶναι δι' ἡμᾶς.

Ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν τὴν εὐρύτητα τοῦ πνεύματος τοῦ Ἰνδικοῦ, τὸ ὁποῖον δὲν ἀπορρίπτει τὰ δόγματα τῶν ἄλλων θρησκειῶν, διότι εἶναι ξένα, ἀλλὰ δέχεται ὅλας τὰς θρησκείας. Αὐ-

τὸ εἶναι μία δύναμις. Ἀλλὰ εἶναι καὶ μία ἀδυναμία, διότι δημιουργεῖ πολλὰ κακὰ καὶ κλονίζει ἐκ βάθρων τὸ θρησκευτικὸν κῦρος.

Ὁ Ραμακρίσνα κηρύττει: Πᾶς ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ διάγῃ βίον δίκαιον καὶ ἐνάρετον διὰ νὰ καταστῇ ἄξιος τῆς εὐλογίας τῆς Θείας Προνοίας. Δέον ὅπως ἕκαστος προσπαθῇ νὰ ἀπεκδύεται τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον— διὰ νὰ ὁμιλήσω ἐν χριστιανικῇ ἐννοίᾳ— καὶ νὰ ἐνδυθῇ τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν ἄνθρωπον τοῦ φωτός. Προϋπόθεσις, ὅμως, πρὸς τοῦτο εἶναι ἡ Ἀγάπη, ἡ Συμπάθεια πρὸς τοὺς συνανθρώπους, ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸν φανατισμὸν καὶ τὴν μισαλλοδοξίαν, ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι κάθε θρησκεία ἀποτελεῖ καὶ μίαν ὁδὸν πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν λύτρωσιν. Οὕτω ὁ σεβασμὸς τῆς θρησκείας τῶν ἄλλων ἀποτελεῖ στοιχειῶδες καθῆκον. Ἡ ἀποκάλυψις εἶναι πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἡ αὐτή. Ὁ Εἷς Θεός, βυθιζόμενος εἰς τὸν ὠκεανὸν τῆς Ζωῆς, ἀναδύεται ἄλλοτε καὶ ἀλλαχοῦ ὡς Κρίσνα, ἀλλαχοῦ ὡς Βαρούνα καὶ ἀλλαχοῦ ὡς Χριστός. Αἱ ἐνσαρκώσεις εἶναι ἐν σχέσει πρὸς τὸ Βράχμαν, δηλαδὴ τὸ Θεῖον Ἕν, τὸν Θεῖον Λόγον, τὸ Ἀπόλυτον, ὡς κύματα πρὸς τὸν ὠκεανόν. Οὕτω μένει, καὶ ὡς πρὸς τὸ βασικὸν τοῦτο σημεῖον, πιστὸς εἰς τὴν ἰνδικὴν παράδοσιν, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἔννοια τοῦ Θεοῦ, ἐνσαρκουμένου πρὸν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, ἀποτελεῖ κεφαλαιῶδες δόγμα πίστεως.

Μόνον ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ταύτην ἔχομεν θρησκείαν καὶ ἀποβαίνει ἡ θρησκευτικὴ πίστις ἐνεργός— γίνεται ἐκδήλωσις τῆς ἀσιγήτου δίψης τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ Αἰώνιον. Ἀπαλλάσσει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὰς ἀντιφάσεις καὶ τὴν στενότητα τοῦ κόσμου τούτου καὶ χαρίζει εἰς αὐτὸν τὴν ἐσωτερικὴν ἐκείνην ἐλευθερίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἀνωτέρα παντὸς ἀγαθοῦ, διότι εἶναι ἄφθαστος. (Αὐτὸ λέγει ὁ Διδάσκαλος τοῦ σημερινοῦ ὁμιλητοῦ). Εἰς αὐτὰ τὰ πλαίσια κινεῖται καὶ ὁ Γκανανάντα, ἐκπροσωπῶν, κυρίως, τὴν Βεδάντα Γιόγκα, τὸν δρόμον τοῦ λυτρωμοῦ διὰ τοῦ μυστικοῦ βυθισμοῦ εἰς τὸ θεῖον—καὶ πιστεύων ὅτι «ὁ Θεὸς ἐντὸς ἡμῶν ἐστιν», ὅπως εἶπε καὶ ὁ Χριστός.

Γιὰ νὰ μᾶς φέρουν λίγο δροσερὸ νερό, οἱ μεγάλες ψυχὲς ἔκαμαν ἁλυσσίδα ἀπὸ τὰ βάθη τῆς αἰωνιότητος.

Ἀνρὶ ντὲ Μοντερλὰν

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΒΕΔΑΝΤΑ

ΟΠΩΣ ΤΗΝ ΕΔΙΔΑΞΕΝ Ο ΡΑΜΑΚΡΙΣΝΑ

Σύνοψις τῶν 4 ὁμιλιῶν τοῦ ΣΟΥΑΜΙ ΓΚΑΝΑΝΑΝΤΑ

Οἱ ἐπιστῆμες ἐδημιούργησαν τὸν σύγχρονο πολιτισμὸ μὲ τὶς ἀνέσεις καὶ πολυτέλειές του, μᾶς ἔδωσαν καλλίτερη ὑγιεία καὶ μέσα γιὰ νὰ καταπολεμήσουμε τὶς ἀσθένειες καὶ παρατείνουμε τὴ ζωή, μᾶς βοήθησαν στὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας. Ὅμως, δὲν κατώρθωσαν νὰ προσφέρουν οὔτε ἠρεμία στὴ σκέψη, οὔτε γαλήνη στὴν ψυχή. Γι' αὐτὸ κι' ὁ κόσμος κατοικεῖται ἀπὸ τρία δισεκατομμύρια δυστυχισμένων ἀνθρωπίνων ὄντων. Ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς αὐτῆς πρέπει νὰ ἐκτιμηθῇ ἡ ἀξία τῆς Ἰνδικῆς Ψυχολογίας καὶ Φιλοσοφίας.

ΣΟΥΑΜΙ ΓΚΑΝΑΝΑΝΤΑ

Οἱ περισσότερες ἀπὸ τὶς Δυτικὲς σχολὲς ψυχολογίας εἶναι ἁπλὲς σωματολογίες ἢ φυσιολογικὲς ψυχολογίες, διότι εἶναι ψυχολογίες χωρὶς ψυχή. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ψυχολογίας τῆς συγχρόνου Εὐρώπης, δὲν εἶναι στὴν κυριολεξία πραγματικὴ ψυχολογία, δεδομένου ὅτι δὲν παραδέχεται τὴν ὕπαρξη τῆς ψυχῆς. Ὁ Σοπενχάουερ π. χ. λέγει: «Ἡ μελέτη τῆς ψυχολογίας εἶναι μάταιη, διότι δὲν ὑπάρχει ψυχή». Γι' αὐτὸ ἡ [Δυτική] ψυχολογία

μπορεῖ νὰ ἐπονομάζεται μόνον φυσιολογική — ψυχολογία. Ὁ Καθηγητὴς Hiram Corson τοῦ Πανεπιστημίου Cornell συνήθιζε νὰ τὴν ἀποκαλῇ «σωματολογία».

Ἀντίθετα ἡ Ἰνδικὴ ψυχολογία εἶναι καὶ ἀπέραντος καὶ μὲ βάθος.

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

Καμμία ἰνδικὴ φιλοσοφικὴ σχολὴ δὲν παραδέχεται ὅτι τὸ Σύμπαν ἐδημιουργήθη ἀπὸ τὸν Θεὸν «ἐκ τοῦ μηδενός».

Κατὰ τὴν Ἰνδικὴ φιλοσοφία τὸ σύμπαν ἀνεπτύχθη ἀπὸ μία πρωταρχικὴ ὕλη ποὺ ὀνομάζεται «Πρακρίτι». Αὐτή, ἐξελισσομένη ἔδωσε τὸ Σύμπαν καὶ τὸν ἄνθρωπο.

Χρειάσθηκε ἑκατομμύρια κι' ἑκατομμύρια χρόνια γιὰ νὰ γίνη αὐτὴ ἡ ἐξέλιξη καὶ ὕστερα ἀπὸ πολλά— πολλὰ ἑκατομμύρια χρόνια, «τὴν νύκτα τῆς δημιουργίας», ὅπως λέγεται ἡ στιγμὴ αὐτή, ὁλόκληρο τὸ Σύμπαν θὰ ξαναγυρίση στὴν πρωταρχικὴ κατάσταση τῆς καταγωγῆς του. Θὰ παραμείνη σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση μέχρις ὅτου, «τὸ πρωῒ τῆς δημιουργίας», τὸ Σύμπαν θὰ προβληθῆ ξανὰ ἀπὸ τὴν αἰθέρια κατάστασή του καὶ θὰ ξαναρχίση τὸν κύκλο τῆς ἐξελίξεώς του. Οἱ ψυχὲς ὅλων τῶν ὀργανισμῶν ὅσες δὲν ἐπέτυχαν τὴν λύτρωση, μπαίνουν σ' αὐτὴ τὴ κατάσταση τῆς «νύκτας τῆς δημιουργίας», καὶ παραμένουν ἐκεῖ μέχρι τὸ «πρωῒ τῆς δημιουργίας», ὁπότε ξαναγεννιοῦνται σὰν μέλη διαφόρων εἰδῶν ἀναλόγως τοῦ «Κάρμα» των. Αὐτὸ τὸ «Κάρμα» λειτουργεῖ (δρᾶ) διὰ μέσου πολλῶν ζωῶν, μέχρις ὅτου ἡ ψυχὴ φθάση τὸν Θεό.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ

Ἀξίζει νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ ἐξέλιξη τῶν εἰδῶν ἀπὸ τὰ κατώτερα πρὸς τὰ ἀνώτερα ἦταν γνωστὴ στοὺς Ἰνδοὺς τουλάχιστον 4.000 χρόνια πρὶν γεννηθῆ ὁ Δαρβῖνος. Ἐπὶ πλέον ὅτι ἡ Βεδάντα παραδέχεται πὼς ἐκεῖνο ποὺ ἐξελίσσεται εἶναι ἡ ὕλη ὑπὸ τὴν μορφὴ σώματος καὶ νοῦ, ὄχι ὅμως ἡ ψυχὴ ἢ τὸ πνεῦμα, ποὺ εἶναι «ἄνευ συνειδήσεως», ποὺ εἶναι ἄϋλο, ἄφθαρτο καὶ ἀναλλοίωτο καὶ ποὺ ἑπομένως δὲν μπορεῖ νὰ ἐξελίσσεται. Αὐτὸ ποὺ ἀληθινὰ ἐξελίσσεται κατὰ τὴν «ἐξέλιξη» εἶναι ἡ ὕλη καὶ ἐκ παραλλήλου πρὸς αὐτὴν καὶ ἡ ἐκδήλωση τοῦ πνεύματος ἢ τῆς ψυχῆς.

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Τὰ συστήματα τῆς Ἰνδικῆς φιλοσοφίας, ποὺ ὀνομάζονται Νταρσάνας=μέσα δράσεως, μποροῦν νὰ διαιρεθοῦν σὲ τρεῖς ὁμάδες: α) Νιαία—Βαισέσικα, β) Σάνκια — Γιόγκα*, καὶ γ) Βεδάντα.

Ἡ ὁμάδα Νιαία — Βαισέσικα ἀναλύει τὸν κόσμο σὲ ἐννέα πραγματικότητες (2 γιὰ τὸ ὑποκειμενικὸ μέρος, τὶς ἑπόμενες 4 ὡς συστατικὰ ὅλων τῶν πραγμάτων τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου ποὺ ἀντι-

* Ἡ λέξις Γιόγκα προέρχεται ἀπὸ τὴν Σανσκριτικὴ λέξη «Γιουγκ» ποὺ θὰ πῆ «ζυγός» ἢ ἕνωσις (πρβλ. σύ—ζυ—γος) καὶ στην ἀνωτατη της ἑρμηνεία εἶναι ἡ ἕνωσις με τὸ Θεῖο.

στοιχοῦν στὶς τέσσερις αἰσθήσεις: ὅραση, γεύση, ὄσφρηση, ἁφή, καὶ συμπληρωματικά: Αἰθέρα (ἄκασα), Χρόνο (κάλα) καὶ χῶρο (ντίκ), οἱ ὁποῖες στὴν ὁμάδα Σάνκια -- Γιόγκα περιορίζονται σὲ δύο (Πούρουσα ἢ Συνείδηση καὶ Πρακρίτι ἢ Πρωταρχικὴ Ὕλη) καὶ ποὺ καταλήγουν στὴ Βεδάντα σὲ μία.

Η ΒΕΔΑΝΤΑ

Ἡ Βεδάντα εἶναι ἡ κοινὴ βάση διαφόρων Ἰνδικῶν αἱρέσεων. Εἶναι τὸ «πῦρ» ποὺ λυώνει τὰ διάφορα μέταλλα καὶ τὰ συγχωνεύει σὲ ἕνα μῖγμα. Ἡ ἑνότητα μέσα στὴν ποικιλία καὶ παρὰ τὴν ποικιλία, εἶναι τὸ αἰώνιο θέμα τῆς Βεδάντα. Πράγματι ἀποδεικνύει τὴν βασικὴ ἑνότητα ὅλων τῶν θρησκειῶν ποὺ τὶς ἀναγνωρίζει ὅλες σὰν πολλοὺς δρόμους πρὸς τὴν ἴδια ἀλήθεια. Παραδέχεται ὅλους τοὺς μεγάλους Προφῆτες, διδασκάλους καὶ υἱοὺς τοῦ Θεοῦ, γιατὶ πιστεύει ὅτι ὅλοι τους εἶναι ἐκδηλώσεις μιᾶς κορυφαίας θεότητος καὶ ἐνῶ παραδέχεται ὅλες τὶς θρησκεῖες καὶ δὲν ἀπορρίπτει καμμία, δὲν τὸ κάμνει μὲ σκοπὸ προσηλυτιστικό. Βέβαια προσηλυτίζει. Ἐπιδιώκει ὅμως τὸν προσηλυτισμὸ τῆς καρδιᾶς, ἐπιδιώκει νὰ ξεκαθαρίση τὴν σκέψη τοῦ καθενός, νὰ τὸν βοηθήση νὰ ἐκτιμήση ἀληθινὰ τὴν δική του θρησκεία καὶ ταυτόχρονα νὰ σέβεται τὴν θρησκεία τῶν ἄλλων.

Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος θέλει ἐλευθερία σκέψεως καὶ τὴν ζητεῖ. Ἡ Ἰνδικὴ Φιλοσοφία ποὺ ἀναπτύχθηκε πάνω σὲ μιὰ τέτοια ἐλευθερία τῆς σκέψεως παρέχει ἰσότιμη ἐλευθερία σὲ ὅλους ἐκείνους ποὺ τὴν θέλουν. Ἂς μὴ ξεχνοῦμε, ὅτι ὁ Βούδδας, γέννημα θρέμμα Ἰνδός, ἐδίδασκε ὅ,τι ἐνόμιζε σωστό, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶς Βέδες, τὶς ἱερὲς γραφὲς τῆς χώρας του, χωρὶς νὰ ἐπικαλεσθῆ τὸ κῦρος κανενός.

Ἐν τούτοις ἔζησε ὀγδόντα χρόνια καὶ δὲν τοῦ πείραξαν οὔτε μιὰ τρίχα τῆς κεφαλῆς του, ἐνῶ ἂν ζοῦσε ἔξω ἀπ' τὶς Ἰνδίες, ἂν δὲν τὸν σκότωναν μὲ λιθοβολισμό, θὰ τὸν ἔκαιγαν ζωντανό.

ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΜΑ

Ἡ Βεδάντα πιστεύει τὸ «Κάρμα» ἢ τὸν νόμο «τῆς δράσεως καὶ ἀντιδράσεως», καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὴν συνέπειά του: τὸν νόμο τῆς μετεμψυχώσεως.

Αὐτὸ ποὺ καθορίζει τὴν παροῦσα ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι οἱ ἐπιδιώξεις του, ὁ σκοπὸς ποὺ εἶχε κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ ἔχει κατὰ τὸ παρόν, καὶ ἡ παροῦσα ζωὴ καθορίζει τὴν μελλοντική του ζωή.

Ἐντούτοις ἡ θεωρία τοῦ «Κάρμα» δὲν προϋποθέτει οὔτε συνεπάγεται τὸ προδεδικασμένο, «τὸν προορισμό», ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ θερίση κατὰ τὸν τρόπο ποὺ ἔσπειρε καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ἐκλέξη τὸ πῶς θὰ σπείρη κατὰ τὸν σωστὸ τρόπο. Ὅλο τὸ μέλλον του βρίσκεται στὰ χέρια του. Ὁ ἴδιος εἶναι ὁ ἀρχιτέκτων τῆς τύχης του.

Ἡ θεωρία τοῦ «Κάρμα» τοῦ ἀποκαλύπτει τὴν δυνατότητα μιᾶς καλύτερης ζωῆς καθὼς ἐπίσης καὶ μία ζωὴ «φωτίσεως»

ἀκόμα καὶ πρὸ τοῦ θανάτου. Κανονικῶς οἱ ἄνθρωποι μποροῦν νὰ γεννιοῦνται καὶ νὰ ξαναγεννιοῦνται σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία τους. Ὅταν ἀποκτήσουν τὴν πεῖρα καὶ μέσῳ αὐτῆς τὴν Γνώση, κατανοοῦν τὸ «παιγνίδι» τῆς φύσεως καὶ μποροῦν ν' ἀποφασίσουν νὰ μετατρέψουν τόσο τὴν πορεία τῆς ζωῆς τους, ὅσο καὶ νὰ καθαρίσουν τὸν νοῦ τους ἀπὸ τὶς ἐπιθυμίες καὶ τοὺς πόθους, ὥστε νὰ μὴ γεννηθοῦν ξανά.

Ὅσοι ἔχουν ζήσει τὴ ζωὴ τοῦ πνεύματος ἀφήνουν αὐτὴ τὴ γήϊνη σφαῖρα καὶ περνῶντας μέσα ἀπὸ τὶς ἀτμοσφαιρικὲς καὶ οὐράνιες σφαῖρες, φθάνουν στὴν τέταρτη, ὕστερα στὴν πέμπτη, μετὰ στὴν ἕκτη καὶ τελικὰ στὴν ἕβδομη σφαῖρα

Ἐκεῖ λέγεται ὅτι παραμένουν μὲ ἐκλεπτυσμένο νοῦ συνεχίζοντας τὴν πορεία τους πρὸς τὸν Θεό, μέχρι «τὴν νύκτα τῆς δημιουργίας», ὁπότε ἕλκονται καὶ πέφτουν στοὺς κόλπους τοῦ Βράμχαν. Οἱ «πομφόλυγες» ποὺ κάποτε ἀνεπήδησαν μέσα ἀπ' τὸ Βράμχαν διαλύονται κι' ἐπιστρέφουν σ' αὐτό.

ΑΙ 4 ΓΙΟΓΚΑ

Ἕνα ἀξιοσημείωτο χαρακτηριστικὸ τῆς Βεδάντα εἶναι ὅτι δίδει στὸν κάθε ἀναζητητὴ τὴν ἐλευθερία νὰ ἐκλέξῃ γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν διδασκαλιῶν της τὸν κατάλληλο, ἀνάλογα μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασία του, δρόμο. Ἔτσι ἐγεννήθηκε μία μεγάλη ποικιλία πνευματικῶν γυμνασμάτων ποὺ μποροῦν νὰ ὑπαχθοῦν σὲ ἕνα ἢ περισσότερους δρόμους τῆς Γιόγκα, ἤτοι: Γιόγκα τῆς Ἀφοσιώσεως, Γιόγκα τοῦ «Ὀρθῶς Πράττειν», Γιόγκα τῆς Γνώσεως, Γιόγκα τοῦ Ψυχικοῦ καὶ Φυσιολογικοῦ ἐλέγχου ποὺ λέγεται καὶ Ράτζα Γιόγκα.

Ἡ Βεδάντα δὲν πιστεύει ὅτι γιὰ τρία διαφορετικὰ ἄτομα μποροῦν νὰ ταιριάζουν ἐνδύματα τῶν ἰδίων διαστάσεων. Μία τέτοια ἀποκλειστικότης ποὺ συνεπάγεται ἡ διδασκαλία ἑνὸς μόνο εἰδικοῦ τύπου πνευματικῶν ἀσκήσεων ἀναστέλλει τὴν ἀνάπτυξη καὶ τὴν ἐξέλιξη τοῦ πνευματικοῦ ἀναστήματος τῶν ἀνθρώπων. Τί ὠφελεῖ, ἀλήθεια, νὰ φιλοξενήσωμε ἕνα ἄνθρωπο, ποὺ ἔχει ἀνάγκη τὴ φιλοξενία μας, προσφέροντάς του τὴν φιλοξενία τοῦ Προκρούστη;

Ἡ Βεδάντα λέει πὼς ὁ κάθε ἄνθρωπος ἔχει τὸν δικό του τρόπο ἢ δρόμο νὰ πλησιάσῃ τὸ Ὑπέρτατο Ὄν, τὸν Θεό, καὶ αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ψυχοσύνθεσή του καὶ ἐνῷ ὁ νοῦς ὅλων μας ἔχει τρεῖς βασικὲς ἱκανότητες (τὴν ἱκανότητα τῆς σκέψεως, τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς βουλήσεως) σὲ μερικοὺς ἀνθρώπους ἡ ἱκανότης τῆς σκέψεως ὑπερέχει τῶν ἄλλων ἱκανοτήτων: σὲ ἄλλους ὑπερέχει τὸ αἴσθημα, σὲ ἄλλους πάλι ὑπερέχει ἡ βούλησις. Ἡ Βεδάντα λοιπὸν προτείνει τὸν δρόμο τῆς Γνώσεως ποὺ λέγεται «Γκνιάνα Γιόγκα» γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἔχει τὴν τάση νὰ σκέπτεται καὶ νὰ διακρίνῃ μεταξὺ τοῦ ἀληθινοῦ καὶ τοῦ ἀπατηλοῦ, ὁδηγεῖ στὸ συμπέρασμα ὅτι πίσω ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ Σύμπαν ὑπάρχει

ἕνα αἰώνιο ὑπέδαφος.

Στὸν ἄνθρωπο μὲ αἰσθηματικὲς τάσεις προτείνει τὸν δρόμο τῆς ἀφοσιώσεως στὸν Θεό, ποὺ λέγεται «Μπάκτι Γιόγκα» καὶ ποὺ σὺν τῷ χρόνῳ μετουσιώνει τὰ αἰσθήματα τοῦ ἐρευνητοῦ καὶ τὸν πλημμυρίζει μὲ ἀγάπη γιὰ τὸ Θεὸ καὶ ποὺ μὲ τὴ Χάρη του μπορεῖ νὰ ἀποκαλύψη καὶ τὴν Ἀπρόσωπο Μορφή Του.

Γιὰ τὸν ἄνθρωπο στὸν ὁποῖο ὑπερισχύει ἡ βούλησις, συμβουλεύει τὴν «Κάρμα Γιόγκα», τὸν δρόμο τῆς ὀρθῆς πράξεως, δηλαδὴ μιὰ ἐργασία ποὺ γίνεται ὄχι γιὰ ἰδιοτελεῖς σκοπούς, ἀλλὰ μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ καθήκοντος πρὸς τὸ Θεῖον Ἰδεῶδες καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς πάντας. Νὰ λάβωμε ὅμως ὑπ᾽ ὄψιν πὼς κανεὶς δὲν ἀντιπροσωπεύει ἕναν ἀποκλειστικὸ τύπο ἀνθρώπου, ἀλλὰ εἶναι μικτός, ἔχει δηλαδὴ ἀνεπτυγμένας κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον καὶ τὰς τρεῖς ἱκανότητας τοῦ νοῦ.

Ἡ τετάρτη Γιόγκα ποὺ λέγεται «Ράτζα Γιόγκα» ἢ Βασιλικὴ Γιόγκα, εἶναι δρόμος ψυχολογικὸς καὶ ἀποτείνεται σὲ κείνους ποὺ ἔχουν τὴν ἱκανότητα νὰ τὸν ἀκολουθήσουν. Στὴν Ράτζα Γιόγκα ὁ νοῦς γυμνάζεται καὶ γίνεται ἀντικείμενο μελέτης καὶ ἀσκήσεως καὶ μὲ μιὰ σειρὰ ψυχολογικῶν γυμνασμάτων πειθαρχεῖται καὶ τότε μπορεῖ νὰ διακρίνη διὰ τῆς ἀμέσου ἐμπειρίας πὼς ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ Σύμπαν ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὴν ἴδια «Πράνα» ποὺ θὰ πῆ ἐνέργεια ὑπὸ τὴν λεπτοτέρα της μορφὴ καὶ ἀπὸ «Ἀκάσα» ποὺ εἶναι ὕλη ὑπὸ τὴν λεπτοτέρα της μορφήν. Θὰ δῆ ἐπίσης πὼς πέραν τῆς «Πράνα» (ἐνέργεια) καὶ τῆς «Ἀκάσα» (ὕλη) ὑπάρχει τὸ «Ἄτμαν», ἡ Καθαρὰ Συνείδησις ποὺ διαπερνᾶ τὰ πάντα, γνωρίζει τὰ πάντα, εἶναι πάντα ἁγνὴ καὶ πάντα ἐλεύθερη.

Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ φιλοσοφικὸ σύστημα ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἕλκεται κανεὶς μπορεῖ νὰ ἀποδέχεται τὴ γενικὴ μεθοδολογία, τὸ σύστημα τῆς Ράτζα Γιόγκα, ποὺ πρῶτον ταξινομεῖ τὴν προπαρασκευὴ τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν καὶ κανόνων καὶ διασαφηνίζει ποιὲς δυνάμεις ἀποκτᾶ ὁ ἀσκούμενος μὲ᾽ αὐτή, δεύτερον καθορίζει τὴν ἀνάγκη μιᾶς ἀναπαυτικῆς καὶ σταθερᾶς στάσεως γι᾽ αὐτὰς τὰς πνευματικὰς ἀσκήσεις, τὸν συγκεντρωμένον στοχασμὸν καὶ τρίτον ἐξηγεῖ τὸ σύστημα τῶν ἀναπνευστικῶν ἀσκήσεων, τὸ «Πραναγιάμα» καὶ ἐκθέτει τὰ εὐεργετικὰ ἀποτελέσματά του. Τέταρτον δίνει τὴν μέθοδο τοῦ ἐλέγχου καὶ τῆς συγκεντρώσεως τοῦ νοῦ μὲ μιὰ σειρὰ ἀπὸ πνευματικὰ γυμνάσματα ποὺ σκοπός τους εἶναι νὰ φέρουν τὸν ἄνθρωπο σὲ μιὰ «πέραν τῆς συνειδήσεως» κατάσταση, σὲ μιὰ «ἔκσταση», στὸ λεγόμενο «Σαμάντι».

3 ΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Αὐτὴ ἡ ἄνευ προηγουμένου ἐλευθερία καὶ ἀνοχὴ στὴ θρησκεία καὶ τὴ φιλοσοφία κατέληξε σ᾽ ἕνα πλοῦτο πνευματικῆς κληρονομίας καὶ ποικιλία φιλοσοφικῶν διδασκαλιῶν. Τὴν πλούσια αὐτὴ κληρονομία ἀντικαθρεφτίζουν οἱ τρεῖς ὄψεις τῆς Βεδάντα:

Ὁ δυϊσμός, ὁ σχετι-

κὸς .μὴ δυϊσμὸς καὶ ὁ μονισμός.

Ὁ δυϊστὴς λατρεύει τὸν Θεὸν σὰν ἕνα Ὂν ἐξωκοσμικὸ ποὺ κυβερνᾶ τὸ σύμπαν, τὴν ἔμψυχη καὶ τὴν ἄψυχη δηλαδὴ φύση. Θεός, ψυχὴ καὶ σύμπαν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ὑπῆρξαν ἰσοτίμως καὶ συγχρόνως (ὑπῆρξαν καὶ θὰ ὑπάρχουν αἰωνίως).

Ἐνῶ βρίσκεται στὸν οὐρανό Του, ὁ Θεὸς κυβερνᾶ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ σύμπαν μὲ τὴ θέληση καὶ μὲ τὴν δίχως τέλος δύναμή του. Στὸ σύμπαν τῶν δυιστῶν ὑπάρχουν καὶ τὸ καλὸ καὶ τὸ κακό, μερικοὶ ἄνθρωποι εἶναι ἐκ φύσεως κακοί, ἄλλοι ἐνάρετοι καὶ ἄλλοι ἔχουν μέσα τους ταυτόχρονα καὶ τὸ καλὸ καὶ τὸ κακό. Κατ' αὐτοὺς κάθε ψυχὴ εἶναι χωρισμένη ἀπὸ τὶς ἄλλες. Ὁ οὐρανὸς εἶναι ὁ τόπος ποὺ κατοικεῖ ὁ Θεός, τόπος ὅπου δὲν ὑπάρχει κανένα κακό, οὔτε δυστυχία καὶ ἀθλιότητα.

Κατὰ τοὺς δυϊστὰς ὁ ἐπουράνιος Θεὸς πλησιάζει τὸν ἄνθρωπο καὶ μπαίνει στὴν καρδιά του κι' ἐκεῖ ὁ ἄνθρωπος Τὸν συναισθάνεται.

Ὑψηλότερος τοῦ δυϊσμοῦ καὶ σὰν πνευματικὴ ἐμπειρία καὶ σὰν φιλοσοφία ποὺ τὴν περιβάλλει, εἶναι ὁ σχετικὸς Μή — Δυϊσμός.

Αὐτὸς πιστεύει ὅτι τὸ ἐπιστητόν, τὸ σύμπαν ποὺ βλέπομε, προῆλθε ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ὁ Θεὸς βρίσκεται μέσα σ' αὐτό.

Στὸ σχετικὸ Μή—Δυϊσμὸ ἑπομένως, ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ἐξωκοσμικός, ἀλλὰ ἐνδοκοσμικός.

Ὁ Μή—Δυϊστὴς μὲ κατάλληλη πνευματικὴ ἄσκηση ἀντιλαμβάνεται ὅτι στὴν πραγματικότητα ἡ οὐσία τοῦ εἶναι του εἶναι Θεία καὶ ὅτι εἶναι ἕνα μὲ τὸ Βράχμαν. Ἔτσι ἀντιλαμβάνεται ὅτι τὸ «αὐτὸ καθ' αὐτό», ποὺ εἶναι μέσα του καὶ τὸ «αὐτὸ καθ' αὐτὸ» τοῦ σύμπαντος δὲν εἶναι δύο, ἀλλὰ ἕνα καὶ τὸ αὐτό.

Ὁ Μονισμὸς ὅμως διδάσκει ὅτι ὁ Θεὸς εὑρίσκεται ἤδη μέσα στὸν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος δὲν χρειάζεται παρὰ ν' ἀνακαλύψη τὴν Ἀλήθεια αὐτή, πνευματικὰ ἀνελισσόμενος, νὰ τὴν φτάση, μὲ τὸ νὰ ὑψωθῆ ὁ ἴδιος ὡς αὐτήν, ὑψώνοντας τὸν νοῦ του ἀπὸ βάθρο σὲ βάθρο.

Ἐπειδὴ ὁ Μονισμὸς δὲν θεωρεῖ τὸν Θεὸ τῶν διαφόρων θρησκειῶν παρὰ σὰν ἐκδήλωση τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ Βράχμαν ἢ τοῦ Ἀπόλυτου Βράχμαν, ἡ Βεδάντα κηρύττει τὴν ἁρμονία τῶν θρησκειῶν. Σύμφωνα μ' αὐτὴ τὴ διδασκαλία ὅλες οἱ θρησκεῖες, ὅσο κι' ἂν διαφέρουν, δὲν εἶναι παρὰ δρόμοι ποὺ ὁδηγοῦν πρὸς τὸν Θεόν.

Οἱ Ἰνδίες εἶχαν τὸ προνόμιο νὰ δώσουν στὴν μεταβατικὴ περίοδο τὸν Σρὶ Κρίσνα, στὴν Βουδδιστικὴ τὸν Ἀσόκα, στὴν Μουσουλμανικὴ τὸν Ἀκμπὰρ καὶ στὴν τελευταία ἑκατονταετηρίδα τὸν Σρὶ Ραμακρίσνα, ποὺ ὅλοι τους μετέδωσαν τὴν ἴδια διδαχὴ τῆς ἁρμονίας αὐτῆς. Ὁ Σρὶ Ραμακρίσνα ὅμως εἶναι ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἐφήρμοσε μόνο τὴ θρησκεία ποὺ ἔλαβε ἐκ γενετῆς, δηλαδὴ τὸν Ἰνδουϊσμό, ἀλλὰ καὶ τὸν Χριστιανισμὸ καὶ τὸν Ἰσλαμισμὸ καὶ ἔφθασε καὶ πρακτικὰ

στὸ συμπέρασμα πὼς ὅλες οἱ θρησκεῖες ὁδηγοῦν στὸν Θεό.

ΘΕΩΡΙΑ—ΠΡΑΞΗ

Κάθε θρησκεία μπορεῖ νὰ χωρισθῇ σὲ δύο μέρη: τὴν «Θεωρία» ἀφ' ἑνὸς καὶ τὴν «Πράξη» ἀφ' ἑτέρου. Τὸ πρῶτο μέρος εἶναι μία μελέτη ἀπὸ τὶς μυθολογίες καὶ τοὺς κανόνες τῆς θρησκείας μαζὺ μὲ τὴν φιλοσοφία της καὶ τοὺς ἀνωτέρους πνευματικοὺς κανόνες της, ἐνῶ τὸ πρακτικὸ μέρος συνίσταται ἀπὸ μία σειρὰ προοδευτικῶν βημάτων ποὺ ὁδηγοῦν τὸν μαθητὴ σιγά - σιγὰ ἀπὸ στάδιο σὲ στάδιο ὥσπου νὰ πραγματοποιήση τὸν Σκοπό.

Στὸ πρακτικὸ μέρος αὐτὸ οἱ ἀρχαῖοι Ἰνδο—Ἀριανοὶ διδάσκαλοι ἔδωσαν τὸ ὄνομα τῆς Γιόγκα. Ἐτόνιζαν ὅτι ἡ «θεωρητικὴ» γνῶσις τῆς θρησκείας ἔπρεπε νὰ συμβαδίζη μὲ τὴν «πρακτικὴ ἐφαρμογὴ» τῶν πνευματικῶν κανόνων καὶ ἔλεγαν πὼς δίχως αὐτὸ ἡ πνευματικὴ ζωὴ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ.

Ὁ Σρὶ Ραμακρίσνα ἔλεγε: «Εἰς τὸ Ἰνδικὸ Ἡμερολόγιο ἀναφέρεται ὅτι σὲ μιὰ ὡρισμένη μέρα θὰ βρέξῃ, ἀλλὰ ἂν στίψετε τὸ ἡμερολόγιο αὐτὸ ποὺ τὸ λέει δὲν θὰ μπορέσετε νὰ βγάλετε οὔτε μιὰ σταγόνα νερό». Πρέπει νὰ ἐφαρμόση κανεὶς τὴν ἠθικὴ ποὺ διδάσκει ἡ θρησκεία γιὰ νὰ ἀποκτήση τὴν πραγματικὴ πνευματικὴ ζωὴ καὶ τὴν ἀληθινὴ ἀγάπη στὸ Θεό.

ΤΑ 8 ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΓΙΟΓΚΑ

Τὸ περίφημο ἐγχειρίδιο τῆς Γιόγκα ποὺ ὀνομάζεται Γιόγκα Σούτρα ὀφείλεται στὸν σοφὸν Πατανζάλι ὁ ὁποῖος ἦτο σύγχρονος τοῦ Βούδδα (600 π. Χ.). Σ' αὐτὸ μιλᾶ γιὰ τὰ 8 στάδια τῆς Γιόγκα.

Τὰ στάδια αὐτὰ εἶναι:

1) Γιάμα—νὰ μὴ βλάπτης, νὰ λὲς τὴν ἀλήθεια, νὰ εἶσαι ἐγκρατής, νὰ μὴ σφετερίζεσαι τίποτε καὶ νὰ μὴ ἀποδέχεσαι δῶρα.

2) Νιάμα — καθαρότης, ἐπάρκεια, λιτότης, μελέτη καὶ ὑποταγὴ στὸν Θεόν.

3) Ἄζανα — Ὡρισμένη ἀναπαυτικὴ στάσις. (Δὲν ἔχει καμμιὰ σχέσι μὲ τὶς ψυχοσωματικὲς ἀσκήσεις ποὺ οἱ δυτικοὶ ὀνομάζουν Γιόγκα).

4) Πραναγιάμα — Ἔλεγχος τῆς Πράνα (τῆς Κοσμικῆς Ἐνεργείας) διὰ τῶν ἀναπνευστικῶν ἀσκήσεων, μὲ ὑπόδειξη καὶ παρακολούθηση διδασκάλου.

5) Πρατιαχάρα — Χαλιναγώγησι τῶν αἰσθήσεων.

6) Νταράνα — Προσπάθεια προσηλώσεως τοῦ νοῦ σὲ ἕνα ὡρισμένο Θεῖο πρόσωπο ἢ σημεῖο. Περισυλλογὴ τῶν πνευματικῶν δυνάμεων.

7) Ντιάνα — Λογιζομένη αὐτοσυγκέντρωσις.

8) Σαμάντι — Ἡ «πέραν τῆς Συνειδήσεως» κατάστασις ἢ Ἔκστασις.

ΤΕΛΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΣ

Ἡ τελικὴ πραγματικότης ποὺ ἡ Βεδάντα τὴν ὀνομάζει Βράχμαν ἔχει δύο ὄψεις:

1) Τὴν «ὑπὸ ὅρους», δηλαδὴ μὲ κατηγορήματα ὅπως π.χ. οἶκτος, εὐσπλαχνία, παντοδυναμία, παντογνωσία καὶ παμπαρουσία.

2) Τὴν «ἄνευ ὅρων», δηλαδὴ

τὴν πέραν παντὸς κατηγορήματος τὸ ὁποῖο εἶναι δυνατὸ νὰ συλλάβῃ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς καὶ ἐπομένως πέραν τοῦ νοῦ καὶ τῶν αἰσθήσεων, μὲ ἄλλας λέξεις ἀσύλληπτη ἔξω παντὸς στοχασμοῦ καὶ περιγραφῆς

Τὸ ὑπὸ ὅρους Βράχμαν καλεῖται Ἴσβαρα ἢ Θεός, ὁ δημιουργός, ὁ διατηρητὴς καὶ διαλυτὴς τοῦ Σύμπαντος.

Τὸ Βράχμαν ἄνευ κατηγορημάτων «ὑπερβαίνει» τὸ ἐγὼ τοῦ ἀναζητητοῦ, τὸ ἐγὼ τοῦ θηρευτοῦ τῆς ἀληθείας καὶ ἐπομένως ὑπερβαίνει ἐπίσης καὶ τὸ σύμπαν, ἡ κατανόησις τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἐγώ του. Εἶναι συνεπῶς τόσο δύσκολο νὰ λατρεύῃ κανεὶς τὸ Ἀνώτατο Βράχμαν ὅσο καὶ τὸ νὰ βλέπῃ κατάματα τὸν ἥλιο στὴ μεσημεριάτικη ἐκτυφλωτικὴ ἀκτινοβολία του. Ἐν τούτοις τὸν ἥλιο μποροῦμε καὶ τὸν ἀτενίζομε τὴν ὥρα τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως.

Ἔτσι καὶ τὸ «ἄνευ ὅρων» Βράχμαν, ὅταν εἶναι περιτυλιγμένο μὲ τὴ «Γιόγκα—Μάγια», δηλαδὴ τὰ ἀπατηλὰ κατηγορήματά του, τότε εἶναι τὸ ὑπὸ ὅρους Βράχμαν, ποὺ μποροῦμε καὶ ἀτενίζουμε, εἶναι δηλαδὴ τὸ «Ἴσβαρα» ἢ ὁ προσωποποιημένος Θεός.

Ὁ Ἰνδουϊσμὸς ὑποδεικνύει μία σειρὰ μαθημάτων ποὺ βοηθεῖ τὸν καθ᾽ ἕνα χωριστὰ καὶ ὅλους μαζί. Ὁ ἀρχάριος μπορεῖ νὰ χρησιμοποιῇ εἰκόνες καὶ ὑποκατάστατα εἰκόνων, ἔχοντας πάντα στὸ νοῦ του ὅτι δὲν λατρεύει τὸ εἴδωλο σὰν εἴδωλο, ἀλλὰ ὅτι τὸ εἴδωλο τοῦ θυμίζει τὸ ἰδεῶδες ποὺ ἀντιπροσωπεύει καὶ ὑποκαθιστᾶ. Αὐτὸ γίνεται καὶ θὰ γίνεται μέχρις ὅτου φθάσῃ τὸ στάδιο κατὰ τὸ ὁποῖο ἔχει πιὰ λησμονήσει τὸ εἴδωλο, ὁπότε καὶ τὸ ἰδεῶδες ἀποκαλύπτεται μπροστὰ στὰ μάτια τῆς ψυχῆς του. Ἄλλη βαθμίδα στὴν προοδευτικὴ πορεία τῆς λατρείας εἶναι ἡ θεώρηση τοῦ Θεοῦ σὰν τοῦ «Ἐνόντος Πνεύματος» (δηλαδὴ τοῦ συμφύτου σὲ ὅλα) ποὺ διαποτίζει τὸν ἀναζητητὴ καὶ τὸ σύμπαν.

Τὸ τελευταῖο στάδιο εἶναι ἡ θεώρηση τοῦ Ἀπολύτου Βράχμαν δηλαδὴ τοῦ πέραν τοῦ ἀναζητητοῦ καὶ τοῦ σύμπαντος. Σ᾽ αὐτὴ τὴ μορφὴ τοῦ συγκεντρωτικοῦ στοχασμοῦ ὁ ἀναζητητὴς στοχάζεται τὴν ταυτότητα τοῦ Ἐγώ του μὲ τὸ Ὑπὲρ Ἐγώ.

ΗΘΙΚΗ ΤΗΣ ΒΕΔΑΝΤΑ

Ἡ βεδαντικὴ ἠθικὴ εἶναι γερὰ θεμελιωμένη πάνω στὴν ἑνότητα τῆς ὑπάρξεως, ἑνότητα ποὺ δικαιολογεῖ τὴν ὕπαρξη παγκόσμιας ἠθικῆς. Ὅταν εἶμαι καλὸς πρὸς τὸν γείτονά μου σημαίνει ὅτι εἶμαι καλὸς πρὸς τὸν ἑαυτό μου, γιατὶ τὸ μέσα μου Ἐγὼ καὶ τὸ Ἐγὼ ποὺ βρίσκεται μέσα σ᾽ ἐκεῖνον εἶναι τὰ ἴδια καὶ ταυτίζονται καὶ τὰ δύο μὲ τὸ Βράχμαν.

Ἐφαρμογὴ τῆς διδασκαλίας ἑνότητας τῆς ὑπάρξεως ἔδωσε κατὰ τρόπο ἀξιοθαύμαστο ὁ Σρὶ Ραμακρίσνα μ᾽ αὐτὰ τὰ λόγια: «Νὰ μὴ βοηθῆς, νὰ ὑπηρετῆς. Νὰ μὴ βοηθῆς, ἀλλὰ νὰ ὑπηρετῆς ἐν ἐπιγνώσει ὅτι ὑπηρετῶντας τὸν ἄνθρωπο ὑπηρετεῖς τὸ Θεῖον ποὺ βρίσκεται μέσα σ᾽

αὐτόν. Τὴν παρατήρηση αὐτὴ τὴν ἔκανε ἀναφερόμενος στὶς ὑπηρεσίες ποὺ προσφέρουν οἱ ἄνθρωποι στοὺς φτωχούς, τοὺς ἄρρωστους τούς, δυστυχισμένους.

Αὐτὸ τὸ μέγα δίδαγμα ἐνέπνευσε στὸν Σουάμι Βιβεκάναντα νὰ διατυπώση ἐκεῖνο ποὺ ὠνόμασε «Πρακτικὴ Βεδάντα».

Ἡ Βεδάντα πρέπει νὰ ἐφαρμόζεται στὶς σχέσεις μας μὲ ὅλο τὸν κόσμο στὸν ὁποῖον συμπεριλαμβάνονται κι᾽ ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν ἀνάγκη καὶ ποὺ χρήζουν βοηθείας. Πραγματικὰ χωρὶς τὴν πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῶν βεδαντικῶν διδαγμάτων δὲν μποροῦμε νὰ σταματήσωμε τὴ διαμάχη ποὺ χωρίζει τὸ σημερινὸ κόσμο—μία σύγκρουση μεταξὺ φυλῶν καὶ λαῶν, στοὺς τομεῖς τῆς βιομηχανίας, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν οἰκονομικῶν, μεταξὺ πνευματικῶν κληρονομιῶν καὶ πολιτισμῶν καὶ ἀκόμη μεταξὺ θρησκείας καὶ θρησκείας.

Μιὰ καθημερινὴ προσευχὴ

Ἡ παγκόσμια ἀγάπη ποὺ ἐμπνέει ἡ Βεδάντα ἀντικαθρεφτίζεται στὴν ἑπόμενη ἡμερήσια προσευχὴ τῶν Ἰνδῶν:

Ἄμποτες ὅλοι ἀπ᾽ τοὺς κινδύνους νὰ ἀπαλλαγοῦν
Ἄμποτες ὅλοι τὶ εἶναι τὸ καλὸ νὰ δοῦν
Ἄμποτες ὅλους σκέψεις εὐγενικὲς νὰ ὁδηγοῦν
Ἄμποτες ὅλοι, ὅπου γῆς, μὲς στὴ χαρὰ νὰ ζοῦν,
Ὅλοι εὐτυχισμένοι, Θεέ μου, εἴθε νἆναι
Εἴθε ὅλοι ἀπὸ τὴν ἀρρώστεια νὰ ἀπαλλαγοῦν
Ἄμποτες ὅλοι τὶ εἶναι τὸ καλὸ ν᾽ ἀντιληφθοῦν
Εἴθε κανεὶς ραγιᾶς τῆς δυστυχίας νὰ μὴν εἶναι
Μακάρι δίκαιος ὁ ἁμαρτωλὸς νὰ γίνη
Ὁ δίκαιος τὴν ἠρεμία ἄμποτες νὰ βρῆ
Ὁ ἥσυχος μακάρι ἐλεύθερος ἀπ᾽ τὰ δεσμὰ νὰ μείνη
Ἄμποτες ὁ ἐλεύθερος στὴ λευτεριὰ τοὺς ἄλλους νὰ ὁδηγῆ
Ὁ Θεὸς μακάρι τοὺς λαοὺς νὰ ἑνώση
Ὁ κυβερνήτης ἄμποτες νὰ κυβερνᾶ τὴ γῆ
τὸ δρόμο τὸ σωστὸ ἀκολουθῶντας
Ἄμποτες τὸ τὶ εἶναι τὸ καλό, νὰ δῆ τὸ κάθε τι ποὺ ὑπάρχει
Εὐτυχισμένοι εἴθε νἆναι οἱ λαοὶ εὐημερῶντας.

ΤΟ ΜΕΓΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ ΜΗΝΥΜΑ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΤΟΜΙΚΗΝ ΕΠΟΧΗΝ ΜΑΣ

Ἐπιστήμη, Φιλοσοφία, Θρησκεία: Ἕν ἁρμονικὸν σύνολον

ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ Α. Μ. ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ
ΕΙΣ ΤΑ ΑΝΑΚΤΟΡΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Τὴν 7ην μ. μ. τῆς Παρασκευῆς 4 Ἰουνίου, ἐδόθη εἰς τὰ Ἀνάκτορα, παρουσίᾳ τῶν μελῶν τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας, ἡ προαναγγελθεῖσα διάλεξις τοῦ Γερμανοῦ πυρηνικοῦ ἐπιστήμονος δόκτορος WERNER KARL HEISENBERG καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου, μὲ τὸν τίτλον «Γλῶσσα καὶ πραγματικότης εἰς τὴν σύγχρονον Φυσικήν». Τὸν Γερμανὸν ἐπιστήμονα προσεφώνησεν ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα Φρειδερίκη ὡς ἀκολούθως:

Τὸ ἐνδιαφέρον μου διὰ τὴν Φιλοσοφίαν καὶ τὴν Ἐπιστήμην ὀφείλω εἰς τὸν σύζυγόν μου. Αὐτὸς μοῦ ὑπέδειξε τὸν δεσμὸν ὁ ὁποῖος ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ Θεοῦ, τῶν Ἀνθρώπων καὶ τοῦ Σύμπαντος. Χάρις εἰς τὴν καθοδήγησίν του, τὸ πνεῦμα μου κατέστη ὁλονὲν περισσότερον ἀνήσυχον. Ἀνεκάλυπτα νέας ἰδέας, τὴν μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης, καὶ ἤμην λίαν ὑπερήφανος διότι ἔλυα τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, τοῦ σύμπαντος καὶ τῶν πέραν τῆς ζωῆς, μέχρις ὅτου ἔφερα τὰς θεωρίας μου εἰς τὸν σύζυγόν μου καὶ αὐτὸς μὲ ἕνα λεπτὸν μειδίαμα ἐκίνει ἠρέμως τὴν κεφαλὴν καὶ μὲ κατηύθυνε εἰς τὸ νὰ σκεφθῶ ἐκ νέου· κατώρθωσε οὕτω νὰ μὲ καταστήσῃ τὸν ταπεινὸν σπουδαστὴν ὁ ὁποῖος εἶμαι σήμερον.

Ἔχω δανεισθῆ πολλὰς ἀπὸ τὰς ἰδέας καὶ ἐκφράσεις του ἐκ τῶν δύο ὁμιλιῶν τὰς ὁποίας ἔκαμε εἰς τὰ Πανεπιστήμια τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐλπίζω οὕτω σήμερον ἡ κρίσις του νὰ εἶναι εὐμενής.

Διὰ τοῦτο ἐν πλήρει ταπεινότητι καὶ μόνον ὡς ἐρευνῶν σπουδαστὴς θὰ ἐπεθύμουν νὰ προβάλω τὴν ἄποψιν ὅτι ἡ σύγχρονος ἐπιστήμη καὶ εἰδικῶς ἡ Πυρηνικὴ Φυσικὴ παρέχει εἰς τοὺς φιλοσόφους τὴν δυνατότητα νὰ συντονίσουν τὰς πρακτικὰς ἐπιστήμας, τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν θρησκείαν εἰς ἕνα ἁρμονικὸν ὅλον. Ἡ θεωρητικὴ Πυρηνικὴ Φυσικὴ παρουσιάζει δύο ἐξέχοντα σημεῖα, δι' ὧν ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ ἐπιστήμη συνάπτονται καὶ ἐπικαλύπτονται. Τὸ ἕνα εἶναι ἡ ἐξίσωσις ὕλης καὶ ἐνεργείας τοῦ Ἀϊνστάϊν καὶ τὸ δεύτερον εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἀβεβαιότητος τοῦ Χάϊζενμπεργκ.

Τὸ πρῶτον μᾶς προσφέρει μίαν ἑρμηνείαν τῆς ὑλικῆς πραγματικότητος δι' ἑνὸς συστήματος ἐξισώσεων, αἱ ὁποῖαι καθίστανται ὁλονὲν περισσότερον ἐσωτερικαὶ καὶ μεταδίδονται ἔτι δυσκολώτερον καθὼς εἰσχωροῦμεν ὅλο καὶ βαθύτερον εἰς τὴν μικροσκοπικὴν σύστασιν τῆς ὕλης. Καταλήγομεν οὕτω εἰς τὸ ὅτι ἡ μέχρι σήμερον εἰς ὅλους προσιτὴ ἀντικειμενικὴ πεῖρα, ἥτις εἶναι ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος πάσης ἐπιστημονικῆς ἐξερευνήσεως, ἐξαρτᾶται πλέον ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ τὴν προσωπικὴν ἑκάστου ἱκανότητα εἰς τὸν χειρισμὸν τῶν μυστικῶν συμβόλων τῆς σημερινῆς θεωρητικῆς

φυσικῆς. Οὕτω ἡ ἀντικειμενικότης τῆς ἐπιστήμης, τόσον ζωτικὴ μέχρι σήμερον διὰ τὴν κοινὴν ἀντίληψιν παντος ἐρευνητοῦ, προσλαμβάνει πλέον τὸ χρῶμα μιᾶς ὑποκειμενικότητος πηγαζουσης ἀπὸ την προσωπικοτητα τοῦ ἐρευνητοῦ.

Ἡ δευτέρα ἀρχή, ἡ ἀρχὴ τῆς ἀβεβαιότητος τοῦ Χαϊζενμπεργκ, κατ' ἐμὲ ἡ σπουδαιοτέρα τῶν ἡμερῶν μας, συνδέει διὰ παντὸς τὸν παρατηρητὴν με τὸ παρατηρουμενον, ἡ τον ἐρευνητην μὲ τὸ ἀντικειμενον τῆς ἐρεύνης. Τοῦτο σημαινει τὸ ὅτι ἐαν δεν ἐπιθυμοῦμεν να συνδέσωμεν αἰωνιως καὶ ἀνεπιτυχῶς τον ἑαυτον μας μὲ μίαν ἀντικειμενικὴν ὑλικὴν ἄποψιν τοῦ κόσμου, ὀφείλομεν να παραδεχθῶμεν ὅτι μόνον ὑποκειμενικῶς δυναμεθα νὰ κατανοήσωμεν, νὰ γνωρισωμεν καὶ νὰ ζήσωμεν τον Θεον, το Συμπαν και τὸν Ἄνθρωπον, τοῦτο δε ἁπλῶς διότι δεν ὑπαρχει πλεον δυνατότης να ἐξηγησωμεν ἢ ἐρευνησωμεν ἀντικειμενικως οἱοδηποτε ἐξ αὐτῶν. Ἡ ἀφηρημενη φυσις τῆς ὕλης, δῶρον τοῦ Ἀινστάιν, καὶ ἡ ἄρρηκτος συνδεσις τοῦ ἐρευνητοῦ πρὸς τὴν πραγματικότητα, τόσον σαφὴς συνεπεια τῆς ἀρχῆς τοῦ Χαϊζενμπεργκ, ἀτονοῦν τὴν ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος δυαδικὴν ἀντιληψιν τοῦ σύμπαντος καὶ δίδουν ἑνότητα εἰς τὸ χάος. Ἀντὶ τῆς μεγάλης συγχυσεως τῶν ὁλονὲν περιπλεκομένων προσπαθειῶν τῆς σημερον τοῦ να ἀντιστοιχισωμεν ἑαυτοὺς πρὸς ἑνα καθαρῶς ὑλικον σύμπαν, δυναμεθα πλεον νὰ φερωμεν ταξιν εἰς τὸ χάος καὶ τὴν σύγχυσιν, ἐὰν εἴμεθα ἀρκετὰ θαρραλέοι νὰ ὁμολογησωμεν ὅτι τὸ σύμπαν εἶναι ὑποκειμενικόν, δυνάμενον ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει νὰ γινῃ ἀντιληπτον μόνον ὑποκειμενικῶς.

Μοῦ φαινεται ὅτι ἡ σύγχρονος ἐπιστήμη καὶ εἰδικῶς ἡ θεωρητικὴ καὶ πυρηνικὴ φυσικη τεινει τὸν δάκτυλον πρὸς τὸν Πλάτωνα, τὸν Πλωτῖνον καὶ τὸν ἀπόκρυφον Χριστον. Αἱ θεωρίαι τῶν μεγάλων αὐτῶν διδασκάλων λαμβάνουν νέον καὶ καταληπτὸν νόημα εὐθὺς ὡς ἡ σπουδὴ τῆς πυρηνικῆς φυσικῆς διανοίξῃ τοὺς ὀφθαλμούς μας εἰς τὴν ὑποκειμενικότητα τοῦ φυσικοῦ κόσμου, ὅπου τὸ «Ἑνιαῖον» ἔχει ἀποδειχθῆ ὡς ἀλήθεια καὶ ὅπου ἡ δυαδικότης εἶναι μόνον μία μορφὴ ἢ μᾶλλον μία λειτουργία τῆς Ἀληθείας.

Πιστεύω ὅτι ἐὰν ἡ θεωρητικὴ πυρηνικὴ φυσικὴ ἐδιδάσκετο ἐντὸς τῆς προοπτικῆς τῆς αὐταποκαλύπτου αὐτῆς ἀληθειας καὶ ὑπεγραμμίζετο ἡ εἰς τὸ βάθος ἐνυπάρχουσα Ἑνότης τῶν πάντων, ὁρατῶν καὶ ἀοράτων, τότε ἅπασαι αἱ ὑψηλαὶ ἀξιαι καὶ ἀρεταί, αἱ ὁποῖαι μᾶς φέρουν ἐκτὸς τῆς περιοριζούσης ἡμᾶς δυαδικῆς περὶ τῆς ζωῆς ἀπόψεως, δύνανται νὰ γινουν δεκταὶ ὄχι μόνον ὡς ἔξοχοι ἀνθρώπινοι ἰδιότητες, ἀλλ' ἐπισης ὡς διανοητικῶς ὀρθαὶ καὶ ἐπιστημονικῶς πλέον παραδεκται. Κατ' ἀκολουθιαν ὅλα τὰ δυσαρεστα χαρακτηριστικά μας, ὡς αἱ πλεῖσται τῶν ἀρνητικῶν μας συγκινήσεων καὶ πραξεων, θα ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξηγηθοῦν ὡς προερχόμενα ἀπο νοῦν προσανατολισμένον πρὸς διανοητικῶς ἐσφαλμένην κατεύθυνσιν.

Τὰ ἀρνητικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς προσωπικότητός μας εἶναι παράγωγα μιᾶς δυαδικῆς θεωρίας τῆς ζωῆς, ὅπου τὸ «ἐγὼ» ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τοῦ σύμπαντος καὶ εἶναι χωρισμένον ἀφ' ἑαυτοῦ διανοητικῶς ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ τὸν Ἄνθρωπον, ἐντὸς μιᾶς ἀπ' αἰώνων ἰσχυούσης κοσμοθεωρίας, ἡ ὁποια χωριζει τὴν ὕλην ἀπὸ τὸν νοῦν, τὸ σῶμα ἀπὸ τὸ πνεῦμα, τὸν Θεὸν ἀπὸ τὸν Ἄνθρωπον.

Πιστεύω ὅτι αἱ ἀπαντήσεις εἰς τὰ πλεῖστα τῶν φιλοσοφικῶν καὶ ψυχολογικῶν προβλημάτων μας δύναται νὰ εὑρεθοῦν ἐν τῇ ἐπιγνώσει τοῦ ὅτι τὰ παντα, ὁρατὰ καὶ ἀόρατα, εἶναι ἕν. Ἡ ἐπίγνωσις αὐτὴ τοῦ ἑνιαιου, ὡς ἐπιστημονικῆς πλέον τοποθετήσεως, καθιστᾶ ὅλως προφανεῖς εἰς τοὺς κυνικοὺς καὶ τοὺς ἀπίστους τὰς ἀξιας καὶ τὰς ἀρετὰς ἐκεινας αἱ ὁποῖαι θὰ ἠδύναντο νὰ τονώσουν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν αἴσθησιν ὅτι εἶναι μέρος ἑνὸς συνόλου. Ὑπηρετῶν τὸ σύνο-

λον ὁ ἄνθρωπος ὑπηρετεῖ ἑαυτόν.

Διὰ νὰ δημιουργήσωμεν μίαν καλυτέραν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν, ἀρεταὶ ὡς ἡ Ἀγάπη, ἡ αὐτοθυσία, ἡ ἀνιδιοτέλεια καὶ ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν ἄλλων, θὰ ἦτο δυνατὸν να διδαχθοῦν ὡς τὰ κάλλιστα τῶν μέσων διὰ νὰ κατορθώση ὁ ἄνθρωπος νὰ τοποθετηθῇ ὀρθῶς οὐχὶ μόνον ἠθικῶς, ἀλλὰ καὶ διανοητικῶς. Ἡ πυρηνικὴ φυσικὴ θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ καταστῇ ὄργανον μέσῳ τοῦ ὁποίου ἀκόμη καὶ οἱ σπουδασταὶ τῆς ἐπιστήμης θὰ ᾐσθάνοντο τὴν ἐπιθυμίαν νὰ γνωρίσουν καὶ νὰ τιμήσουν τὴν σκέψιν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὡς ἀποδεκτὴν καὶ πρακτικὴν δι' αὐτοὺς ἐντὸς τοῦ συγχρόνου αὐτοῦ κόσμου, ἔνθα ἡ λογικὴ κυβερνᾷ παντοδύναμος καὶ προσπαθεῖ νὰ ἀποξενωθῇ τῆς θρησκείας καὶ τῆς φιλοσοφίας, ὡς καὶ τῶν ἐνυπαρχουσῶν εἰς ἀμφοτέρας ἀξιῶν καὶ ἀρετῶν.

Ἐν τῇ ἐπιγνώσει τῆς Ἑνότητος ὁ νοῦς καὶ τὰ συναισθήματά μας, ὡς ἐπὶ παραδείγματι ἡ πίστις, ἅτινα μέχρι σήμερον ἦσαν μεγαλειώδεις καὶ ἀφ' ἑαυτῶν καθωρισμένοι σκοποί, θὰ καταστοῦν πλέον ὄργανα τὰ ὁποῖα θὰ ὁδηγοῦν τὴν ζωήν μας ἐντὸς τοῦ νεοαποκαλυφθέντος ἁρμονικοῦ συνόλου.

Ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ γεννηθῇ ἡ σκέψις ὅτι ὑποστηρίζω τὴν μελέτην τῶν πρακτικῶν ἐπιστημῶν εἰς βάρος τῶν ἀνθρωπιστικῶν. Τὸ νόημά μου εἶναι: Πιστεύω ὅτι ἐνυπάρχει μέγα πνευματικὸν μήνυμα εἰς τὴν ἀτομικὴν αὐτὴν ἐποχήν μας, ὅταν δὲ τοῦτο γίνη ὄντως νοητὸν καὶ διδαχθῇ ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν ἐπιστημόνων, τότε ὁ ἄνθρωπος θὰ δύναται ἀκόμη καὶ μέσῳ τῆς πρακτικῆς ἐπιστήμης, νὰ ἀποκτήσῃ συνείδησιν τῆς πνευματικῆς του κληρονομίας καὶ ἀποστολῆς.

Μοῦ φαίνεται ὅτι κάθε σύγχρονον σχολεῖον καὶ πανεπιστήμιον θὰ ἔδει νὰ διαθέτῃ ἕνα — ἂν ἐπιτρέπεται ἡ ἔκφρασις — «καθηγητὴν συντονισμοῦ». Ἔργον του θὰ ἦτο νὰ συσχετίζῃ ἐνώπιον τῶν σπουδαστῶν τὴν φιλολογίαν, τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν πρακτικὴν ἐπιστήμην μὲ κατεύθυνσιν τὴν θεώρησιν τοῦ οὐσιαστικοῦ στοιχείου τοῦ «Ἑνιαίου» τοῦ κόσμου, ὡς τοῦτο ἀπεκαλύφθη εἰς τὴν σύγχρονον πυρηνικὴν ἐπιστήμην, ἀλλὰ καὶ ὡς κατενοήθη, ἐδιδάχθη καὶ περιεγράφη ὑπὸ ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι ἔζησαν πρὸ ἑκατονταετηρίδων· τούτων ἡ φιλοσοφία, ἡ φιλολογία καὶ ἡ ἠθικὴ θὰ χρησιμεύσουν, ὑπέρ ποτε, ὡς οἱ κάλλιστοι κανόνες διὰ τὴν σύγχρονον ἐκπαίδευσιν καὶ διαμόρφωσιν τῶν χαρακτήρων μας.

Μερικοὶ ἐπιστήμονες δὲν ἔμαθον ἀκόμη νὰ ἀρύωνται φιλοσοφικὰ συμπεράσματα ἀπὸ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας. Ἐλπίζω ὅτι οὗτοι, ὡς καὶ οἱ σύγχρονοι φιλόσοφοι, θὰ συζητήσουν κάποτε ὁμοῦ τὰ σημεῖα ἔνθα τὰ δύο πεδία τῆς γνώσεως ἀλληλοεπικαλύπτονται. Πιστεύω ἀκραδάντως ὅτι σήμερον ὅλοι οἱ σπουδασταὶ τῆς φιλοσοφίας πρέπει νὰ ἔχουν γνῶσιν τῶν βασικῶν στοιχείων τῆς πυρηνικῆς φυσικῆς, ἄλλως θὰ ἔλθῃ ἡμέρα καθ' ἣν οἱ λόγοι των θὰ προσπίπτουν εἰς ὦτα μὴ ἀκουόντων.

Ἀφ' ἑτέρου δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχουν νέοι φυσικοὶ ἐπιστήμονες μὴ διαθέτοντες φιλοσοφικὰς γνώσεις ἢ μᾶλλον μὴ ἠσκημένοι εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σκέψιν. Τοιουτοτρόπως οὗτοι, ἀντὶ νὰ εἶναι ἁπλᾶ ὄργανα σκέψεως θὰ καταστοῦν ἀρχιτέκτονες τῆς σκέψεως, ἁπλῶς καὶ μόνον διότι θὰ γνωρίζουν πῶς νὰ ἀρύωνται φιλοσοφικὰ συμπεράσματα ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικήν των πεῖραν καὶ ἔρευναν.

Ἐὰν τότε αἱ ἀπαντήσεις εἰς τὰ πλεῖστα τῶν φιλοσοφικῶν καὶ ψυχολογικῶν προβλημάτων μας κατορθωθῇ νὰ εὑρεθοῦν ἐν τῇ ἐπιγνώσει τοῦ ὅτι ἅπαντα, ὁρατὰ καὶ ἀόρατα, εἶναι ἕν, τότε ὁ Θεός, ὁ Ἄνθρωπος καὶ τὸ Σύμπαν θὰ συνδεθοῦν πανηγυρικῶς εἰς Ἕν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ πρέπει νὰ διδαχθῶμεν, νὰ ἐκμάθωμεν καὶ νὰ κατανοήσωμεν μίαν ὑποκειμενικὴν ἀντίληψιν τοῦ σύμπαντος εἰς τρόπον ὥστε νὰ λύσωμεν τὰ φαινομενικὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα χωρίζουν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, τὰ

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΙΟΡΔΑΝΗΣ Ο ΑΕΙΡΟΟΣ

Ἰω. Π. Κουτσοχέρα

ΜΕΤΑ τὸ «Δεῖπνο τῆς Βηθανίας», ὁ ποιητὴς Ἰωάννης Κουτσοχέρας χρησιμοποιεῖ τὴν βιβλικὴ τεχνοτροπία του μὲ θέμα τὴν ἀνθρώπινη δίψα τοῦ ὑπερκόσμιου.

Ὁ Ἰορδάνης εἶναι τὸ πλαίσιο. Εἶναι ὁ ἱερὸς ποταμὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ, καθὼς ὁ Νεῖλος καὶ ὁ Γάγγης τῆς θρησκείας τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν Ἰνδῶν. «Φαίνεται— λέγει ὁ ποιητής—ἄνωθεν ὁρισμός, οἱ βροχές, τ' ἀνεμοβρόχια, οἱ πηγές, τὰ φρέατα, οἱ ἄγριοι χείμαρροι καὶ οἱ ρύακες, τὰ ποτάμια, οἱ λίμνες, κι' ὅλων τῶν λογιῶν οἱ θάλασσες — πιότερο ὅμως τὰ ποτάμια — νὰ ἱστοροῦνε καὶ νὰ καθρεφτίζουνε τοῦ οὐρανοῦ τὰ φανερώματα, τὰ δειλὰ κι' ὅμως ἐπίμονα τῆς γῆς ρίγη, τῶν ἀνθρώπων τὴ γυμνὴ ψυχή, τὰ ἀψαλίδιστα, τὰ ἀκλάδευτά τους ὄνειρα».

Καὶ ξεκινάει τὴν ἀφήγησι τῆς ἱστορίας του ἀπὸ τῆς μεγάλης δημιουργίας τὴν ἐποχή, φθάνοντας μέχρι τὸν Μωϋσῆ καὶ τὸν Ἰησοῦ. Γιὰ νὰ δώση σὲ νέους τόνους τὸ γνώριμο καὶ ἀπὸ τὸν «Δεῖπνο τῆς Βηθανίας» κήρυγμα τῆς ἀγάπης:

Εἶναι ἡ ἀγάπη «τὸ ζῶν ὕδωρ»
μιᾶς ἀστείρευτης κρυσταλλινης
[πηγῆς
τ' οὐρανοῦ τοῦ γαλανοῦ καὶ τῆς
μέσαθέ μας γῆς·

τὸ τρεχούμενο τὸ γάργαρο νερὸ
ἀπὸ τὸ ἄχραντο καὶ δροσερὸ
τῆς ἀμόλευτης ψυχῆς τὸ ἀχείλι,
ποὺ ὅποιονε διψᾶ τὸν ξεδιψᾶ.

ἔθνη ἀπὸ τῶν ἐθνῶν καὶ τὴν δημιουργίαν ἀπὸ τοῦ Δημιουργοῦ.

Ἐὰν ἔζη σήμερον ὁ Πλάτων πιστεύω ὅτι θὰ εἶχεν εἰπῆ: «ὅταν οἱ φιλόσοφοι καταστοῦν ἐπιστήμονες καὶ οἱ ἐπιστήμονες αὐτοῦ τοῦ Κόσμου ἀποκτήσουν τὸ πνεῦμα καὶ τὴν δύναμιν τῶν Φιλοσόφων, ὅταν ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ φιλοσοφία συναντηθοῦν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ παραμερισθοῦν αἱ κοιναὶ φύσεις αἱ ἀκολουθοῦσαι τὴν μίαν κατ' ἀποκλεισμὸν τῆς ἄλλης, τότε μόνον ἡ Γῆ μας αὕτη θὰ ἴδη τὸ φῶς τῆς ἡμέρας».

Εἶναι ἡ ἀγάπη «τὸ ζῶν ὕδωρ»
πεντακάθαρης πηγῆς
μιᾶς ροδόχροης χαραυγῆς.

Ἀλλά, στὸ βάθος τοῦ λυρισμοῦ τοῦ ποιητοῦ μένει ἕνα κατακάθι ἀπὸ ἀνικανοποίητη δίψα, ἡ διαπίστωσις ὅτι παρ' ὅλη τὴν ἁπλότητα καὶ τὴ φωτεινότητα τοῦ λόγου τοῦ Ναζωραίου, μένουν οἱ ἄνθρωποι διψασμένοι πάντα «μέσα στὸ κύκλωμα καὶ στὸ ἀνακύκλωμα τοῦ χρόνου». Ἴσως, ὅμως, αὐτὴ ἡ ἄσβεστη δίψα νὰ εἶναι μιὰ εὐεργετικὴ δύναμη γιὰ τὴν παντοτεινὴ πορεία τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴ γνώση:

Σκληρὸς νόμος, Κύριε,

τῆς καλῆς καὶ τῆς κακῆς
μοίρας τῶν ἀνθρώπων
εἶναι πάντα νὰ διψᾶνε.
Ὅμως δίχως τὴν καλὴ τῶν πλα-
[σμάτων δίψα
θὰ ἐχανότανε τὸ γένος τῶν ἀν-
θρώπων.

Ὑποψιαζόμαστε ὅτι ὁ ποιητὴς θὰ μᾶς δώση σύντομα νέα λυρικὰ χρονικὰ αὐτῆς τῆς αἰώνιας πορείας, τῆς διψασμένης πορείας «γιὰ τὸ μῦθο τὸ μεγάλο τῶν ἀνθρώπων».

Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ

Σπύρου Κοκκίνη

Ἀπὸ τὴν Χαλκίδα μᾶς ἔρχεται αὐτὴ ἡ μετάγγισις ἐπαρχιώτικης πίκρας, ποὺ θυμίζει Καρυωτάκη. Ἐλεύθεροι στίχοι μὲ ἀνθρώπινη ζεστασιά. Ὡραιότατος στὴν συμπυκνωμένη του λιτότητα εἶναι «Ὁ σύντροφός μου»:

Ὁ σύντροφός μου εἶναι μιὰ τρυ-
[φερὴ ἀκακία
μὲ σγουροὺς καρπούς.
Ὁ σύντροφός μου εἶναι ἕνα σιω-
[πηλὸ ρυάκι
μὲ δροσερὸ χαμόγελο.
Ὁ σύντροφός μου εἶναι ἕνα μα-
[λαματένιο σύννεφο
μ' ἀχτένιστα μαλλιά.

ΩΔΕΣ ΤΟΥ ΝΟΤΟΥ

Ξάνθου Λυσιώτη

Πατριωτικὰ ποιήματα τυπωμένα στὴ Λευκωσία, ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὸν πρόσφατο ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐλευθερία. Ἕνα δεῖγμα ἀπὸ τὴν «Κυπριακὴ ραψωδία», ὅπου διαφαίνεται ἀτυχὴς μίμησις τοῦ Σολωμοῦ:

Τῆς Ἐλευθεριᾶς τὸ γάλα
σταζει παλι ἀπ' τὸ βυζί —
μέσ' τοῦ χρόνου τὴν κουφάλα
ζῆ μι' ἀθάνατη φυλή.
Εἰς τα ματια τῶν κοπέλλων
λαμπυριζει τα γλαρά,
εἰς τὰ στοματα τῶν νέων
ἀσυγκράτητα βροντᾶ.

ΟΙΩΝΟΙ

Δημήτρη Κάββουρα

Συμπαθητικὸ ξεκίνημα ἑνὸς νέου. Θέματα ἀντλημένα κυρίως ἀπὸ τὴ φύσι, μὲ μιὰ νοσταλγικὴ ἀναδρομὴ σὲ παραδόσεις καὶ θρύλους. Μερικὲς φορὲς ὁ στίχος εἶναι μεστωμένος καὶ ὑποβλητικὸς (Στὴ ρίζα τῆς τριανταφυλλιᾶς ἡ γῆ καρδιοχτυπᾶ— Τοῦ πλάτανου βαριόκορμη τριζοβολᾶ ἡ ψυχή—Τ' ἄσαρκα χέρια, οἱ καλαμιὲς — Τ' ἀπόκοσμου μοναστηριοῦ πατῶ τὰ σκαλοπάτια, σάμπως νὰ

κρούω στὰ σύννεφα τῆς ἡσυχίας τὶς πύλες). Ὑμνεῖ τὴν ὀμορφιὰ τοῦ χωριοῦ καὶ σημαδεύει τὴ σκληρότητα τῆς ἀστικῆς πολιτείας. Ὡστόσο, πέρ' ἀπὸ τὸν ἁπλὸ αὐτὸ νατουραλισμό, διαφαίνεται καὶ ἕνα βαθύτερο πνευματικὸ περιεχόμενο, μὲ πανθεϊστικὴ ἐπίδρασι. Εἶναι τὸ ποίημά του ἡ «Σταγόνα»:

Μὲ τὸ καθάριο μάτι μου ποὺ ὅμοια ψυχὴ δὲ βρίσκεις
μαντεύω μέσα ἀπ' τοὺς ἀνθούς, μόλις ποὺ ἀχνοχαράζει.
Κι' ἡ παγωνιὰ καὶ τὸ πρωΐ μὲ πήζουν, κρουσταλλιάζω
βαραίνω καὶ μετὰ γλυστρῶ σ' ἑνὸς κλαριοῦ τ' ἀγκάθι.

Γνωστή μου μοῖρα. Πέρασα πηγὲς καὶ νερομάννες
θάλασσες, λίμνες καὶ νερὰ καὶ βάλτους. Κοσμοπάλη.
Στερνά, μιὰ ξάστερη βραδυά, σὲ κάποιο περιβόλι
φίλησα τὶς τριανταφυλλιές — κρυφές μου ἀδερφοφίλες—
κι' ἀπ' τὴ φωτιά τους λίγωσα καὶ δόθηκα στὸν ἥλιο.

Τώρα, καθάριο κρούσταλλο σὲ μαγικὸ ἀνθοτόπι
μέσα ἀπ' τὰ λούλουδα, θαρρῶ, μοῦ ψιθυρίζει κάτι:
Σὰν θὰ γυρίσεις καὶ θὰ πᾶς, σταγόνα, κεῖθε ποὖρθες
τῶν ταξιδιῶν τὰ σύννεφα θὰ τἄβρεις ἀραγμένα.
Θάσαι οὐρανὸς καὶ στάλα σου τοῦ κόσμου οἱ καταρράχτες.

ΣΤΗΣ ΑΣΤΡΑΠΗΣ ΤΗ ΛΑΜΨΗ
Παύλου Μίχου

Ὁ ποιητὴς εἶναι ἤδη γνωστὸς στοὺς ἀναγνώστας τοῦ «Ἰλισοῦ» ἀπὸ προηγούμενες συνεργασίες του. Τώρα ἐπείσθη ἀπὸ φίλους νὰ ἐκδώση σὲ συλλογὴ μερικὰ ἀπὸ τὰ ποιήματα.

Τὰ χαρακτηρίζει φυσιολατρεία καὶ πνευματοδοξία, προσήλωσι στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα καὶ στὴν φιλοσοφική της κληρονομία, ἀλλὰ καὶ ἕνας σύγχρονος ἐσωτερισμός.

Ὑπάρχουν στὴ συλλογὴ στίχοι ἐμπνευσμένοι ἀπὸ τὴν πορεία τοῦ ἀνθρώπου ἀνάμεσα στὸ πλῆθος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴ συναναστροφὴ μὲ τοὺς λιγοστούς, ποὺ κατανοοῦν τὸν συμβολισμὸ (τὰ «Αἰνίγματα») καὶ «τῶν πουλιῶν τὸ γοργοπέταμα μὲ μάτι γνώσης ἀγναντεύουν».

Ἀπὸ τὰ ὡραιότερά του τὸ ἀφιερωμένο στοὺς τέκτονας τῶν καθεδρικῶν ναῶν τῆς Δύσεως («Ἀναγέννηση»):

Ἐβύθισαν στοὺς οὐρανοὺς
τὶς γοτθικὲς ἀκίδες
ἀνύποπτα, καὶ ὁ νοῦς,
στὸ σκοτεινὸ Μεσαίωνα,
φωτίστηκε μὲ ἀχτίδες
ὁλόλαμπρες· μακραίωνα
καὶ ἡ μάθηση ὡραίων Βυζαντίνων,
ἀρχινεμένη ἀπὸ τὴ Γένεση
ἔγινε διδαχὴ τῶν Φλωρεντίνων,
καὶ Ἀναγέννηση.

Ἀπὸ τὰ Δεκαεξάστιχά του, ὡραιότατα τὰ ὑπ' ἀριθ. 18, 19, 29, γιὰ τὸν μυστικισμό τους.

ΧΡ. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Η ΕΛΠΙΔΑ

Δὲν χάθηκε ἡ ἐλπίδα γιὰ τὴν εἰρήνη βεβαιώνει ὁ συνεργάτης τοῦ «Βήματος» κ. Γεώργ. Φτέρης:

«Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ βάλομε στὸ μυαλό μας τὸ ἐνδεχόμενο τῆς ἴδιας καταστροφῆς, ἄσχετα μὲ τὸ ἂν αὐτὸ δὲν θἄχει ἀποτέλεσμα— μὲ τὸ ἂν φανταζόμαστε δηλαδὴ πὼς δὲν θἄχει ἐπειδὴ ἡ πρόληψή της δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ μᾶς — μιᾶς καταστροφῆς ἀσύλληπτα, ἀνυπολόγιστα ἑκατονταπλασιασμένης, μὲ τὰ τεχνικὰ μέσα ποὺ διαθέτει σήμερα ὁ πόλεμος; Ἀφοῦ κι᾽ ὁ νόμος τῆς ζούγκλας, μ᾽ ὅλη τὴν πανάρχαιη ἀναγνώρισή του στὸν κόσμο, παύει νὰ ἰσχύει μόλις τὰ ζῶα νιώσουν πὼς κινδυνεύουν ὅλα μαζί. Τὸ βεβαιώνει ὁ Κίπλιγκ. Ὁ κίνδυνος, ὅταν τὸν χαρακτηρίζει ἡ ἰδιότης τοῦ καθολικοῦ, σπρώχνει καὶ τὰ θεριὰ τῆς ζούγκλας πρὸς τὴν ἑνότητα. Μόλις ἀρχίζει νὰ λιγοστεύει, νὰ στερεύει ἡ κοινὴ πηγὴ τοῦ νεροῦ, σταματᾶ ἀπότομα τὸ προαιώνιον παχνίδι τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, γίνεται εἰρήνη μονομιᾶς καὶ τότε βλέπετε τὶς τίγρεις, βλέπετε τὰ λιοντάρια, τὰ βουβάλια, τὰ τσακάλια, τὰ ἐλάφια, ὅλα τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἥμερα, ὅλα τὰ δυνατὰ καὶ τ᾽ ἀδύνατα νὰ στέκονται ἀδερφωμένα, ἀλληλέγγυα πλάϊ—πλάϊ. Δὲν θὰ φτάσομε στὴν ἑνότητα ποὺ φτάνουν τὰ ζῶα τῆς ζούγκλας, κι᾽ ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι, οἱ πολιτισμένοι, οἱ ἀληθινὰ θαυμαστοὶ γιὰ τὶς τόσες προόδους μας, ποὺ πετᾶμε, ποὺ μιλᾶμε ἀπάνου ἀπὸ τὰ βουνὰ κι᾽ ἀπὸ τοὺς ὠκεανούς, ποὺ διαβάζομε τοὺς πλατωνικοὺς διαλόγους, ποὺ γράφομε ποιήματα; Θὰ φτάσομε. Ἴσως μάλιστα νἄχομε φτάσει, ὅσο κι᾽ ἂν μᾶς τρομάζουν τὰ φαινόμενα, οἱ ἀντιδράσεις τῆς στιγμῆς. Πάντα οἱ ἄνθρωποι, λέει κάπου ὁ Ζὼρζ Σορέλ, ὅταν πρόκειται νὰ περάσουν σὲ μιὰ καινούργια ἱστορικὴ περίοδο, ἔχουν τὴν καταθλιπτικὴ ἐντύπωση πὼς περπατοῦν στὸ σκοτάδι.»

Περιγράφει μὲ ἐξαιρετικὴ ἐνάργεια τὴ φρίκη τοῦ πολέμου, συνθέτοντας ἕναν ἐφιαλτικὸ πίνακα. Καὶ στὸ τέλος θυμίζει τὸ «Μικρὸ πεθαμένο κορίτσι», τοῦ Ναζὶμ Χικμέτ.

—Ποιά εἶσαι μικρούλα;

Εἶμ᾽ ἐγὼ ποὺ χτυπάω τὴν πόρτα σας
ὅλες τὶς πόρτες, ὅλες τὶς πόρτες,
δὲν μπορεῖτε νὰ μὲ ἰδῆτε
γιατὶ οἱ νεκροὶ εἶναι ἀόρατοι.

Πᾶνε δέκα χρόνια
ποὺ πέθανα στὴ Χιροσίμα,
ἀλλὰ μένω πάντα τὸ μικρὸ κοριτσάκι
τῶν ἑφτὰ χρονῶν,
γιατὶ τὰ νεκρὰ παιδιὰ δὲν μεγαλώνουν.
Πρῶτα ἁρπάξανε φωτιὰ τὰ μαλλιά μου,
ὕστερα κάηκαν τὰ μάτια μου καὶ τὰ χέρια μου
κι᾽ ἔγινα μιὰ χουφτίτσα στάχτη

'Ο 'Αφρικανὸς Γκιούλιβερ
(σκίτσο τοῦ «Λόντον Νταίηλυ Ντισπάτς»)

πού τὴν πῆρε ὁ ἄνεμος...

Κι' αὐτὸ τὸ κοριτσάκι τῆς Χιροσίμα, τὸ καμένο, «σὰν ἕνα φύλλο χαρτιοῦ», δὲν ζητᾶ τίποτ' ἄλλο, παρὰ νὰ μὴ σκοτώνονται πιὰ τὰ παιδιά, νὰ μποροῦν νὰ παίζουν στὶς πόρτες του; καὶ «νὰ τρῶνε καραμέλλες».

"Οχι, ἡ ἐλπίδα γιὰ τὴν εἰρήνη δὲ χάθηκε, δὲ μπορεῖ νὰ χαθεῖ, θὰ ἦταν μιὰ πράξη ἀνήκουστης δειλίας γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Καὶ στὸν ἄνθρωπο, ἰδίως τὸ σημερινό, πρέπει νἄχομε ἐμπιστοσύνη».

ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΩΝ ΤΑΥΤΟΤΗΤΩΝ

'Ησυχία τώρα ἐπικρατεῖ στὴ Νότιο 'Αφρική, μετὰ τὶς αἱματηρὲς συγκρούσεις μεταξὺ χιλιάδων μαύρων καὶ ἀστυνομίας. Γνωστὴ ἡ ἀφορμή: ἡ ἀντίστασις ἐναντίον τοῦ συστήματος μετακινήσεων τῶν μαύρων μόνον κατόπιν ἐφοδιασμοῦ μὲ ταυτότητες. Γνωστὴ καὶ ἡ συνέχεια: Δύο πυροβολισμοὶ ἑνὸς λευκοῦ κατὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ τῆς Νοτιοαφρικανικῆς 'Ενώσεως Χέντρικ Φέρβερντ, τοὺς ὁποίους ἕνας κληρικὸς ἐχαρακτήρισε σὰν «ἀστραπὴ ἐξ οὐρανοῦ», σὰν ἀποδοκιμασία τοῦ θείου νόμου κατὰ τῶν ἀνθρωπίνων νόμων περὶ διακρίσεως τῶν φυλῶν. Πολλοὶ ὅμως φοβοῦνται ὅτι ἡ τωρινὴ ἡσυχία δὲν εἶναι παρὰ τὸ προμήνυμα θυέλλης. Καὶ συνιστοῦν μετριοπάθεια στὴν πολιτικὴ ἔναντι τῶν μαύρων, προτοῦ νὰ ξεσπάση ἡ μαύρη θύελλα. Καὶ ἡ 'Εκκλησία ἔλαβε μέρος στὴν προσπάθεια χαλαρώσεως τῶν φυλετικῶν διακρίσεων. "Αν δὲν ἀποκηρυχθῆ ἡ 'Ολλανδικὴ μεταρρυθμιστικὴ ἐκκλησία τῆς 'Αφρικῆς, εἶπε ὁ 'Αγγλικανὸς ἀρχιεπίσκοπος στὸ Κέηπ Τάουν, ἡ 'Αγγλικανικὴ 'Εκκλησία θ' ἀποχωρήση ἀπὸ τὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο 'Εκκλησιῶν.

ΕΝΑ ΜΗΝΥΜΑ

Μετὰ τὴν ἐκτέλεσι τοῦ Τσέσμαν ἐδόθησαν στὴν δημοσιότητα διάφορα κείμενα ποὺ εἶχε ἀφήσει μ' αὐτὴ τὴν πρόβλεψι. Σὲ μιὰ ἐπιστολή του πρὸς ἀμερικανικὴ ἐφημερίδα ἔγραφε καὶ τὰ ἀκόλουθα, ποὺ εἶναι σὰν ἕνα μήνυμα πρὸς τὴν κοινωνία, γιὰ νὰ τῆς ἀφυπνίση τὴν συναίσθησι τῶν εὐθυνῶν της σχετικὰ μὲ τὴν ἐγκληματικότητα καὶ τὴν θανατικὴ ποινή:

«Λυποῦμαι διὰ μίαν χαμένην παι-

δικὴν ἡλικίαν. Φαίνεται εἰρωνικὸν τὸ γεγονὸς ὅτι το μεγαλυτερον διάστημα τῶν παιδικῶν μου χρόνων ἐπερασα εἰς ἱδρύματα, ποὺ εἶχον προορισμόν τους να μὲ βαλουν εἰς τὸν ἴσιον δρομον καὶ να διορθώσουν τους τροπους μου. Ἀπέτυχον εἰς τὸ να τὸ κατορθώσουν και λυποῦμαι δι᾽ αὐτο. Ἀπέτυχον εἰς το να ἀνταποκριθῶ εἰς αὐτὴν την μεταχείρισιν. Ἐν τούτοις πιστευω ὅτι καποιος θα ἠδυνατο νὰ ἔλθη κοντά μου, καποιος θὰ ἠμποροῦσε νὰ μὲ πλησιαση ὅταν ἤμουν ἀκομη ἕνα σαστισμένο και ζαλισμένο παιδί. Τοτε ἦτο καιρὸς ἀκομη δια τὴν προληψιν τοῦ ἐγκληματος καὶ τὴν ἀποκαταστασιν. Τα παιδια ἠμπορεῖ να πλησιάση κανεὶς καὶ να τα ἀλλαξη. Καὶ αὐτὸ εἶναι το ἔργον τὸ ὁποῖον ὀφείλει να ἐπιτελέση ἡ κοινωνία.

»Τωρα ἔχω φύγει πλέον. Οἱαδήποτε τυχον χρησιμότης μου δια τὴν κοινωνίαν ἐξεμηδενίσθη δια μιᾶς πράξεως ἐκδικήσεως. Ἡ θανατικὴ ἐκτελεσις δεν ἀποτελεῖ ποινήν. Συχνα, κατα τὴν διαρκειαν τῶν τελευταίων αὐτῶν ἐτῶν, ἀντελήφθην ὅτι ἴσως ν᾽ ἀποτελῇ μίαν εὐλογίαν τὸ να τελειωση κανεὶς τὸν βασανιστικὸν αὐτὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ἀπάνθρωπον αὐτὴν καταπόνησιν. Παρηκολουθησα τοὺς πτωχούς, τοὺς στερουμένους φίλων, τοὺς πνευματικῶς πάσχοντας να ὁδηγοῦνται εἰς τὸν θάλαμον ἐκτελέσεως. Καθε φορὰ ἔνιωθα ὅτι ἡ κοινωνία ξεγλυστροῦσε ἀπὸ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς εὐθύνης της. Αὐτὰ ἦσαν τὰ σφάλματα τοῦ πολιτισμοῦ. Ἀντὶ νὰ διορθώνη τὰ σφάλματα, ἡ Πολιτεία τὰ διαγράφει».

ΕΠΕΚΤΕΙΝΟΜΕΝΟΝ ΣΥΜΠΑΝ

Μία ὁμὰς Ἀμερικανῶν καὶ Βρετανῶν ἐπιστημόνων εἶναι τῆς γνώμης ὅτι ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ Σύμπαντος σχηματίζονται ἀπὸ τὸ θερμὸ κέντρο τῶν «ἀποθνησκόντων» γιγαντιαίων ἐρυθρῶν ἀστέρων ἢ ἀπὸ τὶς ἐκρήξεις τῶν ἀστέρων αὐτῶν.

Ἡ θεωρία αὐτὴ συνίσταται στὸ ὅτι ὡρισμένα στοιχεῖα «παράγονται» στὸν θερμὸ πυρῆνα τῶν ἀστέρων αὐτῶν ἐνῶ ἕτερα στοιχεῖα «γεννῶνται» ἀπὸ τὶς ἐκρήξεις ποὺ λαμβάνουν χώραν ὅταν οἱ ἐσωτερικὲς θερμοκρασίες ὑπερβαίνουν τὸ κρίσιμο σημεῖο τῶν 5 δισεκατομμυρίων βαθμῶν Κελσίου.

Ἡ γέννησις τῶν στοιχείων, συνεχίζει ἡ θεωρία, πιθανὸν νὰ ὀφείλεται σὲ μία κατεργασία ποὺ διαρκεῖ ἢ ὀλίγα λεπτὰ ὅπως στὴν περίπτωση τῶν ἐκρήξεων ἢ χιλιάδες χρόνια στὶς περιπτώσεις τῶν ἀτομικῶν ἐκρήξεων τοῦ ἐσωτερικοῦ των.

Καθὼς τὸ κέντρο τοῦ γιγαντιαίου ἐρυθροῦ ἀστέρος θερμαίνεται σὲ ὑψηλότατες θερμοκρασίες αἰφνιδίως ἐκρήγνυται καὶ τὸ ἐξωτερικὸ ἐκτοξεύεται σὲ τεράστιες ἀποστάσεις μὲ τὴν ἀναπτυσσόμενη θερμοπυρηνικὴ δράση ὑπὸ μορφὴ ἀστρικῆς κόνεως.

Ἀπὸ τὴν κόνι αὐτὴν γεννῶνται νέοι ἀστέρες.

Οἱ διατυπώσαντες τὴν θεωρία ἀστρονόμοι λέγουν ὅτι ἕνας ἀστέρας σὲ κάθε Γαλαξία «πεθαίνει» κάθε 330 χρόνια. Ὁ θάνατος αὐτὸς ὑπὸ μορφὴν ἐκρήξεως καὶ ὁ ἐπακόλουθος σχηματισμὸς νέων ἀστέρων καλοῦνται Σουπερνόβα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν Γαλαξιῶν στὸ στερέωμα ὑπολογίζεται σὲ ἀρκετὲς ἑκατοντάδες χιλιάδες. Συνεπῶς ἔχουμε συνεχῆ γέννηση καὶ θάνατο ἀστέρων. Τὸ ἀποτέλεσμα δὲν εἶναι οὔτε κέρδος οὔτε ἀπώλεια διότι ἔχουμε ἕνα διαρκῶς ἐπεκτεινόμενο Σύμπαν.

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ὁ κ. Κωστῆς Μελισσαρόπουλος εὐχαριστεῖ τοὺς πολυπληθεῖς φίλους τοῦ ΙΛΙΣΟΥ ποὺ τοῦ ἔστειλαν εὐχετήρια διὰ τὴν ὀνομαστικὴν ἑορτήν του καὶ τοὺς παρακαλεῖ νὰ τὸν συγχωρήσουν διότι δὲν εἶχε τὸν καιρὸ ν' ἀπαντήσῃ σὲ καθέναν μὲ προσωπικὸν εὐχαριστήριον.

Κ. Βασ., Ἐνταῦθα. Ὁ ΙΛΙΣΟΣ δὲν ἔχει ἔμμισθον ὑπηρεσίαν ὥστε να εἶναι καθημερινῶς ἀνοικτὰ τα Γραφεῖα του. Εἶναι ζήτημα ἐθελοντικῆς προσφορᾶς ὑπηρεσιῶν. **Ἰω. Ρόδ., Θεσ)κη.** Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς ἐνεργείας πρὸς διάδοσιν τοῦ ΙΛΙΣΟΥ. Ἐὰν ὅλοι ἔκαναν τὸ ἴδιο, θὰ εἶχε βελτιωθῆ κατὰ πολὺ ἡ ἐμφάνισις τοῦ περιοδικοῦ καὶ θα εἶχαν αὐξηθῆ αἱ σελίδες του. **Π. Παν , Ἐνταῦθα.** Ὁ ΙΛΙΣΟΣ κατ' ἀρχὴν δεν δημοσιεύει ποιήματα νεων ποιητῶν. Ἐξαιρέσεις γίνονται δια ποιήματα ποὺ παρουσιάζουν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον. **Α. Σωτ., Ρόδον.** Σᾶς ἀπεστείλαμεν τὸ τεῦχος τὸ ὁποῖον δὲν ἐλάβατε διὰ τοῦ ταχ)μείου. Δὲν μᾶς ὀφείλετε τίποτε **Κ. Ἀντ., Ἰωάννινα.** «Τὸ Κλειδὶ τῆς Θεοσοφίας, ἀπὸ 1ης Μαΐου ἀνετιμήθη εἰς δραχ. 50 καὶ δια τὸ ἐξωτερικὸ εἰς 60. Μπορεῖτε να στείλετε τὸ ἀντίτιμον τῶν βιβλίων ποὺ θέλετε καὶ θα τὰ λάβετε ἀπὸ τας «Θεοσοφικὰς Ἐκδόσεις» χωρὶς ἄλλη ἐπιβάρυνση διὰ ταχ)κά. **Σ. Βασ., Καλάμας.** Ὁ ΙΛΙΣΟΣ ἐκδίδεται κατὰ τρίμηνον, δηλαδὴ Μάρτιον, Ἰούνιον, Σεπτέμβριον, Δεκέμβριον. **Γ. Παπαδ. Πειραιᾶ.**, Ἐπαναλαμβάνομεν ὅ,τι ἐγράψαμεν καὶ εἰς ἄλλον φίλον τοῦ ΙΛΙΣΟΥ: Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δημοσιεύωμεν ὅλα τὰ ἄρθρα ποὺ λαβαίνουμε, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἐνδιαφέροντα. Φυσικὸν εἶναι νὰ προηγοῦνται τὰ περισσότερον ἐνδιαφέροντα ἢ τὰ ἐπίκαιρα, καθὼς καὶ τα ἄρθρα τῶν τακτικῶν συνεργατῶν. **Γ. Παπακ., Κέρκυραν.** Δὲν πρέπει νὰ παραπονεῖσθε. Ἦτο γενικὸν τὸ μέτρον νὰ διακόψωμεν τὴν ἀποστολὴν τοῦ ΙΛΙΣΟΥ εἰς τοὺς ὀλίγους ἐκείνους συνδρομητάς, οἱ ὁποῖοι—ἐνῶ εἰσήλθομεν εἰς τὸ 1960 — καθυστεροῦν ἀκόμη τὴν συνδρομὴν τοῦ 1959, κωφεύοντες στὶς τόσες ὑπομνήσεις μας.

Διόρθωσις

Στο διήγημα τοῦ Τσβάϊχ «Τὰ μάτια τοῦ αἰώνιου ἀδελφοῦ», σελ. 110 στηλη α΄, στιχ. 26, τοῦ παρόντος τεύχους παρελειφθη ἕνα ἀ λ λ ά, ὥστε νὰ ἀλλοιώνεται το νόημα. Τὸ κειμενον πρέπει νὰ διορθωθῆ ὡς ἑξῆς: «Μπορεῖ, βασιλια μου, μερικὰ πραματα νὰ φαινονται μεγαλύτερα μπροστα στους ἀνθρωπους κι' ἄλλα μικροτερα, ἀλλὰ μπροστὰ στὸ Θεό, καθε ὑπηρεσία εἶναι ἴδιας ἀξίας μὲ την ἄλλη».

ΜΗΝ ΑΜΕΛΗΤΕ!

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς τακτικοὺς καὶ ἀφωσιωμένους συνδρομητὰς τοῦ «Ἰλισοῦ» βραδύνουν νὰ τακτοποιηθοῦν οἰκονομικῶς.

Ἀσφαλῶς, εἶναι «φασαρία» νὰ σταλῆ μία ἐπιταγὴ 40 ἢ 50 δραχμῶν καὶ ἡ ζωὴ μᾶς παρασύρει στὴν ἀναβολή. Ἄς σκεφθοῦν, ὅμως, οἱ καθυστεροῦντες τὶ κοστίζει ἡ ἀμέλειά των στὸ περιοδικό: σπατάλη χρόνου καὶ χρήματος διὰ τὰς ὑπομνήσεις καὶ ψυχικὴν κούρασιν, ἐνῶ πρέπει νὰ εἴμεθα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀπερίσπαστοι στὴν ἐργασία τοῦ περιοδικοῦ.

Μὴν ἀμελῆτε περισσότερο! Ἀποστείλατε χωρὶς ἄλλην ἀναβολὴν τὴν συνδρομὴν τοῦ 1960.

Βασικὴ συνδρομὴ Δραχ. 40

ἢ

Συνδρομὴ Φιλίας Δραχ. 50

Ἐμβάσματα:

Κωστῆν Μελισσαρόπουλον

Δραγατσανίου 6

Ἀθήνας

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ

—Τὰ Γραφεῖα τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, Δραγατσανίου 6 (Πλατ. Κλαυθμῶνος), ὄροφος 6ος, εἶναι ἀνοικτὰ κατὰ τὸ καλοκαῖρι μόνον κάθε Παρασκευὴ 11—12 π. μ. καὶ 6.30 — 7.30 μ.μ.

—Οἱ συνδρομηταὶ οἱ ὁποῖοι ἀλλάζουν ἢ βλέπουν τὴν διεύθυνσίν των λανθασμένως ἢ ἀνεπαρκῶς ἀναγραφομένην, νὰ μᾶς εἰδοποιοῦν, διὰ νὰ λαμβάνουν τὰ ἐκδιδόμενα τεύχη χωρὶς καθυστέρησιν.

—Προηγούμενα τεύχη καὶ τόμοι τοῦ ΙΛΙΣΟΥ πωλοῦνται εἰς τὰ Γραφεῖα μας μόνον κάθε Παρασκευὴ 11 — 12 καὶ 6.30—7.30, καθὼς καὶ εἰς τὰ Βιβλιοπωλεῖα Ἀθηνῶν: «Ἑστία» Ἰω. Κολλάρου (Σταδίου 38), Μ. Βασιλείου (Σταδίου 40). Χ. Κορνάρου (Σταδίου 34β), Ἐκδόσεις Γκοβόστη (Πεσμαζόγλου 9), Π. Πατσιλινάκου (Πανεπιστημίου 47).

—Ὑπενθυμίζομεν καὶ συνιστῶμεν εἰς τοὺς συνδρομητὰς καὶ ἀναγνώστας τοῦ ΙΛΙΣΟΥ τὴν ἀγορὰν τοῦ βιβλίου τῆς **H. P. Blavatsky «Τὸ Κλειδὶ τῆς Θεοσοφίας»**, καθὼς καὶ τὸ νεοεκδοθὲν βιβλίον τοῦ **C. Leadbeater «Σ' ἐκείνους ποὺ πενθοῦν»**.

Ἀντιπρόσωποι τοῦ ΙΛΙΣΟΥ στὶς ἐπαρχίες.

Ἀλεξ)πολις Ἰω Κωνσταντινίδης.
Δράμα: Παν. Μάρκου
Ζάκυνθος. Ἄγγ. Μεϊντάνης
Θεσσαλονίκη: Εὐθ. Μουράδογλου
Καβάλα. Ρένος Βαμβακούσης
Καλάμαι: Ἠλίας Βενιόπουλος
Κάλυμνος. Δρ. Κωλέττης
Λάρισα: Εὐθ. Ἀνάγνου
Μυτιλήνη: Γεώργ. Ἀλεπουδέλης
Ν. Ὀρεστιας: Δημ Κακαγιᾶς
Πάτραι: Λάμπης Ἀντωνόπουλος
Ρόδος: Γ. Παπανικήτας
Σέρραι: Εὐ. Ἀσπιώτης
Σῦρος Στάθ. Σταθόπουλος
Χαλκὶς: Ἀλ. Χαρισιάδης
Χανιά: Εὐάγγ. Σκέντζος
Κύπρος: Ἀντ. Στυλιανοῦ

Ἡ λύπη εἶναι μισή
ὅταν τὴ μοιραζόμαστε
Ἡ χαρὰ εἶναι διπλῆ
ὅταν τὴν μοιραζόμαστε.

Λοιπόν:

Ὁ «ΙΛΙΣΟΣ» σᾶς δίνει χαρὰ καὶ εὐχαρίστησι.

Διπλασιάστε την, γράφοντας ὁ ἕνας, ἄλλον ἕναν συνδρομητή!

Ἕνας νέος συνδομητὴς εἶπε στὸν φίλο του:

—Σ' εὐχαριστῶ! Βρῆκα στὸν «Ἰλισὸ» κάτι ποὺ δὲν ὑπάρχει ἀλλοῦ πουθενά...

Πραγματικά, ὁ «Ἰλισὸς» δὲν μοιάζει μὲ κανένα ἄλλο περιοδικό...

Προτείνετέ τον στοὺς φίλους σας. Εἶναι πολλοὶ ἐκεῖνοι, ποὺ θὰ τὸν θεωρήσουν σὰν «ἀνακάλυψι» καὶ θὰ σᾶς εὐχαριστήσουν.

Βασικὴ συνδρομὴ Δραχ. 40
ἢ
Συνδρομὴ Φιλίας Δραχ. 50

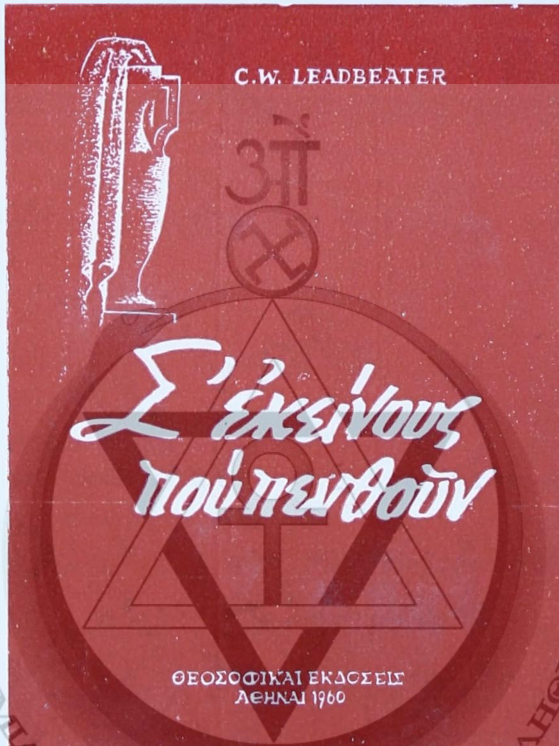
Μὲ τὴν βοήθειά σας, ὁ «Ἰλισὸς» μπορεῖ νὰ γίνη πολὺ καλύτερος.

Ἐμβάσματα:
Κωστῆν Μελισσαρόπουλον
Δραγατσανίου 6
Ἀθήνας

Περιοδικὰ ποὺ λάβαμε.

Παρνασσός, Ἀρχιτεκτονική, ὁ Ζυγός, Ἐπιθεώρηση Τέχνης, Ὁ Αἰών, Ὁ Κόσμος τῆς Ψυχῆς, Ὁ Φίλος τῶν ζώων, Ἠπειρωτικὴ Ἑστία, Εὐβοϊκὸς Λόγος, Κριτική, Τὸ Αὔριον, Σάλπισμα ὑγείας, Μαραθών, The Theosophist (Adyar), Le Lotus Bleu (Paris), The American Theosophist (Wheaton — Ill), The Canadian Theosophist (Toronto), Main Currents (N. York), Theosophy in Action (England), Theosophical News and Notes (London), Theosophical Review (Varanasi), Alba Spirituale (Roma), Theosophy in Australia (Sydney), Theosophy in New—Zealand (Auckland), The Link (Johannesburg), Dharma (Mexico), Malagan Theosophist, Teosophia (Argentina).

Μόλις ἐκυκλοφόρησε

Μήνυμα ἐλπίδος καὶ γαλήνης

Στέλλεται ἀπὸ τὸν Οἶκον «Θεοσοφικαὶ Ἐκδόσεις» (Δραγατσανίου 6) εἰς πάντα ἐπιθυμοῦντα, ἔναντι ἐμβάσματος δραχ. 10, ἢ ἀντικαταβολῆς, ἐλεύθ. ταχυδρομικῶν τελῶν.

Τιμὴ Τεύχους Δραχ. 10.—